

LAISVE

ŠIAME NUMERYJE:

- **LIETUVIŠKŲ BENDRUOMENIŲ IŠLIKIMAS**
Kun. Viktoras Dabušis
- **TARP DVIEJŲ KRAŠTUTINUMŲ**
Vytautas Volertas
- **AKTUALIEJI LIETUVOS ISTORIJS
KLAUSIMAI**
Dr. Zenonas Ivinskis
- **BENDRUOMENĖ IR LAIKAS**
Stasys Barzdukas
- **KOVA DĖL LIETUVOS, EUROPOS IR
LAISVOJO PASAULIO**
Dr. Antanas Ramūnas
- **REVOLIUCIONIERIAI PRIEŠ REVOLIUCIJĄ**
Dr. Jonas Grinius
- **PASAULIO IR LIETUVOS KONSULARINĖ
TARNYBA**
Dr. Julius J. Bielskis
- **VISAS DĖMESYS LIETUVOS LAISVINIMO
DARBUI**
Pašnekesys su Antanu B. Mažeika, Jr.

Malonėk dar šiandien atnaujinti
“Į LAISVĘ”
žurnalo prenumeratą 1968 metams!

• Naudok tam tikslui kartu siunčiamą voką!

“Į LAISVĘ” ŽURNALO MECENATAI, GARBĖS
PRENUMERATORIAI IR RĖMĖJAI

“Į LAISVĘ” žurnalo mecenatai

Asmenys, parėmę žurnalo leidimą \$50.00 ar didesne auka, laikomi mecenatai. “Į Laisvę” žurnalo mecenatai 1967 metais yra: dr. P. Kisieliūs (\$100.00), dr. A. Razma (\$100.00), dr. P. Žemaitis (\$100.00), dr. J. P. Kazickas (\$75.00), dr. K. G. Ambrožaitis (\$55.00) ir dr. J. Kižys (\$50.00).

**“Į LAISVĘ” žurnalo garbės
prenumeratoriai**

“Į Laisvę” žurnalo garbės prenumeratos mokestis metams yra \$10.00. šie asmenys yra garbės prenumeratoriai 1967 metais: J. Armbrizas, J. Bagdonavičius (\$15.00), V. Baleišytė (\$15.00), A. Balsys, J. Baužys, J. Brazaitis, dr. Z. Brinkis, R. Bureikienė, kun. V. Dabušis, J. Dagys, dr. A. Damušis, Č. Grincevičius, D. Iešmantas, V. Ignaitis, dr. V. Juodeika, prel. F. Juras, J. Kavaliūnas, Ig. Kazlauskas, dr. Br. Krakaitis, J. Kučėnas, dr. V. Majauskas, C. Mickūnas, J. Mikonis

(\$20.00), V. Montvilas, dr. M. Namiakas, V. Naudžius, K. Pakulis, VI. Pažiūra, kun. J. Pragulbickas, J. Pravkapas, kun. A. Petraitis, V. Petrulis, K. Račiūnas, dr. Br. Radzivanas, St. Raštikis, B. Raugas, L. Reivydas, St. Rudys, dr. R. Sidrys, VI. Šimkus, V. Skladaitis, dr. J. Skrinska, M. Sodomis, dr. J. Sungaila, J. Urbonas, dr. J. Valiūnas ir J. Žilionis.

“Į LAISVĘ” žurnalo rėmėjai

Šie prenumeratoriai parėmė “Į Laisvę” žurnalo leidimą šiomis aukomis: \$4.00 — St. Dargis; \$3.00 — K. Gimžauskas, P. Narutis, dr. P. Pamataitis, J. Žadeikis; \$2.00 — A. Bajoriūnas, K. Čeputis, V. Čyvas, Vt. Kazlauskas, kun. R. Krasauskas, J. Norkaitis, K. Pakulis, J. Pažemėnas, V. Rociūnas, V. Šmulkstys, A. Vaitiekūnas, dr. A. Valiuškis; \$1.00 — K. Bružas, J. Buitkus, V. Bulota, J. Gailiūšytė, dr. V. Šaulys, dr. A. Viliušis, kun. K. Žemaitis.

Ar esi jau atsilyginęs už 1967 metus?

- Jei ne, pasiųsk prenumeratos mokestį ir už 1967 metus!
- Prenumeratos mokestis: \$5.00 (JAV-se ir Kanadoje); visur kitur — \$3.00.

LEONARDAS VALIUKAS

Redaktorius / Editor
Post Office Box 77048
Los Angeles, Calif. 90007

ALEKSAS KULNYS

Administratorius /
Circulation Manager
1510 East Merced Avenue
West Covina, Calif. 91790

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ VYRIAUSIOJI TARYBA / BOARD OF DIRECTORS OF THE FRIENDS OF THE LITHUANIAN FRONT

DR. ADOLFAS DAMUŠIS
Pirmininkas / Chairman of
the Board of Directors
8050 Hartwell
Detroit, Michigan 48228

DR. KAZYS AMBROZAITIS
Chesterton, Indiana

KUN. VIKTORAS DABUŠIS
Paterson, New Jersey

DR. PETRAS KISIELIUS-
Cicero, Illinois

DR. ANTANAS KLIMAS
Rochester, New York

DR. VYTAUTAS
MAJAUSKAS
Detroit, Michigan

PILYPAS NARUTIS
Chicago, Illinois

DR. PRANAS PADALIS
Detroit, Michigan

LEVAS PRAPUOLENIS
Chicago, Illinois

LEONARDAS VALIUKAS
Los Angeles, California

• • •

TURINYS

Šio numerio straipsnių autoriai	2
Laiškai redaktoriui	3
"Į Laisvę" įžanginiai	6
Laiko reikalavimai: — Lietuviškų bendruomenių išlikimas (Kun.V. Dabušis) 10	
Aktyvieji frontininkai: — Dr. K. G. Ambrozaitis ir Dr. J. P. Kazickas	12
Protestas dėl istorinės bei meninės vertės paminklų naikinimo Lietuvoje (LFB Vyr. Tarybos pareiškimas ir atsišaukimas)	14
Tarp dviejų kraštutinumų (Vytautas Vo-lertas)	16
Aktualieji Lietuvos istorijos klausimai (Dr. Zenonas Ivinskis)	22
Bendruomenė ir laikas (Stasys Barzdukas) 29	
Kova dėl Lietuvos, Europos ir laisvojo pasaulio (Dr. Antanas Ramūnas)	32
LFB Vakarų Europos rezoliucija VLIK-o reikalu ir žodis į visus pasaulio lietuvius 41	
Partizanų milžinkapių balsas: — Juozas Lukša-Daumantas ir jo testamentas	42
Partizanai prie Biržulio ežero (Vladas Ramojus)	46
Revoliucionieriai prieš revoliuciją (Dr. Jonas Grinius)	48
Pasaulio ir Lietuvos konsulinė tarnyba (Dr. Julius J. Bielskis)	54
JAV-se gimusio lietuvių pasisakymai: — Visas dėmesys Lietuvos laisvinimo darbui (Pašnekesys su Antanu B. Mažeika, Jr.)	59
Darbai ir įvykiai (laisvųjų ir pavergtųjų lietuvių darbų ir žygių apžvalga)	66-96

"Į LAISVĘ", Lietuvių Fronto Bičiulių keturmėnesinis politikos žurnalas.

"Į LAISVĘ" (TOWARD FREEDOM), Lithuanian magazine of politics, published three times a year by the Friends of the Lithuanian Front.

* Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę.

* Citatų kalba netaisoma.

ŠIO NUMERIO STRAIPSNIŲ AUTORIAI

• STASYS BARZDUKAS (g. 1906), Cleveland, Ohio (JAV), lituanistas, mokytojas, visuomenininkas. 1928 baigė VDU, mokytojavo Tauragės mokytojų seminarijoje ir Prienu ir Alytaus gimnazijose, dėstydamas lietuvių kalbą ir literatūrą; 1941 - 1944 metais buvo Alytaus gimnazijos direktorius. Tremtyje (Vokietijoje) dirbo švietimo srityje. 1949 atvyko į JAV-bes. St. Barzdukas yra vienas iš didžiųjų LB ugdytojų ir jos įpilietintojų JAV-se. Šiuo metu jis yra PLB valdybos vykdomasis vicepirmininkas.

• DR. JULIUS J. BIELSKIS (g. 1891), Los Angeles, Calif. (JAV), Lietuvos generalinis konsulas, visuomenininkas. 1908 atvyko į JAV-bes ir čia baigė aukštąjį mokslą. JAV-bių lietuvių veikloje dalyvauja nuo 1916 metų. Jis suorganizavo pirmąjį Lietuvos konsulatą JAV-se (New Yorke) 1923 metais ir porą metų buvo konsulu.

• KUN. VIKTORAS DABUŠIS (g. 1910), Paterson, N. J. (JAV), katalikų dvasiškis, visuomenininkas, laikraštininkas. 1935 baigė VDU teologijos - filosofijos fakultetą ir įšventintas kunigu. Aktyviai reiškiasi LB, ateitininkuose, Kunigų vienybėje, frontininkuose. Buvęs vienas iš "Darbininko" redaktorių, šiuo metu kun. V. Dabušis yra JAV-bių LB Tarybos prezidiumo vicepirmininkas.

• DR. JONAS GRINIUS (g. 1902), Muenchen, Vakarų Vokietija, rašytojas, literatūros kritikas, visuomenininkas. 1926 baigė Lietuvos universiteto teologijos - filosofijos fakultetą. Gilino studijas Grenoblio ir Paryžiaus universitetuose. 1929 metais Lietuvos universitete įsigijo literatūros daktaro laipsnį. Profesoriavo

Lietuvos universitete, tremtyje (Vokietijoje) dirbo švietimo srityje. Aktyviai reiškiasi ateitininkuose, LB ir lietuvių politinėje veikloje.

• DR. ZENONAS IVINSKIS (g. 1908), Bonn, Vakarų Vokietija, istorikas, visuomenininkas. 1929 metais baigė LU teologijos - filosofijos fakultetą, studijas gilino Muencheno ir Berlyno universitetuose^ daktaro laipsnį įsigijo 1932 metais. Nuo 1933 metų profesoriavo VDU. Tremtyje (Vokietijoje) dirbo švietimo srityje, veikė LRK, buvo VLIK-o narys, šiuo metu dėsto Bonnos universitete. Aktyviai reiškiasi ateitininkuose, LB, frontininkuose, šiuo metu vadovauja Europos Lietuvių Fronto Bičiuliams.

• DR. ANTANAS PAPLAUSKAS - RAMŪNAS (g. 1910), Ottawa, Kanada, mokslininkas, pedagogas. 1935 baigė VDU humanitarinių mokslų fakultetą, studijas gilino Vienos universitete (Austrijoje) ir ten 1944 metais gavo pedagogikos daktaro laipsnį, šiuo metu dr. A. Ramūnas yra Ottawos universiteto lyginamųjų pedagoginių mokslų centro direktorius ir psichologinių ir pedagoginių mokslų fakulteto ordinarinis profesorius.

• VYTAUTAS VOLERTAS (g. 1921), Delran, N. J. (JAV), rašytojas, laikraštininkas, visuomenininkas. 1939 pradėjo aukštojo mokslo studijas VDU, jas tęsė JAV-se, 1954 metais gaudamas Pensylvanijos universiteto magistro laipsnį matematikoje. Studijas gilino Marylando universitete, kur 1961 gavo MSEE. Aktyviai reiškiasi ateitininkuose ir LB. V. Volertas buvo trejus metus JAV-bių LB Tarybos prezidiumo pirmininkas (1964 - 1967).

GĖLIŲ PUOKŠTĖS

"Į LAISVĘ" ŽURNALUI

- Redaguojate žurnalą tikrai plačioje ir reikšmingoje apimtyje. Sveikinuu.

Dr. Julius J. Bielskis
Los Angeles, California

- Jūsų suredaguotieji "Į Laisvę" žurnalo numeriai labai patiko. Padėk, Dieve, toki pat lygi išlaikyti ir toliau.

Kun. Viktoras Dabušis
Paterson, New Jersey

- Nesu greitas dalinti gėles po pirmųjų žingsnių. Tačiau, perskaitęs Jūsų suredaguotus numerius, galiu pasakyti, kad žurnalas aktualus. Reaguokite į visas gyvenimo iškeltas problemas. Ištęskite!

Valdas Adamkavičius
Sodus, Michigan

- Mano manymu, "Į Laisvę" žurnalo turinys yra be priekaištų. Straipsniai aktualūs svarbiems mūsų politinio ir kultūrinio gyvenimo taikiniams. Redakcijos pasiimta linija, strategija ir ypač taktika atskleidė "Į Laisvę" puslapiuose kažką naujoviškesnio, skirtingesnio, kartu mums ir priimtinesnio ir, pasakyčiau, politiniai kultūringesnio mūsų spaudos baruose. Todėl aš "Į Laisvę" žurnalą visuomet skaitau su pasigėrėjimu ir jį laikau svarbiu įnašu mūsų kovoje dėl žiauriai pavergtos Tėvynės laisvinimo.

Dr. Juozas Jurkūnas
Lomita, California

- Jūsų suredaguotieji "Į Laisvę" žurnalo numeriai yra taip išpūdinę paruošti, kad kiekvienas puslapis vertas išskirtino dėmesio. Trumpi, stipriai motyvuoti aktualių temų straipsniai ir vykęs jų techninis at-

skleidimas byloja, kad įvyko kas tai reikšminga mūsų lietuviškos periodikos šeimoje. Mano manymu, toks neperdaznas, patogaus formato, sumoderinės "Į Laisvę" žurnalas vystosi į įdomų lietuviško "Reader's Digest" prototipą, tik su stipriai išryškintu idealistiniu charakteriu įžanginiuose straipsniuose. Jeigu "Reader's Digest" savo populiarumu tapo nepriylgstu visiems kitiems labai gausiems amerikiečių žurnalams, tai šis patyrimas įtaigotų, jog šitoks stipriai kondensuotas mūsų lietuviškojo pasaulio problemas aptariančių straipsnių telkinys "Į Laisvę" puslapiuose padarytų ši leidinį labiausia vertinamu ne tik sribreniojoje kartoje, bet ir gausiai pibrendančioje mūsų intelektualinėje jaunuomenėje.

Algis A. Regis
Chicago, Illinois

- Man, kaip senam frontininkui (man teko kovoti fronte jau 1916 metais ir vėliau...), "Į Laisvę" žurnalas patinka, nes jis yra lietuviškai patriotiškas ir kovingas žurnalas. Tik man atrodo, kad jis savo išsireiškimuose yra per daug akademiškas.

Jonas Bagdonavičius
Lemont, Illinois

PALIKITE SĄŽININGI

- Buvote nuosaukūs ir sąžiningi, registruodami tuos lietuvių, kurie savo darbais savanoriškai išsijungia iš kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės. Tegu ir jų pavardės lieka įamžintos šios kovos istorijoje. Registruokite ir toliau, bet išlikite sąžiningi.

p. c.
Cleveland, Ohio

H. CON. RES. 416

- Kun. J. C. Jutkevičiaus straipsniu (Monagan rezolucijos istorija) "Į Laisvę" 1967 metų liepos mėnesio

numeryje užčiaupėte bumas "Naujienoms", dr. M. Deveniui ir kitiems, kurie bandė įrodinėti, kad Monagan rezoliucija (H. Con. Res. 416) pravaista "kitų jėgų" pastangomis, o ne Rezoliucijoms Remti Komiteto. Tas straipsnis gerai ir detaliai dokumentuotas. Dėkui kun. J. C. Jutkevičiui už pastangas ir triūsą, taip kruopščiai minėtą straipsnį paruošiant.

Jonas Skaidra
Waterbury, Connecticut

"TAUTININKAI" IR "VALSTYBININKAI"

• Dr. Juozas Girnius savo straipsnyje lyg veidrodyje parodė "tautininkus" ir "valstybininkus". Įdomu, ar atsiras nors vienas, kurs save šiame veidrodyje atpažintų?

S. K.

Chicago, Illinois

• Išskirtino dėmesio vertas dr. J. Girniaus straipsnis "Į Laisvę" 1967 metų liepos mėnesio numeryje. Tur būt, visi autoriaus teigimai turi atramą gyvenimo realybėje, tik išvestoji paralelė tarp "tautininkų" ir "valstybininkų" atrodo dirbtinai sukonstruota. Tiesa, kad mūsų tarpe yra daug abejingų savo šeimų lietuviškumui ir nesidominčių tautos gyvenimu Lietuvoje, tačiau nelengva būtų įrodyti, kurioje paralelės pusėje tokių gausiau maišosi. Autorius, kalbėdamas apie tai, savo pirštą laiko nukreipęs į "valstybininkų" pusę.

Juozas Kojelis
Los Angeles, California

KANDIDATAS VLIK-O PIRMININKO POSTUI

• Tikrai geras Stasio Lozoraičio, Jr. straipsnis "Į Laisvę" žurnalo 1967 metų liepos mėnesio numeryje. Stasys Lozoraitis, Jr. tikrų VLIK-o ar kurio nors kito pirmaujančio politinio vieneto pirmininko postui. Gaila,

kad mes, lietuviai, nepajėgiame sudaryti tinkamų sąlygų gabiams ir sumaniems žmonėms dirbti politinį darbą. Į politinių vienetų pirmininkų postus renkame tuos, kurie turi pakankamai savo pinigų. Bet ar jie kvalifikuoti toms vadovaujančioms vietoms?

Jonas Gilvydas
Chicago, Illinois

VIENA LITUANISTIKOS INSTITUTO "KRIZĖS" PUSĖ

• Paskutinis "Į Laisvę" žurnalo numeris daro neblogą įspūdį. Ypač įdomūs ir blavūs yra dviejų daktarų — J. Girniaus ir V. Bieliausko — straipsniai, kurie, tarp kita ko, gal būt, galės pasitarnauti kaip gyduoklės daliai įtarimų ir persekiojimo manija sergančios mūsų visuomenės. Šia proga norėčiau atitaisyti ir vieną faktišką klaidą, kuri perdauž jau ryškiai metasi į akis iš J. Žiograkalnio straipsnio. Jis, pacitavęs iš dr. Jono Balio aplinkraščio porą sakinių, daro išvadą, kad net Lituanistikos Institute atsiradęs plyšys "vieningos valios atsiradimo pylime". Iš tikrųjų, jeigu tas plyšys ir būtų atsiradęs, kalta ne ta "kokių šešių narių triukšminga mažuma", kurią mini tendencingame savo aplinkraštyje dr. J. Balys, bet jis pats, kaip jau pažymėjo ir S. B. "Pasaulio Lietuvoje", aprašydamas paskutinį Instituto suvažiavimą Philadelphijoje. Dr. J. Balys panoro įtraukti Institutą į politiką, pasiūlydamas pakeisti jo statutą. Iš beveik 50 narių tik 18 pasisakė už jo pasiūlymą. Taigi ne triukšminga mažuma, bet didelė dauguma buvo prieš "birčininkų" idėjomis nuspalvintą dr. J. Balio laikyseną. Dėl tariamai "silpnos vietos Institute" kaltas tik dr. J. Balys ir niekas kitas. Krizė, kurią jis sukėlė Institute, dabar gydoma ir, parengus statutą, bus išgydyta, ir Institutas vėl galės grįžti į rimtą lituanistinių studijų darbą.

Vincas Trumpa
Washington, D. C.

Redakcijos pastaba. Dr. Jonas Balys yra pakviestas duoti Lituanistikos Instituto "krizės" kitą pusę. Jo laiškas ar straipsnis, jei tik iš jo gausime, bus įdėtas "Į Laisvę" žurnalo kitame numeryje, kuris išeis 1968 metų kovo mėnesį.

NE NAKTIES METU

• Klaipėdos krašto vokiečiai Mannheim'e (Vakarų Vokietijoje) rugsėjo gale turėjo savo organizacijos suvažiavimą. Suvažiavimo metu prie miesto vandens bokšto jie laikė iškabinę didžiulį Klaipėdos krašto žemėlapi. Žiūrint iš gatvės, buvo galima matyti, kad "Memelland" jokiomis ribomis neatskiriamas nuo "Ostpreussen". "Mannheimer Morgen" vėliau rašė, kad, nakties metu kas tai prilipęs prie žemėlapi, Mažąją Lietuvą "padalino" tarp Sovietų Sąjungos ir Lenkijos. Laikraštis mano, kad tai komunistų darbas. Skaitydamas tai, prisiminiau "Į Laisvę" (Nr. 39/76) J. Žiograkalnio aprašymą apie Los Angeles universitete (Kalifornijoje, JAV) iškabintą žemėlapi, kuriame Mažoji Lietuva "atiduota" Rusijai, o rytuose tarp Lietuvos ir Rusijos įterpta "nepriklausoma" Gudija. Ir tai padariusi lietuvė profesorė, ir ne nakties metu.

P. R.

Muenchen, Vakarų Vokietija

GERA SUGESTIJA LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS VADOVYBEI

• Praėjusio "Į Laisvę" numerio, Nr. 40 (77), viename iš įžanginių raginate Lietuvių Bendruomenės vadovybę imtis iniciatyvos JAV-bių milijono lietuvių atlietuvinimui. Nurodymai, kas šiame didelės apimties darbe darytina, taiklūs ir geri. Visi JAV-bių LB Tarybos nariai ir JAV-bių LB centro valdybos nariai turėtų tą įžanginį labai atyždiai perskaiyti ir imtis darbo.

Vytautas Kintautas
New York, New York

PUIKUS ORGANIZATORIUS IR GERAS LAIKRAŠTININKAS

• Pažįstu dr. Antaną Razmą kaip gabų organizatorių. Jis jau išvedė Lietuvų Fondą į plačiuosius vieškelius. Pasirodo, kad jis moka ir puikiai rašyti. Savo straipsnyje (Kūribingumo ir pasišventimo keliu) "Į Laisvę" 1967 metų liepos mėnesio numeryje dr. A. Razma sumini svarbiuosius mūsų laimėjimus paskutiniame dešimtmetyje ir nurodo gaires ateities veiklai. Kiek jam už tą straipsnį sumokėjote? P. J. r.

Detroit, Michigan

DAUGIAU INFORMACIJOS APIE REZOLIUCIJŲ ŽYGI

• Rezoliucijoms Remti Komitetas dirba tikrai konkretų darbą Lietuvos laisvinimo kovoje, ir mes jau matome to darbo rezultatus. Duokite kiek galima daugiau informacijos apie komiteto planus, žygius bei visus laimėjimus. J. P. Butrimas
Chicago, Illinois

• Gerai darote, kad informuojate apie Rezoliucijoms Remti Komiteto atliekamus darbus. Visi veiksniai, sudėjęs kartu, neatlieka tiek, kiek Rezoliucijoms Remti Komitetas. Atvira kalbant, apie kitus veiksnius nėra nė ko rašyti, nes jie beveik nieko nedarė, neskaitant dažnų konferencijų.

J. L. R-is

Baltimore, Maryland

Laiškai redaktoriui gali būti pasirašyti ir slapyvardžiu, bet tuo atveju reikia duoti redakcijai ir savo tikrą vardą ir pavardę. Skaitytojai kviečiami pasisakyti žurnale keliais ir kitais aktualiaisiais mūsų klausimais. Įdomesnius skaitytojų pasisakymus vienu ar kitu klausimu žurnalas paskelbs. Visi laiškai redaktoriui adresuotini: "Į Laisvę", Post Office Box 77048, Los Angeles, California 90007.

LIETUVOS BYLOS PERKĖLIMAS Į JUNGTTINES TAUTAS

Visi geros valios lietuviai, besisieloję tėvynės dabartine padėtimi ir ateitimi, trokšta, kad Lietuvos bylos reikalas pajudėtų pilna sparta, kad visas laisvasis pasaulis balsiai prakalbėtų tuo klausimu ir kad laisvojo pasaulio balsas prasi-veržtų pro Kremliaus sienas. Visų pabaltiečių tolimesnis troškimas ir noras yra, kad Maskva ne tik tai išgirstų (ji labai puikiai tai žino!), bet ir būtų priversta išsikraustyti iš Lietuvos ir kitų Pabaltijo kraštų.

Tam realizuoti, žinoma, gerų norų ir troškimų nepakanka, o reikia konkrečių darbų ir žygių. Keli ar keliolika asmenų to atsiekti negali. Čia reikia masių pajudėjimo: į šį nepaprastai didelės apimties darbą turi burtis ne tik pabaltiečiai, bet taip pat ir kiek galima didesnis skaičius įtakingų amerikiečių ir kitų laisvojo pasaulio piliečių.

Jau yra padaryta gera pradžia Lietuvos ir kitų Pabaltijo valstybių bylą pajudinti tikrai plačia skale. Jungtinių Amerikos Valstybių kongresas (Atstovų rūmai ir Senatas) yra vienbalsiai nutarę, priimdami garsiąją Monagan rezoliuciją (H. Con.

Res. 416), kad sovietai turi pasitraukti iš Pabaltijo kraštų ir kad Lietuva, Latvija ir Estija turi būti vėl grąžintos į laisvųjų tautų šeimą. JAV-bių kongresas priimta rezoliucija kviečia krašto prezidentą perkelti Pabaltijo kraštų bylą į Jungtines Tautas ir ją ten tinkamai apginti.

Tiesa, Valstybės departamentas tam nepritaria, ir JAV-bių prezidentas nesiryžta nieko ta linkme daryti. Panaši padėtis buvo ir 1961 metų pradžioje, pradėjus rezoliucijų žygį. Tada Valstybės departamentas tam žygiui visomis keturiomis priešinosi. Valstybės departamentas palinko mūsų pusėn, kai pajuto milžinišką pabaltiečių ir kitų amerikiečių spaudimą. Tie, kurie aktyviau dalyvavo tame žygyje, puikiai žino, kiek jis pareikalavo pastangų, laiko, darbo ir finansinių resursų. Jei to nepagailėsime ir toliau, atsieksime ir kitą laimėjimą, palenksime savo reikalui Valstybės departamentą, krašto prezidentą ir sulauksime apčiuopiamų rezultatų Jungtinėse Tautose.

Be mūsų pačių į šį gigantiškos apimties žygį yra įsijungę šimtai pačių įtakingiausių JAV-

bių politikų, visuomenininkų, kultūrininkų, laikraštininkų ir kitų žymių amerikiečių. Žygininkų Lietuvos bylos perkėlimui į Jungtines Tautas gretos auga ir didėja, bet tai jokių būdu nereiškia, kad mūsų pačių pastangos turėtų mažėti. Priešingai, tai turėtų būti paskatini- mas mums visiems kiek galima pilniau įsijungti į šį žygį.

Lietuvos bylos perkėlimu į Jungtines Tautas negalime nieko pralaimėti, nes nėra ko pralaimėti. Jau tik pats tos bylos iš- kėlimas ten būtų didžiulis lai- mėjimas: Lietuvos ir kitų Pa-

baltijo kraštų vardai būtų links- niuote linksniuojami viso pa- saulio laikraščiuose, žurnaluo- se ir radijo bei televizijos pro- gramose. Lietuvos reikalui rek- lamos laimėtumėm už milijo- nus dolerių.

Rezoliucijoms Remti Komite- tas vadovauja Lietuvos bylos perkėlimui į Jungtines Tautas nuo pat rezoliucijų žygio pra- džios. Geros valios lietuviai lais- vajame pasaulyje remia šį dar- bą, o krašte kenčiantieji laukia tos dienos, kada Lietuvos byla pasieks Jungtines Tautas. Visi pilnai įsijunkime į šį žygį!

KOVA DĖL TAUTOS LAISVĖS

Žmonės ir tautos savo indivi- dualybę žmonijos istorijoje at- žymi pirmoje vietoje kultūri- niais žygiais ir kūrybiniais lai- mėjimais. Galia kurti Dievas ne tik išskyrė žmogų iš kitų gyvosios gamtos padarų, bet ir įpareigojo jį ta dieviškąja ma- lone naudotis. Tad žmonės, kaip individai, ir tautos, kaip natū- ralios žmonių bendruomenės, visada atkakliai kovoja už sąly- gas, kuriose nevaržomai galėtų reikšti savo kūrybinę individu- alybę. O tos sąlygos — tai žmo- gaus ir tautų laisvė.

Lietuvių Fronto Bičiulių Vy- riausiosios Tarybos 1967 m. bir- želio mėn. 23 d. paskelbtas at- sišaukimas (žiūr. „Į Laisvę“ 1967 m. liepos mėn. numerį), nukreiptas į Lietuvos valstybės

atstatymo 50-sius sukakties me- tus, šia prasme kelia pačius principinius klausimus, kuriuos nuoširdžiai tautos reikalais su- sirūpinę visų srovių ir genera- cijų lietuviai turėtų išgvildinti, į juos atsakyti ir pasidaryti są- žiningas išvadas. Čia iš atsišau- kimo cituojamos tezės, kaip iš- šūkis abejojantiems kovos už Lietuvos nepriklausomybę pras- mingumu:

“Tautinė valstybė yra as- mens pagrindinių teisių išdava. Asmuo ir tauta yra neatskiria- mi ta prasme, kad kiekvienas žmogus visuotinei žmonių gi- minei priklauso tik per savo tinę bendruomenę.

Asmens pagrindinės teisės savo atbaigą randa tautos teisė-

se, kurių svarbiausioji yra tautos laisvas apsisprendimas, įgalinęs tautą sukurti savo suverenišką organizaciją — savo tautinę valstybę.

Naujieji laikai išryškino, kad valstybė yra aukščiausia tautos organizacija, teikianti priemonių laisvai ir suvereniškai reikštis tautos dvasiai, kalbai, papročiams, tautinės kultūros kūrybai bei ūkio natūraliai pažangai.

Tačiau naujųjų laikų technikos laimėjimai, susisiekimo ištobulinimas, tautų ūkio tarpusavinė priklausomybė, tautų saugumo globalinis pobūdis, kultūrinio bei socialinio bendravimo ir bendradarbiavimo visuotinumas tautinei valstybei kelia naujas galimybes ir naujus uždavinius.

Šioje dvilypėje valstybingumo raidoje ir Lietuvos valstybingumas, jo reiškimosi naujos galimybės įgyja ypatingo aktualumo".

Šis iššūkis, kaip atsišaukime pažymėta, nukreiptas į tuos, kurie "leidžia nykią pagundą suabejoti, ar tikslinga ir verta kovoti dėl Lietuvos nepriklausomybės" ir "ar ne geriau valstybinės nepriklausomybės siekimą subordinuoti rūpesčiui tautos išlikimu bei jos kultūrine pažanga".

Dialogas, vedamas žodžiais ir darbais, kovos už laisvę prasmingumu intensyvėja. Tie pa-

tys žmonės, kurie šiandien siūlo kovą dėl Lietuvos laisvės pakeisti "tautos gelbėjimo" rūpesčiu, dar vakar siūlė tautos gelbėjimo rūpesčius subordinuoti "negrų išlaisvinimo" pastangoms. Vakarykštis "Lietuvai padėti šiuo metu negalima" šiandien pakeistas į "gelbėkime tautą, nes Lietuvai atgauti nepriklausomybę artimoje ateityje vilčių nėra".

Vienoje pusėje kalba tie, kuriems tikroji nervų, ryžto ir asmeninės aukos rezistencija — tai nežinomoji žemė. "Mes drąsūs, o jūs bailiai", dėsto jie antriesiems, kurie ant savo pečių yra kėlę antibolševikinės ir antinacinės rezistencijos kaitrą, rizikavę savo likimu ir nešę atsakomybę už daugelio kitų gyvybes, kovęsi su raudonąja armija 1941 metų lietuvių tautos sukilimo metu ir kentėję rusų ir vokiečių kalėjimuose ir koncentracijos stovyklose. Ir savo "drąsą" jie paliudija susitikinėjimais su į užsienį išsiųstais okupacinio režimo emisarais ir "vaisingais bendradarbiavimais" su okupaciniais organais pavergtame krašte.

Antroji pusė žodžiais ir darbais atkakliai reikalauja grąžinti Lietuvai laisvę.

Laisvė esmiškai nėra ir negali būti pati sau tikslas. Žmogus, pastatęs laisvę aukščiausiu ir vieninteliu tikslu, nebežino ką daryti, kai to tikslo pasiekia.

Kas laisvėje nekuria, tas griau-
na. Tai liudija Amerikos "bytni-
kai", "hipiai", profesionalai
"avangardistai". Jų tarpe jau
sutinkame ne vieną ir lietuvių
tautos sūnų ar dukrą.

Tautos laisvė irgi ne tiek sa-
vyje vertybė, kiek sąlyga, bet
tokia sąlyga, kurią lotynai vadi-
no *conditio sine qua non*. Tik
vaikai (kurie tuo tiki), hipo-
kritai (kurie tuo patys netiki)
ir įvairaus plauko plavinėtojai

(kurie niekuo netiki) laisvės ne-
tekusios tautos nariams gali siū-
lyti kovą už valstybinę nepri-
klausomybę išmainyti į taria-
mus rūpesčius "tautos reikalais".
Tikrieji rūpesčiai tautos reika-
lais kaip tik žadina tauriuosius
patriotus į kovą dėl tautos lais-
vės.

Kalbėjime tiesiai: tautos
vardan atsisakyti nuo kovos už
tautos laisvę reiškia pavergtą
tautą išduoti.

LIETUVOS LAISVĖS KOVOS FINANSINIS RĖMIMAS

Turime eilę veiksmų ir kitų
junginių, kurie daugiau ar ma-
žiau dirba bei juda Lietuvos
laisvinimo baruose. Visi tie
veiksmai ir kiti vienetai tėvy-
nės vadavimo darbe galėtų žy-
miai daugiau atsiekti, jei tik jų
kasos nestokotų finansinių iš-
teklių.

Lietuvos laisvinimo darbas
remtinas ir darbu ir pinigine
auka. Atvirai kalbant, mes, lie-
tuviai, šiam reikalui teskirtame
tik trupinius nuo savo gausiai
apkrautų stalų. O taip neturė-
tų būti! Kasmet kiekvienas ge-
ros valios lietuvis turėtų skir-
ti bent vienos dienos uždarbį
Lietuvos vadavimo darbui pa-
remti. Daugelis iš mažiau už-
dirbančiųjų taip ir daro. Toli
gražu nėra panaši padėtis su
labiau pasiturinčiaisiais. Turi-
me tūkstančius savųjų tarpe,
kurie uždirba kasmet dešimti-

mis tūkstančių dolerių. Jie šiam
tikslui turėtų skirti ne vieną
ar kitą dolerį, ne porą ar treje-
tą dešimtinių, bet šimtus dole-
rių.

Ne vienoje vietovėje, ren-
kant aukas Lietuvos laisvinimo
darbui, ant aukoms rinkti vo-
kelių išvardinami veiksniai ir
kiti junginiai, dirbą Lietuvos
laisvinimo darbą. Aukotojams
paliekama laisvė apsispręsti,
kuriam veiksmui ar vienetai
aukos nukreiptinos. Visų vieto-
vių aukų rinkėjai turėtų pasek-
ti šį pavyzdį.

Visi geros valios lietuviai
kviečiami pagal savo išgales
skirti aukas Lietuvos laisvini-
mo darbui paremti ir jas nu-
kreipti tiems veiksmams ir jun-
giniams, kurie išeina su dides-
niais užsimojimais, planais bei
darbais, atnešančiais apčiuopia-
mų rezultatų.

Lietuviškų bendruomenių išlikimas

KUN. VIKTORAS DABUŠIS

Kunigų Vienybės seimas, įvykęs 1967 metų rugpiūčio mėn. 23-24 d. d. (Statler viešbuty, New Yorke), paskaitininku pasikvietė V. Čižiūną, patyrusį pedagogą, kuris labai kruopščiai paruoštoje paskaitoje kunigams kalbėjo apie jų santykius su pasauliečiais, jų parapiečiais, taip pat labai atsargiai ir apskaičiuotais žodžiais priminė, kad kunigai turėtų daugiau dėmesio parodyti Lietuvių Bendruomenei. Tai buvo, tur būt, pirmas toks atvejis, kai pasaulietis "mokė" kunigus. Kunigai tuos "pamokymus" priėmė labai nuoširdžiai ir iškeltas mintis ilgokai diskutavo. Suprantama, kunigams rūpi pasauliečių nuotaikos ir jų pageidavimai, o parapiečiams norisi, kad kunigai savo pastoracinę misiją atliktų pasauliečiams priimtinausiu būdu.

Šiuo atveju man rūpi aną dialogą pratęsti ir atkreipti pasauliečių dėmesį į kunigus ir į lietuviškas parapijas. Nemaža kalbame ir rašome apie lietuviybės išlaikymą, reikalą remti lietuviškas organizacijas, institucijas, dėti pastangas nugalėti kartų skirtumus ir t.t. Nepaslaptis, kad lietuviškos parapijos praėityje atliko ir dabar dar atlieka labai didelę misiją šiose srityse. Ten, kur pasauliečiai su kunigais ir kunigai su parapiečiais nuoširdžiai bendravo, ta bendruomenė ir šiandien lietuviškai ir religiskai liko stipri. Vienok, tam bendravimui išsilaikyti ir anoms aukščiausioms vertybėms apsaugoti šiandien atsiranda didelis pavojus ir tai ne iš kunigų, bet daugiau iš parapiečių pusės. Kodėl? Atsakymas labai paprastas. Jaunosios kartos nemažas procentas nejaučia atsakomybės burtis apie lietuviškas parapijas, jas išlaikyti, o tuo pačiu išlaikyti ir lietuviškas bendruomenes.

Jaunoji karta bėga tolyn nuo lietuviškų parapijų centrų, ieško patogesnių gyvenviečių. Suprantama, niekas to negali uždrausti ir nedraudžia. Tik kai tokia jauna, čia jau mokslus baigusi profesionalų šeima įsigyja gražią rezidenciją už 15-20 mylių nuo lietuviškos parapijos bažnyčios, tai jai pasidaro pertoli sekmadieniais ją pasiekti, dalyvauti lietuviškose pamaldose, tradiciniuose lietuvių parengimuose. Galima suprasti, kad kiekvieną sekmadienį gal ir sunku paaukoti 25 minutes kelionei iki lietuviškos bažnyčios patogiam ir gerai apšildomam automobiliu, kai

KUN. VIKTORAS DABUŠIS, Paterson, New Jersey (JAV), JAV-bių Lietuvių Bendruomenės Tarybos prezidento vicepirmininkas.

čia pat už kampo yra katalikiška, kad ir svetimtaučių, bažnyčia. Kalba suprantama, mišios tos pačios . . . Taip save teisiname ir guodžiame vienas kitą. Nebesuprantama ir griaudu darosi, kai tokios šeimos nematai lietuviškoje bažnyčioje ištisus metus, ne tik bažnyčioje, bet ir lietuviškam parengime.

Ši žaizda, matau, darosi kas kart vis didesnė ir skaudesnė, tuo labiau, kai prieš ketverius su pusę metų pradėjau dirbti pastoracinį darbą ir iš arti stebėti šį reiškinį. Mūsų lietuviškos šeimos vis daugiau ir daugiau tolsta nuo lietuviškos parapijos, o kartu ir nuo lietuviškos bendruomenės. Reikėtų gal dažniau tuo reikalu rašyti spaudoje, nors prisibijau, kad kažkurie gal ir tos lietuviškos spaudos netiek daug jau skaito. Vienok reikia dėti visas pastangas, kad ir laikraščių bei žurnalų straipsniai tais klausimais, knygos ir organizacijų suvažiavimuose priimtos rezoliucijos pasiektų jų ausis, pasibelstų į jų sąžines ir priverstų kiekvieną permąstyti ir pajusti atsakomybę už lietuviškos bendruomenės, lietuviškos parapijos, lietuviškos mokyklos, lietuviškų organizacijų išsilaikymą.

Lietuvių kalba jaunojoj kartoje, lietuviški papročiai, meilė savai tautai ir savam kraštui išsilaikys mūsų lietuviškoje emigracijoje tik tada, kada kiekvienas savo uždavinį atliks, kada visi pajus pareigą atiduoti priklausančią dalį ir lietuviškai parapijai, ir lietuviškai mokyklai, ir lietuviškai bendruomenei bei organizacijai, kuriai jis priklausė ar priklauso.

Turime šimtus lietuvių medicinos daktarų JAV-se bei kituose laisvojo pasaulio kraštuose, puikiai išikūrusių ir jau tapusių jei ne milijonieriais, tai tikrai pusmilijonieriais. Daugelio jų pavardes tematome savo spaudos puslapiuose tik tada, kai jie išvyksta metinėms atostogoms į Europą, Aziją ar kitus kontinentus. Dr. Kazys G. Ambrozaitis yra vienas iš nedaugelio mūsų medicinos daktarų, kurie ne tik aktyviai dalyvauja lietuviškoje veikloje, bet ir kasmet skiria tūkstančius dolerių lietuvių išlaikymui ir Lietuvos laisvinimo darbams bei žygiams paremti.

Dr. K. G. Ambrozaitis (gim. 1918.IV.23 Naukaimio k., Šimkaičių vl.) 1938 metais baigė Raseinių gimnaziją ir 1940-1944 metais išėjo VDU medicinos fakultetą. Daktaro laipsnį įsigijo Tuebingen'o universitete (Vakarų Vokietijoje) 1947 metais. Šiuo metu vadovauja rentgenologijos skyriui vienoje ligoninėje (Indiana, JAV).

Dr. K. G. Ambrozaitis aktyviai reiškiasi Lietuvių Bendruomenėje, Lietuvių Fonde, ateitininkuose, Rezoliucijoms Remti Komitete, Lietuvių Fronto Bičiuliuose ir kitose organizacijose. Jis aktyviai dalyvavo rezistencijoje, vadovavo studentams ateitininkams, redagavo "Ateitį", vadovavo JAV-bių ir Kanados LF Bičiuliams. Šiuo metu yra JAV-bių LB Tarybos narys.

DR. KAZYS G. AMBROZAITIS, Chesterton, Indiana (JAV), JAV-bių Lietuvių Bendruomenės Tarybos narys, rybos narys.

• • •

DR. JUOZAS P. KAZICKAS, New York, New York (JAV), vienas iš didžiųjų lietuviškų pozityviųjų darbų ir žygių rėmėjų darbu ir pinigais.

Didesnių žygių bei užsimojimų vadovai lietuviškuose darbo baruose (Rezoliucijoms Remti Komitetas, Lietuvių Fondas, Lapkričio 13-sios manifestacijos žygininkai ir kt.) iš dr. Juozo P. Kazicko yra sulaukę talkos ir paramos daugiau, negu iš bet kurio kito lietuvio. Dr. J. P. Kazickas, talkindamas vienam ar kitam vienietui darbu ar pinigine parama, nesireklamuoja, ir jo tikrai dideli darbai daugeliui nėra žinomi.

Dr. J. P. Kazickas (gim. 1918. IV. 16 Čiorna Padina, Saratovo gub.) yra vienas iš iškilesnių mūsų ekonomistų bei prekybininkų. 1937 metais baigė P. Vileišio vardo komercinę gimnaziją Pasvalyje, 1942 metais Vilniaus universitete ekonomijos fakultetą ir 1951 metais Yale universitete (JAV) įsigijo daktaro laipsnį.

Prekybos srityje dr. J. P. Kazickas yra direktorius ir dalininkas keletos tarptautinės prekybos bendrovių su centrinėmis įstaigomis New Yorko mieste (JAV). Lietuviškoje veikloje aktyviai reiškiasi Lietuvių Bendruomenėje, Lietuvių Fonde, Rezoliucijoms Remti Komitete, Lietuvių Fronto Bičiuliuose ir kitose organizacijose. Dr. J. P. Kazickas palaiko artimus ryšius su šimtais įtakingiausių pasaulio politikų, visuomenininkų bei finansininkų ir tuos ryšius panaudojo lietuvių bei Lietuvos reikalui.

Protestas dėl istorinės bei meninės vertės paminklų naikinimo Lietuvoje

(LF Bičiulių Vyr. Tarybos pareiškimas ir atsišaukimas)

Lietuvių Fronto Bičiulių studijų savaitėje, įvykusioje 1967 metų rugpiūčio mėnesio 14 - 20 dienomis Dainavoje (Michigan, JAV), rugpiūčio mėn. 18 d. buvo pasisakyta prieš religinį persekiojimą Lietuvoje ir nutarta kviesti lietuviškąją visuomenę bei informacijos institucijas tal- kon iškelti pasaulio arenoje skriaudas, daromas sovietinio okupanto lietuvių tautai, persekiojant žmones dėl religinių įsitikinimų bei naikinant ir niekinant didelės meninės ir istorinės vertės religinius paminklus Lietuvoje.

Pastaruoju laiku vis dažniau pasigirsta balsų, raginančių taisyklingai sugyventi su Sovietų Sąjunga, būk, ji "pradėjusi orientotis laisvės kryptimi". Tačiau šitokie tvirtinimai iš tikrųjų tėra arba naivi iliuzija arba apgauli dujų uždanga komunizmo žiaurumams pridengti. Sovietų Sąjunga tikrumoje okupuotuose kraštuose, kaip ir anksčiau, tebevykdo žiaurią sąžinių prievartavimo politiką. Tai patvirtino visa eilė ekskursantų, kurie praėjusių vasarą lankėsi okupuotoje Lietuvoje, o taip pat paliudijo ir Londono "The Geographical Magazine" korespon-

dentas John Massey Stewart, kuris to žurnalo 1967 metų rugpiūčio mėn. numeryje pranešė, kad Lietuvos sostinėje Vilniuje sovietinė valdžia jau yra uždariusi net 27 bažnyčias.

Tokiu būdu okupuotoje Lietuvoje okupantas persekioja ne tik tai tikinčiuosius už tikėjimą, bet ir tikinčiųjų sukurtus aukštos meninės bei istorinės vertės religinius paminklus. Suminėti visų skriaudų neįmanoma, bet negalima nutylėti išniekinimo bent svarbesnių Kauno ir Vilniaus šventovių, turinčių didelę istorinę ir meninę vertę.

Tarp eilės sovietinės valdžios išniekintų bažnyčių Kaune, reikia paminėti šias: gotikines XV-XVI amž. šv. Jurgio ir šv. Trejybės bažnyčias, kurių viena paversta sandėliu, o antra— šokių sale; viena ryškiausių vėlybojo baroko XVIII amž. šventovių, šv. Stanislovo bažnyčia, paversta sandėliu; pati harmoningiausia visoje Lietuvoje bizantinio stiliaus šv. Mykolo bažnyčia paversta vitražų muzėjum; paminklinė Lietuvos laisvei paminėti Prisikėlimo bažnyčia paversta fabriku.

Iš 27 bažnyčių, kurias sovietinė okupacinė valdžia uždarė Vilniuje, pirmiausia paminėti-

nas gotikinis XV-XVI amž. še-
devras Lietuvoje — šv. Pran-
ciškaus bažnyčia, kuri buvo į-
steigta 1459 metais karaliaus
Jogailos Kazimiero. Dabar oku-
pantas ją paverstė sandėliu. Vie-
nintelė Vilniaus renesansinė šv.
Mykolo bažnyčia, įkurta didžio-
jo kanclerio ir Lietuvos hetma-
no Leono Sapiegos 1594 metais,
okupanto taip pat yra išniekin-
ta, paverčiant ją sanitarinių į-
rengimų parodos patalpa. Pir-
moji Vilniaus baroko bažnyčia,
statyta XVII amž. ir paskirta
Lietuvos jaunimo globėjo šv.
Kazimiero garbei, okupanto yra
paversta prekių sandėliu, o da-
bar numatyta ją paversti ateis-
tinės propagandos muzėju. Vie-
na iš charakteringiausių Lietu-
vai vėlybojo baroko XVIII amž.
šv. Kotrynos bažnyčia pavers-
ta popieriaus sandėliu. Pati sti-
lingiausia Lietuvos neoklasiki-
nio stiliaus šventovė, Vilniaus
katedra, statyta 1387 metais ir
Vytauto Didžiojo atnaujinta
1419 metais, yra paversta pa-
veikslų galerija; pastaruoju me-
tu katedra pradedama naudoti
kaip salė koncertams ir paren-
gimams. Šv. Kazimiero karstas
iš katedros kartinės koplyčios
yra pašalintas. Krikščionybės
pradžią Lietuvoje siekianti nuo-
stabi savo fasado harmonija ir
vidaus altorių kompozicija šv.
Jono bažnyčia, Vytauto Didžio-
jo ir Jogailos statyta 1387 me-
tais ir per amžius tarnavusi
Vilniaus akademijai ir universi-
tetui, yra paversta senų baldų
sandėliu.

Argi kultūringasis pasaulis
neturi veiksmų, kurie bent ban-
dytų sudrausti antireliginės
okupanto neapykantos žiauru-
mus, nukreiptus ne tiktai prieš
pavergtą žmogų, bet ir prieš jo
meninius, istorinius, religinius
kūrinius?

Argi įmanoma tokį okupanto
barbariškumą pakęsti šiame
dvidešimtame šimtetyje?

Ne tiktai čia paminėtieji ko-
munistinės prievartos veiksmai
okupuotoje Lietuvoje, bet ir jų
nutylėjimas arba klastingas den-
gimas laisvajame pasaulyje yra
nusikaltimas prieš žmoniškumą.

Čia paminėti okupanto veiks-
mai, padiktuoti antireliginės ne-
apykantos, nei kiek neatsilieka
nuo nacių žiaurumų, persekio-
jant nekaltus žmones dėl jų ra-
sinės kilmės, ar deginant kny-
gas, nepalankias valdančiųjų
politinei linijai.

PROTESTUODAMI prieš tą
dvidešimtojo amžiaus barbariš-
kumą,

KVIEČIAME

lietuviškąsias organizacijas
bei pavienius asmenis kreiptis
laiškais į Jungtines Tautas, į į-
vairių valstybių atstovybes, į
pavienius kultūrininkus, meni-
ninkus, visuomenininkus, politi-
kus, prašant jų įtakos sovieti-
nio okupanto sauvaliavimui Lie-
tuvoje sudrausti ir sustabdyti
žmogaus sąžinės persekiojimą
bei meninės ir istorinės vertės
religinių kūrinių naikinimą.

TARP DVIEJŲ KRAŠTUTINUMŲ

VYTAUTAS VOLERTAS

Laikas ir pastovumas

Šio dešimtmečio lietuviškoji srovė turi savo vingius, kriokelius, užsikimšimus ir išsiliejimus, nes laikas nuolat paviršium plauna įvykius ir mintis. Tų įvykių ir tų minčių būta visokių. Vyko šventės, kongresai, operos; turėta tolimų sportinių išvykų, ekskursijų okupuotam kraštan, svečių iš Lietuvos; pergyventa kniksų ir kiksų okupantui. Jausta karščiavimosi ir santūrumo; tautos samprata lyginta mitui; nepriklausomybė gretinta su puvėsiu; čia laimint čia pralaimint, adoruota jaunystei; būta sąlyčio su kraštutinumais iš kairės ir iš dešinės; skelbta ištikimybės idealui ir atvirumas laikui.

PRAŠOME

paremti jaunimo paskelbtą žygį pas Šventąjį Tėvą Romoje, siekiant moralinio užtarimo pavergtam žmogui Lietuvoje ir tėviškos globos tremtiniams višame pasaulyje.

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ VYRIAUSIOJI TARYBA

*1967 metų spalio mėn. 5 diena
Detroit, Michigan (JAV)*

Viskas keičiasi, keičiamės ir mes. Tačiau laiko kaita nėra esminių žymių praradimas. Žmogus visada siekė, mąstė, kūrė, bet Dievu netapo. Žvirblis nesiliovė čirškęs, nors viltys išvirsti koncertmeisteriu nepadidėjo. Nedingo aukos ir išdavimo sąvokos. Liko laisvės troškimas. Savo bruožus išlaikė okupantas — ar tai rusas Lietuvoje, ar žydas Egipte, ar anglas su prancūzu Afrikoje bei Azijoje, ar net demokratas amerikietis Vokietijoje, ant-ram pasauliniam karui pridus.

Viskas tam tikra prasme keičiasi, bet viskas tam tikra prasme lieka pastovu, nes esmę naikina tik išsigimimas, kurį iššaukia nusilpimas, staigus sąlygų pasikeitimas ir susimaišymas.

Vis dėlto, šią per šimtmečius žmonijos įgytą patirtį ne visi pripažįstame. Vieni mano: bet kurio dėsno apibrėžimas, tolimų prosenelių suformuluotas, negali būti modifikuojamas nei vienu žodėlyčiu. Kiti beveik ryžtamės gyvybę aukoti, — nėra jokios tiesos, jokio principo, tik laiko tekėjimas, tik oportunistinis plūduriavimas jame. Ir štai dėl šių

nuomonių kyla didokas nervin-gumas ir rūpestis, ne vienoje galvoje sudunda skausmas. Gaila šitų galvų ir mūsų pačių.

Šiandieninis nervų skam-bėjimas skiriasi nuo ankstyves-niųjų. Prieš penkis ar kiek me-tų konvulsijas iššaukdavo par-tinis drugys, užsilikusios 1926 metų sukilimo skeveldrėlės, VLIK-o struktūra. Dabartinio nervingumo simptomai turi “pažangos bei modernizmo” bruožų, ir mūsų pasitampymai remiasi platesnėmis filosofijo-mis. Tai lyg kosmopolitinės są-vokos, konservatyvizmas ir li-beralizmas, turinčios savotiškų įmaišų, ir šiuos naujus produk-tus būtų galima pavadinti su-rambėjimu ir praskydimu.

Kraštutinumai

Patriotizmas, meilė savam žmogui ir kraštui, pilnas Lietu-vos nepriklausomybės siekimas nužymi nepažeisto galvojimo lietuvių. Bet šios sąvokos gali būti piktnaudžiamos. Jomis sparčiai jodinėja surambėjimo ir praskydimo aukos.

Pirmoji filosofija pripažįsta tik tokią Lietuvos valstybę, ku-rios politinio žemėlapiu ribos išsimuša toli į rytus ir vaka-rus. Surambėjimas bet kam draudžia kalbėti su lenku ir komunistu. Savo galvojimui jis nepriima jokių korektūrų ir už jas baudžia. Niekam neatleidžia klaidos, smerkia meną, kuria-me nesimato Vyčio, teisia lite-ratūrą, jei neužtinka mūsų him-

no žodžių. Jam nauja mintis — nuodai. Jaunas žmogus — nelai-mė. Čia kiekvienas yra “nepa-keičiamas”, ir Lietuvai laisvės siekti galima vien memorandum-mais.

Antroji filosofija mūsų tau-tą, istoriją, kultūrą, kūrybą lai-ko mitu arba tiesiog melu. Už tai valstybinės nepriklausomy-bės mintį pajuokia, ją lyginda-ma su puvėsiu, o visas pastan-gas šia linkme iškeičia į patai-kavimą okupantui, būk tai, ne-norėdama nutolti nuo tautos. Įprastinės formos piktai veja-mos laukan, ir tikslu tapęs nau-jumo ieškojimas tiek visuome-ninio tiek kultūrinio gyvenimo srityse šios filosofijos sekėjus meta iš lygsvaros. Kai pirmieji patriotizmą laiko religija, an-trieji jį dergia, purvina. Šiems tris dešimtis metų pasiekęs žmogus ir nepritariąs blašky-muisi yra pasenęs. Bet plėvė-sos ir keistuoliai, nors nei dul-kele neprisidedą prie pažangos ir jau siekią šešias dešimtis, laikomi jaunuoliais; jie jun-giasi į siautėjimą ir žaidimus.

Skirtingi kraštutinumai — skirtingi rezultatai. Dėl vieno ALT-ba šiandien ruošiasi atski-rai sutikti jubiliejinius metus. Kiti, jaunos krepšininkus pasi-kinkę, nusmilko pas okupantą. O spaudoje ir pokalbiuose gir-disi pravardžiavimų: šis su-komunistėjo, anas tapo “birči-ninku”.

Neseniai kalbėjausi su apy-jauniau JAV žydų tautybės in-teligentu, šių metų liepos mė-

nesį praleidusiu Izraelyje. “Įdomu”, pasakojo, “net tarnai, įstaigų valytojai, net vagys ir kriminalistai yra žydai”.

Jo nuostaba yra šiek tiek naivi. Mes juk žinome, kad ne tik Izraelyje, bet kiekvienoje šalyje ir tautoje yra visokių žmonių. Visokių yra, buvo ir bus, ne vienas klydo ir klys. Ne vienas susiprato ir susipras. Taigi, su teismais skubėti nereikia. Bet nedera įsikandusiai laikytis surambėjimo ar nertis praskydiman, nes nei viena nei kita mums nenaudinga.

Ryšio ieškojimas

Paskutiniaisiais metais labiausiai susirūpinom dėl pasirodžiusių defetistinių nuotaikų. Žinoma, kai kurie mūsiškių lietuvių tautą laiko sudribėlių gauja, jos istorijoje neranda nei žiupsnio kultūros ir, antropologiniai senesnes, bet dar šiandien puslaukines tautas gindami, Lietuvą, kaip nevertą laisvės, amžiams atiduoda vergijai, tylėti negalime, nors šių prasižiojimų priežastimi būtų liguistumas, nesubrendimas ar išsiblaškymas. Negalima ramiai sėdėti, kai pyktis, balanso stoka, originalumo žvejonė, išdidumas ar egoistiniai motyvai griaua mūsų sienas ir atidaro vartus Trojos arkliams, kai netinkami veiksmai okupanto įstaigose arba santykiai su jo oficialiais asmenimis išduoda laisvės idėją. Šiuos poelgius neitralizuotų tik klaidų atsisakymas, jei šių

klaidų padarytoji žala galėtų būti atlyginta.

Laikas daug ką keičia, bet daug kas lieka pastovu. Kol kas yra pastovi maskvinis bolševizmu tapusio komunizmo esmė. Tai ekonominis visuomenės išniekinimas, kuriant privilegijuotą valdančiųjų klasę, visų asmens laisvių sunaikinimas, diktatūra, imperializmas. Užtenka palyginti Lietuvos aukštosios mokyklos dėstytojo ir partiečio, paprasto slaptosios policijos agentėlio sąlygas — klasės matysis. Tereikia valdiniam tarnautojui kelis kartus užteiti bažnyčion ar priešingiau išsitarti — asmens laisvės laipsnis pasijaus. Žvilgsnis į valdymo sistemą išduos, kiek reiškia piliečio balsas. 1939 metų ir šių dienų politinių žemėlapių sulyginimas, rusų skaičius Pabaltijy, jų pozicijos, būtinumas kreiptis Rusijos atstovybėn, norint įvažiuoti Lietuvon, rodo, kaip Maskvos ranka diriguoja pavergtuosius. Iki šios dienos išsilaikymas aukštose pozicijose asmenų, žinomų savo atsakomybe už tūkstančius ar net milijonus gyvybių, liudija, kad bolševizmo pažiūra į žmogaus fizinę egzistenciją yra tokia, kokia buvo per revoliuciją, 1936 metų valymo laikotarpyje, Pabaltijo gyventojų trėmimų metais ir garsiųjų koncentracijos stovyklų eroje. Kol miestų burmistrais, įstaigų vadovais, kultūrinio gyvenimo tvarkytojais skiriami kankinimo kamerų tardytojai, trėmimų Sibiran va-

rovai, kaimynų, draugų ir gimi-
nių šnipai, asmens saugumu ti-
kėti yra nedrąsu. O štai rug-
piūčio pačiam gale naujai ka-
lėjimu nubausti trys rašytojai
yra vėliausi SSSR „laisvių“ liu-
dininkai.

Gaila, kad šių varovų tarpe
buvo ir lietuvių, kad ir pas
mus atsirado talkininkų pir-
mam bolševikų branduoliui, ku-
rį sudarė saujelė Lietuvos duo-
na mitusių svetimųjų. Tačiau
jų buvo nuostabiai maža, gi
apskritai lietuviai niekad nepa-
sižymėjo nei išdavystėmis, nei
pataikavimu, nei kerštu. Prie-
šingai, jam prasikišti per am-
žius trukdė sentimentalumas,
individualizmas, kartais net
per didelis nuolaidumas. Tad ir
šiandien tauta negali staiga pa-
sikeisti. Nelaikykime jos vi-
sos nei slaptosios policijos agen-
tais, nei šnipais, nei pačiais
kiečiausiais partiečiais. Tiesa,
yra rezignacijos, nusivylimo
likimu bei Vakaraais, yra daug
baimės, atsimenant pirmuosius
pokario metus, bet, vis dėlto,
tik maža dalis virto okupanto
tarnais. Kiti, likę būdingais
pavergto krašto piliečiais —
vien minimalus paklusnumas
potvarkiams, bet uždraudus panie-
ka okupantui, idealizavimas ir
saugojimas tautinių žymių, di-
delis pasiilgimas laisvės, troš-
kimas bet kokio sąlyčio su iš-
oriniu pasauliu, ypač su jame
išsilikusiais savais žmonėmis,
— neturi šaknų, gi be jų men-
kėja liemu, džiūsta atžalos. Ši
padėtis išeivijos akis kreipia į

namus, o krašte likusieji tiki-
si iš svetur susilaukti erdvės,
tad nenuostabu, kad ieškoma
ryšiui kelių.

Bet va, dėl šito mūsųose
bruzda vėtros, kuriose veliasi
viskas — ilgesys, sentimentai
kraštui ir žmonėms, pyktis bol-
ševizmui dėl baisių skriaudų,
atsargumas, politiniai klausi-
mai, baimė naujesnio žingsnio,
surambėjimas ir praskydymas,
pagaliau net okupanto toli sie-
kianti ranka bei jo pastangos
mus sumaišyti.

Puodelis ir statinė

Tačiau bendravimas vyksta,
nes laiko kaita, vis dėlto, pa-
lietė ir bolševizmą. Nors esmė
išliko, jis ėmė panašėti lauki-
niam gyvuliui: anksčiau plėšė
nagais ir dantimis viską, ką pa-
siekė, dabar šiek tiek prijun-
ko, aprimo. Vis tiek baisus žvė-
ris, vis tiek gali pulti ir su-
draskyti, tačiau jau pažįsta, kas
jam pačiam naudinga, ir tyli
tarsi meška, užuodusi medaus
puodelį.

Gal penkių dešimčių metų is-
torija, įrodžiusi marksizmo be-
protybę, jį nusilpnino? Gal pa-
sikeitė sąlygos: baigėsi bu-
deliška užsispyrėlių karta, at-
ėjo jaunesnieji? Gal vyksta mai-
šatis — geležinė uždanga ne-
pajėgia užkloti akiračio, kurį
praplėtė antrasis pasaulinis ka-
ras, ir Sovietų Sąjungą valdęs
melas kasdien ryškėja?

Ar bolševizmas išsigims, ma-
tysis tik už daugelio metų. Bet
šiandien meška, medaus puode-

lį priimdama, neriaumoja ir prisileidžia arčiau. O mūsų tarpe dėl to sukilo nervingumas: vieni staiga ėmėme pasidavėliais apšaukinėti vadovaujančius asmenis, o kiti, jau ne puodelį nešdami, bet visą medaus statinę ritindami, skubame meškos glostyti.

Tiesa, kad bolševizmas yra pavojingas, tačiau ne visi žmonės, pasirodę iš anos pusės uždangos, yra bacilos atspariam organizmui. Mums, pažįstantiems komunizmą, bėgti nuo iš Lietuvos atvykusio žmogaus yra juokinga. Lietuviai nėra nei bolševizmo kūrėjai nei geležinės uždangos statytojai, tik jų aukos, išauginusios daug partizanų ir kovotojų. Kiekvienas krepštelėjimas, sukėliaš baimę, yra lygsvaros stokos pažymys. Tiesa, negalima rasti ryšio su buvusiū sribu, su kankinimų kameros išsigimėliu. Ir Svetlainai nevyko su tėvu Stalinu susikalbėti. Tačiau šalinimasis žmonių, nedalyvaujančių pragaištingoje okupanto aparatūroje, yra nesąmoningas, neapgalvotas ir netinkamas poelgis. Neturėtų mūsų gąsdinti nei mokytojas, nei architektas, nei inžinierius, nei rašytojas, nei sportininkas, nei solistas, nei kolchozo pirmininkas, nei normalus administracijos tarnautojas ar eilinis partietis. Negąsdina pokalbis, — žinome, kad pastatyta eilė elektros jėgainių ir naujų butų, kad atvežta traktorių, kad daug pasiekta lituanistikoje. Būtų juo-

kinga šitai paneigti! Tačiau taip pat žinome, kad buvo sunaikintas beveik trečdalis tautos, kad už elektrines teko sumokėti dešimteriopai geriausiais krašto produktais, kad kolchozo žmogus dirbo ir dirba pusvelčiui, kad lietuvis, ruso užgožtas, negali laisvai veikti, kalbėti, kad mums leidžiama iš Lietuvos siųsdintis pikčiausią propagandą, o į ten be partijos leidimo neprasišauna joks spausdinys.

Taip pat žinome, kad esame lietuvių tautos nariai, gyvenimo sąmyšių tolėliau pasaulinuridenti. Mus išstūmė ne krašte likusieji, bet ta pati nelemtis, kuri ten sunaikino sodybas, ramų gyvenimą perkeldama į urvus miškuose, prakaitinę trąšą dirvai pakeisdama kraujo maistu samanai. O laikas eina, viskas keičiasi, bet kaita okupuotoje Lietuvoje yra kitokia kaip čia. Ji mus ridena tolyn, ir vengimas susitikti su savu žmogum didina atstumą.

Ta liguista, surambėjimo iššaukta baime reikia bodėtis. Bet negalima džiaugtis praskydimu, dėl kurio kai kas vaikėja ir metasi į pavojingus žaidimus, pravedamus kelių už komunizmą apsisprendusių, deja, iš mūsų tarpo kilusių naujų Sniečkų. Jų yra gal vienas ar du, bet paskui juos jau lapse na ištisas būrelis. Kai kurie pranašais prabyla — ateitis esanti bolševizmo, tad lenkimės jam ne iš pagarbos, bet iš baimės. Kiti, grįžę iš kelionės okupuoton Lietuvon, asmens iš-

naudojamą nutylėję, naiviu pasišventimu giria okupantą, nepamiršę išjuokti išeivijos pastangų. Šiame krašte užtikę sovietinį atstovą, pagarbiai jam lankstosi, bet šaiposi iš asmenybių, sveikatą atiduodančių tautiniam išlikimui arba kovai už laisvę. Išniekinę nepriklausomybės mintį, pajuokę sentimentą kraštui, jungiasi prie svetimtaučių, pasisakančių prieš lietuvių tautą. Nespėję pagalvoti, metasi vykdyti gudrias okupanto užmačias: organizuoja mažai susivokiančius bernelius, šiek tiek sugebančius mėtyti sviedinį, ieško pinigų, randa duodančių ir vyksta Lietuvon, kad Druskininkuose pademonstruotų, jog JAV lietuviai ne tik savą kalbą užmiršo, bet ir krepšinyje menkai sugeba. Bet šie organizatoriai ir aukotojai nepadeda nei VLIK-ui, nei LB ar Lietuvių Fondui, rūpestingai žiūrėdami, kad nepakliūtų demonstracijon už pavergtas tautas.

Naujiems sniečkams praskydymas per pulkelius pasekėjų, iš kurių kada nors gali išaugti jei ne nauji silpnavaliai paleckiai, tai bent mažai išmaną sovietiniai „deputatai“, kuriuos lengva už nosies vedžioti.

Bendras troškimas laisvės

Žinoma, šie du kraštutiniai mai yra nemalonūs ir žalingi. Tačiau mūsų visuomenė remiasi ne jais. Ji eina protinga

Tremtinys negali turėti naujos tėvynės, kaip jis negali turėti nė naujų tėvų. Netekęs tėvų, žmogus pasilieka našlaitis amžinai. Netekęs tėvynės, jis pasilieka tremtinys — taip pat amžinai. Tėvynė yra neatstojama ir nepakeičiama.

ANTANAS MACEINA

linkme, nenukreipdama akių nuo laiko tėkmės, nepamiršdama savo paskirties, nenusisukdama nuo pavergtos šalies. Ji mano, kad tampriausią ryšį su tauta palaikys tiek pavergtųjų, tiek išeivijoje esančiųjų bendras troškimas valstybinės ir kūrybinės laisvės kraštui ir žmogui, bet ne intymus bičiuliavimasis su oficialiais Sovietų Sąjungos atstovais, ar liguistas baidymasis išsilaikyti suaižėjusiame kiaute. Šiuo tikslu ir šia mintimi ji buriasi draugėn, besistengdama išvengti laiko ir energijos eikvojimo blaškymuisi ir nesutarimams. Būdinga, kad šioms pastangoms nepritaria nei surambėję nei praskydę. Lietuvių Bendruomenei šie žmonės netalkininkauja. Tačiau ir jie yra mūsų tautos nariai, tik vieni turėtų sustabdyti skubius teismus, antri nustoti žavėtis ružavumu ir atsisakyti paklusti naujiems sniečkams.

Aktualieji Lietuvos istorijos klausimai

(Beieškant objektyvesnio kriterijaus mūsų tautos praečiai)

DR. ZENONAS IVINSKIS

Kai lietuvių tauta 19-tame amžiuje kentė rusų jungą, jos atgimimas prasidėjo per meilę savai kalbai, liaudies folklorui ir Lietuvos valstybės istorijai, ypač seniesiems Mindaugo - Vytauto šimtmečiams. Šie amžiai labiausiai apreiškė lietuvių tautos didybę. Romantiškas anos herojiškos praeities kėlimas tautą vis labiau *sąmonino*. Jai padėjo aiškiau praregėti ir atsiširti nuo bendrojo palikimo su lenkais, nuo ją slegiančios unijinės praeities. Ta kryptimi pirmasis žymusis pionierius buvo Simonas Daukantas. Šiandien, kai trečią dešimtmetį besitęsiančioje tremtyje išsibarstė po įvairius kontinentus, domėjimasis savo praeitimi vėl labiau suaktualėjo. Savo žvilgsnį kreipiamė ne tik į mums artimą nepriklausomybės dešimtmetį, bet ir į laikus prieš 500 - 700 metų, ir į pačią giliausią tautos senovę.

Gyvendami tarp svetimųjų su pagrindu norime aną lietuvių tautos bei jos istorijos didybę ir kitiems *parodyti*. Juk yra tikrai daug imponuojančių faktų! Juk Lietuvos valstybė atliko labai svarbų vaidmenį, šimtmečiais konsoliduodama rytų slavų erdvę iki anapus Dniepro ir iki Juodųjų jūrų. Ji vo-

kiečių ordinui prie Nemuno pastatė nepereinamą užtvartą, kai šis bandė savo valdas per Lietuvą gal iki. . . Dniepro nutiesti ir t.t. Yra dar daugiau įdomių faktų, vis rodančių pozityvią Lietuvos reikšmę Europos istorijai. Bet praėjusiame I Laisvę numeryje (1967, nr. 40, p. 38) su pagrindu prof. dr. A. Klimas apgailestavo, jog anos garbingosios Lietuvos "didžiojo pasaulio istorijos moksle" nebūna daug tėra palikę. Tikrai jos pėdsakų maža tegalima užtikti bendruose istorijos veikaluose. Kodėl taip įvyko? Čia yra eilė priežasčių, kurių tik vieną čia tenorėčiau prabėgšmais paliesti.

Daugelis mūsų pastangų ir darbų Lietuvos istorijos srityje tėra skirta, taip sakant, savajam "kiemui". Todėl susidaro dvi skirtingos plotmės. Ne kartą, kas iš Lietuvos praeities mūsų spaudoje teigiama ar proginėmis kalbomis, paskaitomis primenama, *nesiderina* su objektyviais tyrinėjimų duomenimis. Yra žinomas ne vienas konkretus atvejis, kaip svetimieji — ir ne kartą ne be pagrindo — yra kritiškai tą mūsų patriotiškai romantišką istoriografiją vertinę. Žinoma, yra taip pat liūdnų faktų, kad eilė mūsų pačių svetimomis kalbomis išleis-

tųjų knygų, kuriomis siekėme savąją istoriją plačiajam pasauliui parodyti, jų skaitytojuose daugiau pasibodėjimo negu susidomėjimo sukelia (!). Tikrai mums dažnai nesiseka svetimomis kalbomis Lietuvos istoriją pristatyti (V. Trumpa, Tėv. Žiburiai, 1965).

Senieji Lietuvos laikai

Lietuvos istorija savo turiniu yra užtenkamai didi ir garbinga. Jos galėtų mums kai kurie kaimynai tik pavydėti. Kodėl mums su jos perdavimu kitiems sunkiai klojasi, viena iš daugelio priežasčių yra ta, kad mes dabar ne kartą imamės tokių perdėtų, neatsargių bei nekritiškų teigimų, kurių niekada nebūs galima tarptautiniame istorijos moksle įpildinti. Pvz., svetimiesiems kaip tikrą prekę negalima "eksportuoti" tokių mūsų spaudoje sutinkamų teigimų: Lietuvos *valstybė* jau egzistavusi maždaug Kristaus gimimo laikais; visi jos valdovai buvę karaliai ir ta "karalija" patverusi iki Steigiamojo Seimo, kai šis 1920 paskelbė Lietuvą demokratine respublika; Kriavo aktas esąs falsifikatas, greičiausiai 19-me amž. sudarytas, ir t.t. ir t.t.

Taip pat neatrodo, pvz., kad Lietuvos istorijos mokslui daug laimėsime, jeigu *nutarimų* keliu ieškosime vienos nustatytų metų datos Lietuvos valstybės pradžiai, nes jos "įkūrimas" 12-jo ir 13-jo amž. sąvartoje reiškė ilgesnį konsolidacinį procesą,

bent poros generacijų pastangų rezultatą. Rodos, panašiu metodu, nedaug tepaisydami esamų šaltinių bei specialių tyrinėjimų, bet labiau išeidami iš mūsų dabarties politinių paliatyvų, norime dabar vienu nutarimu užbrėžti etnografines lietuvių tautos sienas. Žinoma, gali vadovaujantieji veiksniai su pagrindu nutarti, išeidami iš reikalingų ekonominių ir kitų korektyvų, politines sienas būsimai valstybei, kaip tai dar 1917 m. darė Lietuvos Taryba ar prieš 22 m. jau tremtyje VLIK-as.

Didesnio aiškumo ir tradicinių tezių revizijos norime ir Lietuvos krikšto *datos* klausimu. Žinoma, istorijoje nebegalime prie viso to, kas jau yra įvykę, nė jotos pridėti ar ką nors pakeisti, bet visuomet gali kisti pažiūros į pačių faktų interpretavimą. Naujos generacijos gali juos naujai *nušviesti*. Gali būti surastos kitos, iki tol nepastebėtos sąsijos, iškeltos naujos priežastys. Taip yra, žinoma, ir su Lietuvos krikšto problema, kurią esu plačiau kitoje vietoje kėlęs. Siūlydamas atsakyti į visą eilę klausimų, kurie plaukia iš ano meto šaltinių, aš tenorėjau, kritiškai objektyviai į anas versmes žvelgdamas, dvi skirtingas pažiūras suderinti, surasti vieną tiesą, kur neb būtų prieštaravimų.

Kas liečia Lietuvos krikšto datą (1251 ar 1387), iki šiol vis dar neteko užtikti ramaus ir apdairaus bei visapusiško pa-

žvelgimo į pačius šaltinius, nekalbant apie žymesnius tuo klausimu tyrinėjimus. Kas iki šiol kontraversiškai rašyta, greičiau tebuvo publicistinė dialektika. L. K. Mokslo Akademijos Metraštyje (I, 1965) ir Aiduose (1966, Nr. 5-7) buvo pateikta šaltinių nuorodų ir kitų duomenų, kuriais iš esmės tą klausimą reikia pergaltvoti ir su jais *kritiškai* atsiskaityti.

Eidamas į kai kuriuos šaltinius dr. J. Jakštas, pvz., teigvertino Mindaugo krikštą, kaip istoriškai įdomų ir reikšmingą *epizodą* (Tėv. Žiburiai, 1967, Nr. 29-30, p. 5). Tuo pačiu pagrindinis žvilgsnis mūsų tautos krikšto reikalu jau turi nukrypti į 1387 m., kai Lietuvos *sostinėje* buvo įsteigta vyskupija ir kuriamos *pirmosios* parapijos. Tai atliko Jogaila, kurio tik *anūką* (Šv. Kazimierą) paprastai telaikome be priekaišto lietuviu. Prie Lietuvos krikšto problemos dar teks kita proga sugrįžti. Kas liečia Jogailą, jau Lietuvoje eilėje straipsnių "Naujoje Romuvoje" (1933, Nr. 171-173) ir Jogailos mirties 500 m. sukakties proga išleistame straipsnių rinkinyje (Jogaila, red. Ad. Šapoka, Kaunas, 1935 m.) kėliau reikalą daug *objektyviau* vertinti aną į kaimyninę valstybę nuėjusį sėkmingai karaliauti žymųjį Algirdaitį, neofitą lietuvių Jogailą. Jis per tris dešimtmečius su viršum, panašiai kaip jo tėvas su Kęstučiu, uoliai bendradarbiavo su didžiuoju pusbroliu Vytautu. Ir

ginklu (Žalgiris) ir diplomatinėmis priemonėmis (Konstancos konsilijs) jiedu abu veikė *išvien*. Minint 550 m. Žalgirio sukaktį (1960 m.), nesisekė mums objektyviau jų bendradarbiavimo nuopelną padalinti.

Visišką objektyvumą prarandame, kai teigiame, jog Trylikos metų karo pasėkoje vokiečių ordinas tapęs *Lietuvos vasalu*. Nors Lietuvai tada įsakmiais buvo siūlomos Nemuno žiotys ir maždaug vėlesnės Maž. Lietuvos sritys (tam paremti yra autentiškų šaltinių), tačiau Lietuva perpykusi ant lenkų dėl Podolijos užgrobimo, šitame kare prieš kryžiuočius *visai* nedalyvavo, pasiskelbė neutrali. Tai paminiu čia todėl, kad neseniai mūsų spaudoje pasirodė visai priešingų dėstymų, nors ir Liet. Enciklopedijoje (31 t., 473) tas klausimas pakankamai aiškiai išdėstytas.

Eilės patriotiškai nusiteikusių autorių straipsniai bei rašiniai ne kartą kukliomis premijomis atžymėti, būtų suprantami ir gal reikalingi anais romantikais 19-jo amž. pusės laikais, kai lietuvių tauta budo. Šiandien labai daug spausdintų šaltinių Lietuvos istorijai (svarbiausia jų dalis po II pas. karo yra naujai išleista) yra lengviau visiems prieinama. Suderinti dvi Lietuvos istorijos tiesų plotmes, mokslinę ir populiariąją - propagandinę, yra palengvėję. Lietuvos labui jas reikia būtinai suvesti į vieną pagrįstą, objektyvią tiesą, galio-

jančią ne vienai generacijai ir ne vienos dienos tautinei propagandai.

Nepriklausomos Lietuvos dešimtmečiai

Čia teėmėme keletą pavyzdžių iš senosios Lietuvos istorijos, kuri su pagrindu mums tokią didelę reikšmę tebeturi. Kas liečia objektyvumo mastą, dar didesnio sunkumo turime su naujausia, ypač su Nepriklausomybės laikų istorija. Ji vis dar ištisai *neparašyta*, ir tai kartais, kuri nepriklausomoje Lietuvoje yra subrendusi, tokią istoriją objektyviai rašyti šiuo metu yra sunkiai įveikiamų kliūčių.

Nenugalimi sunkumai kyla dėl objektyvios medžiagos stokos. Ne tik apie Lietuvos vidaus gyvenimą, jos kultūrinius ir ekonominius santykius, bet ir apie daugelį svarbių ir jaudinančių užsienio politikos klausimų, *iš to laiko* pati vertingoji ir autentiškoji medžiaga yra *pasilikusi* Lietuvoje. Ji yra patekusi į komunistų partijos ir kitus sovietinius archyvus. Kiek rodo keli ikišioliniai bandymai (žurnalų straipsniai ir nauja Navicko knyga), ji gana vienašališkai tepanaudojama, stengiantis diskredituoti "buržuazinę" Lietuvą.

Šiokių tokių pakaitalų gali tarnauti, žinoma, keli mūsų pasiuntinybių archyvai, lengvai prieinami Federalinės Vokietijos archyvai, kelių valstybių jau išleistos pokario serijos už-

sienio politikos klausimais. Bet vis tik palieka gana daug esminių spragų. Kai joms užpildyti nėra kitokios patikimesnės medžiagos, kai trūksta to pat meto dokumentų ir to pat laiko dienoraščių, labiau tenka atsižvelgti į *memuarus*. Bet atsiminimų knygos, kurių jau galima tremtyje priskaičiuoti bent porą tuzinų titulų, nėra tobula ir visais atžvilgiais patikima medžiaga. Apie ne vieną tokių memuarų, nors jų autoriams esame dėkingi, kad jie ėmėsi plunksnos, galima kartoti su maršalu Petainu: "Jie ieško su tiesa kompromisų, jie daro sau nuolaidų, tačiau jie būna gana griežti kitų atžvilgiu" (Vysk. Pr. Bučio atsiminimai, I, 1966, p. 5). Ne nuostabu tad, kad daugelis memuarų, kurie kitiems amžininkams, ar tų pat įvykių gyviems liudininkams gana kontraversiški pasirodė, iššaukė ne tik kuklių patikslinimų ar švelnių pataisų, bet ir gana kietos polemikos ir karštų ginčų, kartais jau, deja, einančių ad hominem. Tai, pvz., pirmiausiai liečia įdomų ir platų, nors iš dalies apologetinį gen. St. Raštikio veikalą (Kovose dėl Lietuvos) ar paskutiniam prezidentui A. Smetonai pagarbos pilnus jo adjutanto pulk. Vaclo Šliogerio atsiminimus. Gražu ir garbinga, kad arti valstybės galvos stovėjęs ir po trijų dešimtmečių savo atsiminimus rašęs autorius taip gražiai apie A. Smetoną atsiliepia. Juk dažnai pasitaiko, kad į tariamai dide-

lį vyrą iš arti turėjęs progos prisiziūrėti jo pavaldinys per jo žmogiškas silpnybes jį tik nykštuku vėliau savo užrašuose padaro. Bet šituo atveju tuoj kyla istorikui klausimas, ar toji didelė ir imponuojanti pagarbą savo šefui neužtemdė tikrojo vaizdo? Ar gana arti buvęs memuaristas nepastebėjo (o gal ir nenorėjo pastebėti!) svarbių ir esminių dalykų, apie kuriuos būtume norėję išgirsti iš daug mačiusio adjutanto.

Įsiskaičius į mūsų, ačiū Dievui, jau gausią memuarinę literatūrą, atsistoja ir *metodinis* klausimas. Kiek tokius atsiminimus mes galime laikyti patikimu šaltiniu? Daugelis autorių rašo apie faktus, įvykčius prieš 30-40-50 metų. Rygoje vedant bylą prieš ordiną, *eilė* liudininkų, jau praėjus 47 metams nuo karaliaus Mindaugo mirties, teigė, jog jis, esą, atkritęs nuo iš kryžiuočių prisimtosios krikščionybės. Kritiškam istorikui ne kartą galėjo kilti tokis klausimas: o ar tie liudininkai begalėjo po tiek metų žinoti tikrąją dalykų padėtį, kad ir apie tokį stambų įvykį? Šiandien mes skaitome mūsų akivaizdoje surašytus memuarus ir apie Didįjį Vilniaus Seimą (1905) ir apie 19-jo amž. galą, jau nekalbant apie I pas. karo įvykius, ir tokios abejonės dėl autorių atminties stiprumo ir tikslaus faktų perdavimo nebeturime...

Bet, tur būt, ne čia yra pagrindinė priežastis, kad mūsų

memuarinėj literatūroj yra tiek daug prieštaravimų ir kad kai kurie atsiminimai yra sukėlę tiek daug dulkių. Kiekvienas memuaristas mato įvykius per "savo" plačiai ar siaurai praver tą langą. Dar daugiau, kiekvienas jų uždeda ne ano, bet *rašomojo* laiko antspaudą ir dažnai tepajėgia savo atsiminimus taip surašyti, kaip jis *dar* norėtų matyti tos praeities faktus pristatytus mūsų kartai. Memuarai virsta perdėm *sqmoningai* surašytu subjektyviu šaltiniu.

Neanalizuodamas to klausimo plačiau, noriu tik priminti vieną didelę sunkenybę, kai eina kalba apie reikalą parašyti nepriklausomos Lietuvos istoriją. Daugelyje nepriklausomą Lietuvą liečiančių raštų ir atsiminimų paliko senojo *partinio* galvojimo nuosėdų, nors jų autorius nuo įvykių skyrė keli dešimtmečiai. Sutinkame, pvz., perdėto *kulto* ar dar iš anų laikų užsilikusios *neapykantos* vadovaujantiems asmenims. Keista, kad čia negalioja posakis "tempus est optimus medicus"! Neuralgiškų punktų yra tiek daug, kad, pvz., nepriklausomą Lietuvą savo akimis regėjusiems ar jos statyboje dalyvavusiems "Naujienų" ir "Dirvos" bendradarbiams, tur būt, ilgai nepasisekė susitarti, beieškant objektyvesnio kriterijaus dėl vieno *bendro* teksto, "kaip gi iš tikrųjų yra buvę" (Leopold von Ranke). Ar galime, pvz., surasti bendrą nusistatymą dėl

(nors simboliško) pasipriešinimo, kai 1939 m. spalio pradžioje Kremlius ultimatyviai pareikalavo įsileisti sovietines įgulas? Ar galime surasti bendrą vertinimą įvykių, liečiančių 1940 m. birželio 15 d. prezidento A. Smetonos pasitraukimą iš Lietuvos?

A. Smetona tada visoje Lietuvoje buvo dėl to žygio smerkiamas, kaip tomis dienomis buvo rašyta mano dienraštyje, kuriuo nebegaaliu disponuoti. . . Čia plačiau neliesdamas to ir kitų gretimų klausimų, noriu tik parašyti pastebėti, jog tie patys ministeriai, kurie į pasienį atvyko prezidentą įtikinėti, kad būtinai grįžtų atgal į Kauną, greitai patys bandė bėgti nesėkmingai, kaip, pvz., paskutinis ministeris pirmininkas A. Merkys. Už poros mėnesių slapta ton pačion Vokietijon traukėsi ir mūsų žymusis valstybininkas, šiemet miręs E. Galvanauskas, kuris irgi buvo atvykęs prikalbinti Smetoną sugrįžti.

Objektyvesniam mastui čia reikėtų *palyginimo*. A. Smetonos pabėgimo faktą, kaip ir kitus reikšminguosius Lietuvos sutemų įvykius mūsų kontraversinėje spaudoje būtinai reikia imti *paraleliai* su panašiais tragiškais estų ir latvių valstybių faktais. Siekiant Lietuvos Tarybos pirmininko (iš 1917-18 m.) ir pirmojo bei paskutiniojo valstybės prezidento veiksmų objektyvesnio vertinimo, visai naujos šviesos duoda analizavi-

mas faktų, į kokią padėtį pateko nebeturėjusieji kur pabėgti kitų dviejų valstybių prezidentai, t. y., Taline atkirstas K. Paets ir Rygoje pasilikęs K. Ulmanis. Abu tiedu prezidentai, nelaimingi liudinininkai tuoj pat prasidėjusios sovietizacijos, greitai savo laisvės dienas užbaigė tragiškomis deportacijomis. Iki detalių Kremliuje užsukta mašinerija, kurios techniką į Taliną atvežė A. Ždanovas, o į Rygą — toks pat Kremliaus emisaras A. Višinskis, kaip į Kauną — Dekanozovas, nenutolo nuo to pat nuobodaus raudonojo šablono iki smulkmenų. Šablonas visai nepasikeitė, ar dar savo valstybėje sėdėjo jau visai bejėgiu tapęs prezidentas ar ne. O vis tik šituo atžvilgiu esame dar ir dabar aistringai suskilę į dvi stovyklas, kurioms bendrą “vardiklį” surasti yra labai sunku. Nenorėčiau čia įrodinėti, kad “Tautos vadas” būtinai turėjo “bristi per upelį” ... Pasilikti, kentėti ir žūti drauge su savaisiais vadams istorijoje ilgiems laikams pasilieka garbingas bruožas. Tai reiškia didelį dvasinį kapitalą ateities kartoms. Bet čia jau yra nervų, drąsos ar baimės klausimas, už kurį žmogaus negalima “bausti” ir jam neatleisti, kaip negalime tyčiotis iš sportininko, kad jis tepajėgia iššokti savą metrų normą, o ne tokią, kokią pasiekia jo kaimynas.

Kaip ir kiekvieną šios žemės žmogų, taip ir istoriką žmogiškosios netobulybės neapsaugoja

nuo silpnybių, o vis tik jis turi nuolat laikyti sau siektinu idealu istorinį objektyvumą, teisingą faktų nušvietimą, jų psichofizinių priežasčių tikrą išaiškinimą. Bet, atrodo, kad mums ne greit pasiseks surasti kiek objektyvesnį matą naujaisiais Lietuvos istorijai. Tautininkų ar krikščionių demokratų dvasioje brendusios ar išaugusios lietuvių istorikų ar istorijos mėgėjų kartos vertinimai, pvz., 1926 metų gruodžio 17 d. perversmo joku būdu nebus priimtini valstiečių liaudininkų ar socialistinės ideologijos šviuosliams. Tautininkų dvasios mūsų praeities mylėtojas nenorės sutikti su priekaištu, kad palaidojimas demokratijos ir seimų, apie kurių neva „palaidumą“ ir tariamą blogį vėliau rašė ir žinomi seimų laikų ministrai (J. Purickis), atnešė dar didesnę blogį. Tauta buvo *atpratinta* nuo rūpesčių aktyviai sielotis savo valstybės reikalais. Beje, gal čia ir reikia ieškoti atsakymo, kodėl 1938-39 m. trijų ultimatumų atveju nebeliko anos 1918-20 metų idealistų savanorių dvasios. Kas panorės „pakaltinti“ buvusius atsakingus vadus, kurie, kai vienas po kito sekė ultimatai, nevengė garsių ir skambių frazių? Kas savo žvilgsnį kreipdamas į nepriklausomybės karus, galės pasakyti: 1940 metais palikome tik eilę naujų erdvių kareivinių okupantui, o ne nepriklausomybės karų muziejinės vertės ginklus, kurie buvo pasirodę tokie taiklūs ano

meto priešams . . . Bet ir čia reikia paralelių dairytis į latvius ir estus, ir tie lyginimai neišaina perdaug mūsų nenaudai.

Tais pora pavyzdžių čia tenorėta parodyti, kaip dar sunkiai yra parašoma mūsų naujausioji istorija. Kliudo ne tik didelės medžiagos spragos, kliudo ir amžininkų pateikti šaltiniai — memuarai. Atsiranda daug sunkumų, kad visai dar neturime bendros ir objektyviai apdairios *pažiūros* į pačius stambiausius įvykius, jau nekalbant apie politinio ir kultūrinio gyvenimo vystymąsi viduje. Bet vis tik jau reikia ieškoti objektyvesnio kriterijaus, reikia atsipalaiduoti nuo daugelio „prietarų“, kad galima būtų rašyti taip dabar reikalingą nepriklausomos Lietuvos istorijos veiklą. Juo jis vėliau tremtyje bus rašomas, tuo darysis žymiai sunkiau.

Daug paprasčiau yra su mūsų didžiųjų kunigaikščių gadyne. Išspausdintų ir visiems lengvai prieinamų šaltinių yra daug. Norint visiems savo nuomones suvienodinti, reikėtų uoliau visiems eiti į pačias versmes. Sušviesėjęs mūsų istorijos rūmas, išvaikščiotas ne šių dienų, bet *to pat laiko* apavu, bus tada tvirčiau įjungtas į „didžiojo pasaulio istoriją“. Neskurdinkime to mūsų istorijos rūmo, nenugyvenkime mūsų turtingos istorinės praeities, praeinančiais šios dienos bei šio momento reikalavimais.

BENDRUOMENĖ IR LAIKAS

STASYS BARZDUKAS

Juozo Kojelio pasisakymas „Didžioji Lietuvių Bendruomenės atsakomybė“ (1967 kovo mėn. Į Laisvę 39/76 nr.) savo keliamais klausimais yra didžiai aktualus, dėl to ir plačiau svarstytinas, nes nuo dešimtų atsakymų didele dalimi priklausys tolimesnė bei sėkmingesnė lietuvių išeivijos organizuota veikla ir net ateitis. Bendruomenės idealu pripažindamas organišką „nesuskaldytą“ išeivijos lietuvių santalką (kolektyvą, visumą), autorius dabartinę Bendruomenę, nevykdančią visų (ypačiai Lietuvos laisvinimo) uždavinių, turinčių lietuvių išeivijai gyvybinės reikšmės, laiko tik „nepilnu ir netobulu tikrosios LBnės pakaitalu“. Tai įvykę daugiausia dėl to, kad viena sudedamoji Bendruomenės dalis, būtent JAV Lietuvių Bendruomenė, organizuodamasi padariusi „žalingą kompromisą su faktine šiame krašte iš senesnių laikų sukurta organizacine situacija“.

JAV Lietuvių Bendruomenė, pradėdama savo kelią, galėjo rinktis du būdus — revoliucinį ar evoliucinį. Revoliucinis kelias čia būtų reiškęs stūmi-

mą į šalį gausios ir organizuotos lietuvių išeivijos, turinčios savo tradicijas, savo draugijas ir spaudą, daug padėjusios nepriklausomai Lietuvai atstatyti ir iš naujo vėl užsiangažavusios laisvės kovai sovietinio smurto atveju. Toks stūmimas neišvengiamai būtų vedęs į nesusipratimus bei konfliktus, ir tai nebūtų buvę naudinga nei Bendruomenės idėjai, nei organizavimuisi. Dėl to buvo pasirinktas evoliucinis kelias. Buvo tikėta, kad didelės reikšmės idėjai, kaip kokiam dideliame medžiui, subręsti ir prigyti reikia ilgesnio laiko. Laikas turėjo parodyti Bendruomenės prasmę ir naudą. Tiesa, pasitarimuose bei pokalbiuose buvo nevengta ir integracijos pastangų, pvz. šių eilučių autorius kėlė mintį Amerikoje Lietuvių Bendruomenę daryti jau rastą Amerikos Lietuvių Tarybą, praplečiant jos tikslų bei uždavinių apimtį ir ją sudemokratinant. Bet į tokias pastangas tada buvo atsakyta neigiamai: esą Amerikos lietuviai jau yra susitarę savomis formomis veikti, ir persiorganizavimas vargu ar pavyktų.

Bendruomenė tada iš tikrų-

jų buvo visai „nauja forma“, ne vienam ne tik nesuprantama, bet ir nepriimtina. Tad evoliucinis kelias buvo vienintelis galimas, nors ir jis kėlė kai kurių nesusipratimų. Šiandien jo nereikėtų laikyti kapituliacija, kaip lygiai nėra kapituliacija ir bendradarbiavimo siekimai. Tai patvirtina pati Bendruomenės gyvata. Jos idėja ne tik paskleista, bet jau ir prigrydyta. Organizaciniu atžvilgiu toli pažengta į priekį. Bendruomenė atlieka didelę dalį Lietuvos laisvinimo darbų. Švietimo ir kultūros darbai išsišakojo bei išsiplėtė. Su Bendruomenės vardu taip pat susiję didieji tautiniai mūsų pasireiškimai — visuotinės dainų bei tautinių šokių šventės ir kultūros kongresai Amerikoje, masinės lietuvių dienos Kanadoje ir Australijoje, studijų savaitės Vokietijoje ir kt. PLB seimai tapo pastovi ir reguliari laisvojo pasaulio lietuvių išėivijos jungtis, įgalinanti į gyvuosius lietuviškus reikalus žvelgti ne vieno kurio krašto, bet visų laisvųjų lietuvių mastu. Finansinius gi pagrindus deda sėkmingai ugdomi JAV ir Kanados lietuvių fondai. Taigi jau padaryta labai daug, daugiau, nei iš pirmo žvilgsnio atrodo. Padaryta ramiai intensyviu bei planingu darbu, atsirėmus į nepalaužiamą tikėjimą Bendruomenės reikalingumu ir visų mūsų praregėjimo viltį. Dabar, jau iš perspektyvos žvelgdami, matom, kad ki-

tų priemonių išėivijos sąlygomis nėra neturim: nepasiremsi čia jėga, kaip kad pasiremia valstybė, vykdydama savo uždavinius.

Antra vertus, Bendruomenė negali sudaryti nėra kokios extra išimties lietuvių istorijoje. O ta istorija rodo, kad viešasis mūsų kelias niekad nebuvo tiesus. Kaip kad taikliai pastebėjo prof. St. Šalkauskis, lietuvių tauta „niekadoms nebuvo tuo, kuo ji galėjo būti“.

Nebuvo praeity. Tai savo paskaita plačiau ryškino S. Sužiedėlis II-jame PLB seime Toronte 1963: lietuvių tautai nestigę duomenų bei galimybių būti Europos saulėtekio valdove, bet ji tokia valdove netaupo — valdžiusi didelę teritoriją, turėjusi jėgos ir administracinių gabumų, pasižymėjusi stipria teisine sąmone ir tauriu žmoniškumu, ji, prisiimdama slavišką kultūrą ir netekdama vadovaujančio savo luomo, tautiškai nyko ir taip pat savo didybės bei stiprybės neteko.

Nėra nėra dabarty, nes mums toli iki suomių atsparumo, šveicarų kultūringumo, žydų ir airių organizuotumo. Lietuvis nenori būti visuotiniu mastu organizuotas, ir tiek. Mes dažnas pro dalį — pro savo srovę bei partiją, pro savo parapiją, pro savo draugiją — nematom visumos. Taigi ir tautinės mūsų Bendruomenės problema glūdi tautiniame mūsų charakterį. Iš tikrųjų reikėjo

daug laiko, kol pasisavinom Dekalogo įsakymus gerbk savo tėvą ir motiną, nevok, neužmušk, nekalbėk netiesos, reikės taip pat ilgo laiko, kol ir Lietuvių Chartos dėsniai mums pasidarys savi: pasaulyje pasisklidę lietuviai sudaro vieninę Pasaulio Lietuvių Bendruomenę, lietuvių kalba lietuviui yra tautinė garbė, lietuvis kuria lietuvišką šeimą, sudaro sąlygas tautinei kultūrai ir tautiniam švietimui, brangina savo tautos papročius ir praeitį, ugdo tautinį solidarumą, kovoja dėl Lietuvos laisvės ir kt. O pasidarys savi tada, kai apie juos ims kalbėti kunigai lietuviškose parapijose, veikėjai savose draugijose, laikraščiai savo straipsniuose. Šią vasarą turėjau progą iš arčiau stebėti eilės mūsų platesnių susibūrimų nuotaikas, tad pats mačiau, kaip dar mums iki to toli: daugiausia vis skraidom padangėmis, atitrūkę nuo tikrovės, užmiršę, kad turim tautinio savo darbo programą Lietuvių Chartos pavidalu.

Nepaisant to, Bendruomenė nuolat stiprėja ir vis giliau suleidžia į lietuvišką žemę savo šaknis. Paskutiniai JAV Lietuvių Bendruomenės Tarybos

PIRMIEJI PARTIZANO ŽINGSNIAI

Susiveržėm diržus, prisitvirtindami prie jų granatas bei šovininės ir, suspaudę rankose plieninius ginklus, pasiruošėm atsisveikinti su namiškiais.

Motinos skruostais riedėjo ašaros. Priėję prie jos, abu priklaupėm, laukdami palaiminimo. Ištiesusi savo grubias rankas, bet švelniais kaip motinos pirštais priglaudė prie savęs mudviejų palenktas galvas ir tyliai laimino mudviejų pasirinktą kelią...

“Viešpats tesaugo judviejų žingsnius”, buvo vieninteliai ir paskutiniai mamos žodžiai (Daumantas, PARTIZANAI UŽ GELEŽINĖS UŽDANGOS).

rinkimai parodė, kad Bendruomenė sugebėjo išjudinti ir prie savo darbo pritraukti jaunimą. Tai geras ženklas, laiduojąs jos ateitį. Tai rodo, kad ji taip pat pajėgs spręsti laiko brandinamas mūsų problemas. Tai duoda vilties, kad ji “taps tuo, kuo gali ir turi būti”. Tada ji patenkintų tautinius mūsų pačių lūkesčius ir taptų jėga, su kuria turėtų skaitytis ir kita-taučiai. Tokiai Bendruomenei verta aukotis ir dirbti, nes lašas po lašo ir akmenį pratašo.

ATNAUJINK “Į LAISVĘ” ŽURNALO PRENUMERATĄ 1968 M.!

- Malonėk dar šiandien atnaujinti “Į Laisvę” žurnalo prenumeratą 1968 metams.
- Jei dar nesate atsilyginę už 1967 metus, malonėkite pasiųsti prenumeratos mokestį ir už 1967 metus.
- Naudokite tam tikslui su šiuo numeriu siunčiamą vokelį.

KOVA DEL LIETUVOS, EUROPOS IR LAISVOJO PASAULIO

DR. ANTANAS RAMŪNAS

1. Lietuva ir Europa: palyginamoji apžvalga ir įžvalga

Ir asmeniui ir tautai yra lengviau gimti, negu atgimti. Vienok gimti mums lemta tik vieną kartą, bet atgimti — daugelį kartų ir, būtent, tiek kartų, kiek kartų mes tvirtai ryžtamės ir sugebame iškilti viršum savęs ir pasaulio. Savęs paties pažinimas bei savižina yra pati pirminė sąlyga pilnutiniam žmogaus ar tautos dvasiniam atgimimui, dvasiniam renesansui, t. y. visapusiškai, pilnutinei žmogaus ar tautos saviraiškai pasaulyje. Deja, iki šiolei lietuvių tauta šito pagrindinio savi sąmonės bei savi auklos uždavinio nėra reikiamai atlikusi, nors ir netrūko kai kurių pavienių drąsesnių užsimojimų, bandymų bei polėkių.

Štai mes stovime 50 metų Lietuvos nepriklausomybės atstatymo jubiliejaus išvakarėse. Reta tai proga atskleisti lietuvių tautos tapatybę prieš Europą ir prieš pasaulį! Tik, žinoma, viskas nuo mūsų pačių priklausys. Jeigu pristatysime

Lietuvos gyvenimą tikrai 50 metų laiko perspektyvoje, tai dar nedaug ką laimėsime. Iš šono žiūrintiems atrodo, jog esame tikrai tauta — kūdikis, gimęs prieš 50 metų. O tuo tarpu mūsų praeitis yra tūkstantmetė ar net daugtūkstantmetė. Juk esame viena iš pačių seniausių ir kartu viena iš pačių šauniausių indoeuropiečių šeimos tautų. Praeityje lietuvių tauta išsiskyrė iš kitų tautų savo retu *religiniu, valstybiniu ir pedagoginiu* genijum. Istorinė Lietuva yra tarsi ledkalnis: neižvalgiai akiai atsiskleidžia tik maža ir nereikšminga jos dalelytė. Lietuvai pilnai atskleisti, pilnai suvokti, pilnai įvertinti būtinai reikalinga yra *gelmių matavimo*. Išvydę gelmes, išvystame ir aukštumas bei viršūnes!

Europos kūrybinis genijus, arba, trumpai tariant, europiškumas yra pats raktinis veiksnys visuotinėje žemės tautų bei žmonijos istorijoje. *Europa — žmonijos mokykla*. Europiškumas, visų pirma, reiškia *žmogaus išsilaisvinimą*. Europinis žmogaus išsilaisvinimas, žino-

mas humanizmo vardu, siekia labai giliai — jis veda mus į nemirtingosios Helados bei antikinio pasaulio patį rytmetį ar, gal būt, dar toliau.

Europa buvo, yra ir bus asmeninės bei asmenybinės laisvės negestantis švyturys, buvo, yra ir bus negestanti kelio žvaigždė. Šia, būtent, prasme yra galima ir verta kalbėti apie *nemirtingąją Europą*. Visi Europos vaikai, išsibarstę po platų pasaulį, turėtų tai niekad neužmiršti. Dar daugiau: turėtų savo dvasinės motinos — Europos laisvės idėjas ir idealus paskleisti po visą žemės kamuolį! Visiems tremtiniais tai žinotina, nes juk čia slapi tremties gyvenimo paskirtis, pateisinimas ir prasmė.

Bet Europos žemynas yra ne vien tik žmogaus laisvės tūkstantmetis šauklis ir kelrodis. *Europa yra taip pat tautų laisvės, aukščiausių idealų istorinis lopšys.* XIX amžiaus Europa buvo tarsi kunkuliuojantis tautinių sąjūdžių vulkanas. XX amžiuje, ir ypač XX amžiaus antroje pusėje, šie *tautiniai sąjūdžiai išsiliejo į tarptautines, pasaulines formas.* Istoriškai imant, XIX amžiaus Europa yra tarsi XX amžiaus pasaulio miniatūra arba, atvirkščiai, XX amžiaus pasaulis, būdingas tautinių sąjūdžių išsiliėjimu į tarptautines formas ir vad. *“Trečiojo pasaulio”* (le tiers monde, The Third World) iškilimu, yra tarsi padidintas XIX amžiaus Europos vaizdas.

Europa ir europiškumas — tai *žmogaus laisvės ir tautų laisvės dvasia*, jokiom smurto priemonėm nenumalšinama, neužtroškinama, neužgesinama. Šia, būtent, prasme Europa yra pasaulinės istorijos pagrindinė jėga, visuotinė žmonijos mokykla.

Yra glaudus ir nesuardomas ryšys tarp Lietuvos, iš vienos pusės, ir Europos, iš antros, tarp lietuviškumo ir europiškumo. Anskčiau ar vėliau ateis laikas, kada *europistika, pilnėja to žodžio prasme, neapsieis ar net nebus įmanoma be lituanistikos, pilnėja to žodžio prasme.*

Lietuvos istorinė vizija buvo ir dar iki šiai dienai paliko aptemdyta, nes ir Lietuvos ir Europos studijose kai kurie labai svarbūs veiksniai sąmoningai buvo praleisti iš akių arba net sąmoningai paneigti. Per daug buvo prikalbėta vien apie rytus ir vakarus ir jų santykius, o per mažai kalbėta — arba ir visai nekalbėta — apie pietus ir šiaurę ir jų santykius. Be to, kalbant apie rytus, per dažnai turima galvoje vien rusai, o kalbant apie vakarus, — vien vokiečiai (gi pastaruoju metu JAV!). Tai yra skeveldrinė, trupmeninė rytų - vakarų vizija. Aišku, tokiu atveju centrinei Europai nepaliko nei vietos, nei reikalo. Patys vokiečiai Europos studijose taip toli nuėjo kraštutinumų keliais, jog visas *indoeuropiečių tautas pavadino in-*

dogermanais! Nuostabi senovės aisčių žemė — Prūsija buvo paversta skerdynių lauku ir kapinynais, o vėliau — germaniško, teutoniško militarizmo tvirtovė ir simboliu! Kūrėjams, kaip Adomui Mickevičiui, skausmas netilpo širdy, apie tai galvojant; savo skausmą jis ir išreiškė *Konrade Valenrode*. Suredukavus visas indoeuropiečių tautas į vad. indogermanus, nepaliko vietos nei reikalo ne tik aisčiams, bet ir tokiems *keltams*, kurie yra suvaidinę retą vaidmenį Europos istorijoje. Keltų praeitis anaip tol nesiriboja vien Vakarų Europa. Tikrenybėje pati Europos praeitis yra daug sudėtingesnė ir didingesnė, negu jina! pirmu požvilgiu gali pasirodyti. Negalima parašyti Europos kultūros istorijos, išleidžiant iš akių pietus, būtent *Viduržemio* jūros pasaulį, iš vienos pusės, ir šiaurę, būtent, normanų bei vikingų pasaulį, iš antros.

Centrinė Europa, ir tai visų pirma istorinė Lietuva, kaip tik ir buvo tas geografinis ir istorinis vidurtaškis, kur nuolat susibėgdavo ir kaip banga į bangą atsitrenkdavo rytų pasaulis iš vienos pusės ir vakarų pasaulis iš antros, šiaurės bei vikingų pasaulis iš vienos pusės, ir pietų bei Viduržemio jūros (vėliau ypač Bizantijos) iš antros.

Vos tiktai pažvelgiame į Europą rytų - vakarų ir šiaurės - pietų perspektyvoje, Lietuva

galingai iškyla prieš mūsų akis kaip geografinė ir istorinė Europos šerdis ir širdis! Yra tai lyginamoji arba *keturmatė* Lietuvos ir Europos vizija. Tada lietuviškumo klausimas įgyja naują plotį, gylį, aukštį, tūrį, lietuvių tautos visa saviraiška įgauna naują polėkį, paskirtį, pašaukimą, prasmę. Šituo keliu pasukę, mes iškirsime ir Lietuvai ir lietuviškumui duris ir langus į Europą ir į platus pasaulį.

Europos kūrimosi vyksme dalyvavo ne vien tik *indoeuropiečių*, bet taip pat ir *semitų* tautos. Be judaizmo ir islamo pasaulių būtų neįmanoma suprasti Europos ir europiškumo pilnąja to žodžio prasme (Plg. Jacques Pirenne, *Les grands courants de l'histoire universelle*. 4 vols. Neuchâtel: La Baconnière, 1945. Harry Austyn Wolfson, *Philo: Foundations of Religious Philosophy in Judaism, Christianity, and Islam*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1947. Leon Roth, *Jewish Thought as a Factor in Civilization*. Paris: UNESCO, 1954). Štai kodėl šiandieninis žydų ir arabų pasaulių įsijungimas į kovą dėl Europos ir kitų žemės tautų laisvės yra būdingas ir giliaprasmis reiškinys Europos klausime. Sąmoningai ar pasąmoningai šiandieną iškyla vad. *integralinės* bei *pilnutinės* Europos idėja ir idealas (Plg. François Perroux, *L'Europe sans rivages*. Paris: Presses Universitaires

de France, 1953). Trys demokratijos religijos — judaizmas, katalikybė ir protestantizmas turi grindžiamosios reikšmės Europos dvasinei genezei suprasti (Plg. Louis Finkelstein, et al., *The Religions of Democracy: Judaism, Catholicism and Protestantism*. New York: Devin-Adair, 1941. James Kritzeck, *Sem of Abraham: Jews, Christians, and Moslems*. Montreal: Palm Publishers, 1965).

Prieš indoeuropiečių tautų atsikraustymą, ne tik Viduržemio jūros, bet taip pat Atlanto ir Baltijos pakraščiai, atrodo, galėjo būti semitų pasaulio — ypač semitų tarptautinio prekybinio pasaulio — orbitoj (Plg. J. Grahame D. Clark, *Prehistoric Europe: The Economic Basis*, 1952. Id. *World Prehistory: An Outline*, 1961).

Bet įdomu, kas gi galėjo vilioti semitų tautas į nuostabiąją aisčių šalį? Aišku, juos ten traukė jūrų auksas — *gintaras*! Nenuostabu tad, jeigu Baltijos gintaras buvo rastas Asyrijos karaliaus Asurnasirpalo (Plg. Marija Gimbutas, *The Balts*. London: Thames and Hudson, 1963. p. 65) statulų ar net *Egipto faraonų pirmąsiose piramidėse* (Plg. Augustin Voldemaras, *La Lithuanie et ses problèmes*. Tome I: Lithuanie et Allemagne. Lille - Paris: Mercure Universel, 1933, p. 48)! *Šalia lietuvių kalbos ir lietuvių kultūros, lietuviškas gintaras, atrodo, yra vienas iš pagrindinių raktų įsi-*

brauti į indoeuropiečių ir semitų tautų istorijos ir priešistorijos labirintus (Plg. A. Speke, *The Ancient Amber Routes and the Geographical Discovery of the Eastern Baltic*. Stockholm, 1957). Tolimesni tyrinėjimai, bandant išaiškinti indoeuropiečių tautų ir semitų tautų galimus susidūrimus, susikirtimus, o taip pat asimiliacijos procesus įvairiose vietose — Mažosiojoje Azijoje (Galatija, hetitų istorija ir jų likimas), Graikijoje (Mikėnų kultūra, Kretos kultūra, Troja), Italijoje (etruskai), iberų pusiasalyje (basakai, iberai), britų salose (Stonehenge), Pabaltijyje (aisčiai) ir t.t. — galėtų vesti mūsų ir pasaulio mokslininkus į įdomių mokslinių hipotezių kūrimą ir jaudinančių mokslinių atradimų sritį (Plg. John G. D. Clark, *World Prehistory*. New York: Cambridge University Press. Nora K. Chadwick, *Celtic Britain*. New York: Praeger, 1964. B. Nerman, *Verbindungen zwischen Skandinavien und dem Ostbaltikum in der juengeren Eisenzeit*. Stockholm, 1929. H. Biezais, *Die Religionsquellen der baltischen Voelker und die Ergebnisse der bisherigen Forschungen*. Uppsala, 1954). Ypač paminėtini du lietuvių kūrėjai, kurie turėjo naują mūsų žilos praeities viziją: tai M. K. Čiurlionis (Plg. A. Ramūnas, "M. K. Čiurlionis — Lietuvos, Europos ir pasaulio pedagogas", *Iš sutemų į aušrą*, Toronto: Tėviškės Žiburių spaustuvė ir

knygynas, 1967) ir O. Milašius. Nuo pastarųjų dviejų, anaip tol, neatsilieka prof. K. Būga, dr. Vydūnas (Plg. A. Ramūnas, "Frontai ir mūšiai lietuvių pedagogikoje", op. c., pp 299-300) ir ypač prof. Augustinas Voldemaras (Plg. A. Ramūnas, "Lietuvos erelis: prof. Augustinas Voldemaras", op. c., pp. 206-210). Voldemaras, būdamas pirmaeilis lituanistas ir europistas arba, kitais žodžiais tariant, vienas iš pirmųjų europinio masto lituanistų (lituanologų), visu nuodugnumu yra paklibinęs lietuvių bei aisčių pasaulio klausimą, iš vienos pusės, ir keltų, vikingų, variagų, ostgotų, vizigotų, gudų, slavų, germanų, britų, airių, graikų, romėnų, iberų, etc. pasaulio klausimą iš antros pusės (Plg. Augustin Voldemaras, *Lithuanie et ses problemes*. Tome 1: *Lithuanie et Allemagne*. Lille-Paris: Mercure Universel, 1933, pp. 45-107, pp. 333-338. Jacques Hawkes and L. Wooley, *History of Mankind*. 2 vols. New York: Harper, 1962-1965. T. G. E. Powell, *The Celts*. New York: Praeger, 1958. Nora K. Chadwick, *Druids*. New York: Verry, 1966). Voldemaras vienas iš pirmųjų į Lietuvą bei lietuviškumą žvelgė Europos bei europiškumo perspektyvoje ir į Europą bei europiškumą žvelgė Lietuvos bei lietuviškumo perspektyvoje ir tuo būdu aiškiai regėjo ir suprato lietuvių tautos kūrybinio geniaus šakoto pasireiškimo euro-

pinę ir pasaulinę reikšmę ir vertę:

Turėjome kaikados didelę ir galingą Lietuvą. Daug į ją buvo suėję įvairių tikėjimų, įvairių kalbų. Visos jos sugyveno gražiai draugė, nes mūsų protėviai buvo suorganizavę valstybę federacijos pagrindais. Jokių persekiojimų ar tai dėl tikybos, ar tai dėl tautybės nebuvo. Toli gražu nedaug tautų gali pasigirti tokiu savo tolerantingumu, kiek mes lietuviai. Užtat negali būti abejojimo, kad laisvoj ir nepriklausomoj Lietuvoj turės visi — aš pabrėžiu šį žodį — jos piliečiai užtikrintas visas jiems teises.

Prof. A. Voldemaro Deklaracija, 1918-11-14

Ir valstybiniu, ir religiniu, ir pedagoginiu požvilgiu Lietuva iškyla prieš mūsų akis kaip reta tikrojo europiškumo išreiškėja ir kelio žvaigždė! Lietuva reiškia laisvę — ir tautybių srityje ir religijų srityje, kitais žodžiais tariant, Lietuva yra gyvas pavyzdys europiškumo — ir *federalizmo* (arba *plurralizmo*) požvilgiu ir *ekumenizmo* požvilgiu. Vadinas, istorinė Lietuva nėra, anaip tol, vien praeitin nugrimzdęs pasaulis. Priešingai, jinaį yra kartu ateities kraštas ir ateities kelio žvaigždė, į kurią sąmoningai ar pasąmoningai gravituoją ir gravituos įvairūs mūsų

planetos kraštai ir kontinentai su savo dviejais pagrindiniais ir dinamiškiausiais XX amžiaus sąjūdžiais: *federalizmu* ir *ekumenizmu*.

Federalizmas (arba pliuralizmas) ir ekumenizmas — štai tie du dvasios sparnai, kuriais Vytauto Didžiojo, šv. Kazimiero, K. Donelaičio, A. Mickevičiaus, H. Minkovskio, O. Milašiaus, M. K. Čiurlionio, dr. Vydušo, V. Krėvės, Maironio, Mykolaičio - Putino, Bernardo Brazdžionio Tėvynė ateityje gali pasiekti ir, žinoma, pasieks ir *lietuviškosios kultūros ir pasaulinės civilizacijos viršūnės*.

Per aspera ad astra!
Per crucem ad lucem!
Per angusta ad augusta!

Šalia Jauniaus ir Būgos — pirmųjų lyginamųjų kalbotyrininkų, šalia A. Paplausko (1732 - 1799) ir Pr. Dielininkaičio — pirmųjų lyginamųjų pedagogų, prof. Augustinas Voldemaras yra mūsų pirmasis lyginamasis istorikas, priešistorinių laikų tyrinėtojas lituanistas bei lituanologas ir kartu vienas iš mūsų pirmųjų lyginamųjų europistų. Kaip gaila, kad Voldemaras iki šiolei buvo mūsų nesuprastas ir reikiamai neįvertintas!

Voldemaro mokslinis darbas atsiremia į Herodoto, Tukidido, M. I. Rostovcevo, Tado Zielinskio, H. Bergsono, André Siegfriedo, M. L. Gallois, Antoine Meillet, Kazimiero Būgos,

A. A. Šachmatovo, Vinogradovo, Tacito, Plinijaus, Camille Jullian, J. Voigto, A. I. Sobolevskio ir kitų tyrinėjimus. Nuostabu ir stačiai neįtikėtina išgirsti apie kai kurių žodžių, k. a.: „vikingas“, „variagas“ lietuvišką kilmę!

Prof. Augustinas Voldemaras buvo per daug užsiėmęs kunkuliuojančia pavojinga politika ir per trumpai gyveno, kad būtų galėjęs tęsti pradėtąjį mokslinį darbą ir jį atbaigti. Kaip gaila! Galima sakyti, kad nūn pati pagrindinė šio ar panašaus mokslinio darbo našta bei atsakomybė gula ant laisvojo pasaulio mokslininkų pečių.

2. *Lietuva ir globalinių jėgų susiskirstymas: mūsų trys pagrindiniai prasiveržimai*

„Krizės valandą privalome pakelti akis prie idealo ir jame ieškoti amžinųjų veikimo principų“, — pareiškė dr. J. Girnius Toronte savo paskaitoj apie St. Šalkauskį. Tikrai, tai reikšmingi žodžiai. Sunku keliauti, sunku bristi per suteimas ir per nakties tamsumas, į kurias nūn pradeda grimzti pasaulis, neturint sau prieš akis jokių dangaus žiburių! Lietuviams, išbarstytiems po visą žemės kamuolį, atėjo laikas veikti, veikti galingai ir sėkmingai, o veikimo galybei ir sėkmingumui užtikrinti reikalinga pažinti save patį ir aplinkinį pasaulį ir. pažinti ir pa-

milti aukščiausią idealą ir turėti pakankamai ryžtingumo, ištvėrmės, kantrybės, atsižadėjimo, pasiaukojimo, pasišventimo, perkeičiant ir save ir aplinkinį pasaulį pagal aukščiausią idealą. Į žemę neatsirėmęs, dangaus nepasieksi; į dangų neatsirėmęs, žemės nepajudinsi. Taigi, veikimo galybė ir sėkmingumas slypi ne išimtinai realizme ar išimtinai idealizme, o pastarųjų dviejų laimingoj sintezėj, t. y. sugebėjime tikrovę ir idealą sulydinti, sugebėjime *tikrovę suidealinti ir idealą sutikrovinti*. Mūsų aplinkinis pasaulis, koks jis bebūtų, neatrodys tamsus, beviltiškas, beprasmiškas, jeigu tik jis bus nušviestas aukščiausio idealo šviesa, nuskaidrintas ir jeigu mumyse pačiuose atsiras pakankamai kūrybinių jėgų jį, būtent mūsų aplinkinį pasaulį, perkeisti, atnaujinti.

Tiktai grynai paviršutiniškai žiūrint, auštanti kosminio bei čiurlioninio amžiaus gadyne (plg. A. Ramūnas, *Iš sutemų į aušrą*) atrodo tokia palanki valstybiniams kolosams, titanams, leviatanams, o nepalanki mažoms bei mažytėms tautoms ir valstybėms. Tikrenybėje yra greičiau priešingai: valstybių — milžinų konfliktams — *išoriniams* ir *vidiniams* — galo krašto nesimato, o mažoms tautoms bei valstybėms atsiveria daug naujų akiračių, neribotų galimybių, anksčiau nenumatytų prošvaisčių, vilčių, progų, prasiveržimų (Plg. Ab-

ba Eban, *New Nations and World Order*. Santa Barbara: Center for the Study of Democratic Institutions, 1964. Richard Lowenthal, *World Communism: The Disintegration of a Secular Faith*. New York: Oxford University Press, 1964. Walter Laqueur, *Russia and Germany: A Century of Conflict*. Boston: Little, Brown and Co., 1965. Nicholas S. Timasheff, *The Great Retreat: The Growth and Decline of Communism in Russia*. New York: E. P. Dutton, 1946. Walter Laqueur and L. Labedz, *Polycentrism: The New Factor in International Communism*. New York: Praeger, 1962. Henri Laboured *Colonisation, colonialisme, décolonisation*. Paris: Larose, 1952. Robert L. Heilbroner, *The Great Ascent: The Struggle for Economic Development in Our Time*. New York: Harper, 1963). Vadinas, Dovydo kova prieš Galijotą nėra beviltiška ar beprasmiška. Ir lie-tuviškai Dovydas tegul to niekad neužmiršta! Nei dabarty, nei ateity! Fortes fortūna adiuvat!

Ir antikiniam pasaulyje labiausiai žmonijos pažangai pasidarbavo ir savo vardus aukso raidėmis įrašė į žmonijos istoriją ne tiek pasaulio kolosai bei didžiūnai, kiek, atvirkščiai, mažieji, būtent: *Graikija ir Palestina, Atėnai ir Jeruzalė*.

Nuo komunistų manifesto (1848) laikų, pasaulinės istorijos ratas sukosi apie dvi pa-

grindines poliarines jėgas: seną, atkakliai besiginantį kapitalistinį pasaulį ir naują, galingai iškylantį socialistinį - komunistinį - bolševikinį pasaulį.

Leono XIII enciklika *Rerum Novarum*, paskelbta 1891 metų gegužės 15 d., buvo, yra ir paliks istorinės reikšmės ir vertės ta prasme, jog jinai ne tik tai nurodė į dviejų kraštutinių — *kraštutinės dešinės* (kapitalizmo) ir *kraštutinės kairės* (komunizmo, vėliau bolševizmo) — pavojus bei įtampas ir taip pat užbrėžė platų kelią į žmogaus, tautų ir žmonijos ateitį — krikščioniškąją demokratiją, siekiančią visuotinės taikos, visuotinės brolybės, visuotinės laisvės ir visuotinės lygybės idealų įgyvendinimo.

Kapitalizmas kuria laisvę be lygybės, bolševizmas kuria lygybę be laisvės.

Taigi, ir pirmu ir antru atveju jau apie visuotinę brolybę ir apie visuotinę taiką negali būti nė kalbos. Vietoj brolybės — nesantaika, vietoj taikos — karas.

Kapitalizmas ir bolševizmas yra tarsi du grioviai — vienas dešinėje kelio pusėje, antras — kairėje. Ir pirmu ir antru atveju yra matomi ir pripažįstami tik grioviai, o nematoma kelio, nematoma vieškelio, ir, kas svarbiausia, nematoma gyvojo keliautojo — paties žmogaus, jo prigimties, jo polėkių, jo paskirties; nematoma tiek daug nuostabių žemės tautų,

ypač mažųjų, su jų retais kultūriniais ir dvasiniais lobiais bei įnašais; pagaliau, nematoma žmonijos, nepripažįstama žmoniškumo ir net žmogiško reikalo.

Visos žemės tautos, kokios jos bebūtų — didelės ar mažos — yra žmogaus tiltai į žmonių ir žmonijos tiltai į žmogų. Žmogus - tauta - žmonija yra trys nedalomai mūsų gyvenimo matavimai.

Auštanti kosminė gadynė pasižymi visu pirma dviejų monolitinių blokų (kapitalizmo - bolševizmo, kitais žodžiais — kraštutinės dešinės - kraštutinės kairės) trintimi, jų išoriniais ir vidiniais sukrėtimais ir, pagaliau, vad. „Trečiojo pasaulio“ (ši vardą nukalė alžyrietis Frantz Fanon, *Les damnés de la terre* autorius. Yra ir angliškas šios knygos vertimas: *Wretched of the Earth*. New York: Grove Press, 1961), gimusio iš XIX amžiaus Europos tautinių sąjūdžių, staigiu, nebesulaikomu, galingu iškilimu (Plg. Mario Rossi, *Third World: The Unaligned Countries and the World Revolution*. New York: Funk and Wagnalls, 1963. Irving Louis Horowitz, *Three Worlds of Development: The Theory and Practice of International Stratification*. New York: Oxford University Press, 1966. C. L. Sulzberger, *Unfinished Revolution: America and the Third World*. New York: Atheneum, 1966. Thomas P. Thornton, *The Third*

World in Soviet Perspective.
Princeton, N. J.: Princeton
University Press, 1964).

“Trečiasis pasaulis”, būdamas savo prigimtimi ne monolitinis (vienalytis ir vienaspalvis), o pliuralistinis (daugialytis ir daugiaspalvis), kaskart vis labiau ir labiau išslysta ir iš dešiniojo bloko jėgų orbitos ir iš kairiojo. Kiekviena žemės tauta susiranda savo orbitą!

“Trečiojo pasaulio” iškilimas, arba, kitais žodžiais tariant, kolonializmo žlugimas visuose žemės kampuose — ir Azijoje, ir Afrikoje, ir Lotynų Amerikoje — yra tikra garantija, kad kolonializmas negalės išsilaikyti ir turės žlugti ir pačioje Europos širdy — centrinėje Europoje, tai gi ir Lietuvoje. Tokie rumunai jau meta šalin vergijos pančius! Anksčiau ar vėliau Rusija, siaubingo Kinijos veržimosi priblokšta, pati pradės ieškoti susitaikymo su centrinės Europos tautomis. Tai jau prošvaistė, pamažu pasirodanti Lietuvos ir Europos padangė. Žinoma, prošvaistė, toli gražu, dar nėra vairovystė, pasirodanti po lietaus bei audros ir savo daugiaspalvių spektru apjungianti rytus ir vakarus, žemę ir dangų. Labiausiai džiugu ir viltinga, kad centrinės Europos — ir ypač Lietuvos — sūnūs ir dukros, karo audrų išblokšti ir išblaškyti po platų pasaulį, jau spėjo ne tik pateisinti, bet ir visais požvilgiais prašokti visus į juos sudėtus lūkesius ir viltis.

Lietuviai padarė tris pagrin-

dinius, tikrai istorinės reikšmės prasiveržimus į ateitį:

(1). *Sukūrė Lietuvių Enciklopediją (LE)*;

(2). *Sukūrė Pasaulio Lietuvių Bendruomenę (PLB)* ir

(3). *Rezoliucijoms Remti Komitetą (RRK)*, kurio pastangų ir veiklos dėka Jungtinių Amerikos Valstybių Kongresas, t. y. Atstovų Rūmai (1965.VI.21) ir Senatas (1966. X.22) priėmė Pabaltijo kraštų laisvinimo reikalu rezoliuciją (H. Con. Res. 416), pasisakė už Lietuvos bylos perkėlimą į Jungtines Tautas.

Lietuvių Enciklopedijoje lietuvių tautos kultūros turtai yra surinkti ir rūpestingai supilti į aruodus. Ir pirmiesiems saulėtekio spinduliams pasirodant, prasidės auksinė sėja — tų nuostabių kultūros turtų (Plg. A. Ramūnas, “Lietuvių tautos kultūros turtai, garbė ir didybė”, *Iš sutemų į aušrą*, op. cit., pp. 25-31) bėrimas Pabaltijui, Europai ir pasauliui. Pasaulio Lietuvių Bendruomenė apjungs ateityje visus lietuvius — Tėvynėje ir už Tėvynės ribų — ir gyvuos tol, kol gyvuos pati lietuvių tauta. Rezoliucijoms Remti Komitetas yra vertas ne tik visų lietuvių širdingos visokeriopos paramos, pagarbos ir padėkos, bet ir paminklo pastatymo! Su ja — su ta rezoliucija (H. Con. Res. 416) — rankoje lietuviškasis Dovydas stos į dvikovą — šį kartą į pasaulinę dvikovą prieš maskvinį Galijotą. Ir laimės!

LFB Europoje rezoliucija VLIK-o reikalu ir žodis į visus pasaulio lietuvius

REZOLIUCIJA VLIK-O SUSTIPRINIMO REIKALU

Lietuviškųjų studijų savaitės Vokietijoje metu atskiros organizacijos turėjo savo posėdžius ir konferencijas. Europos LF Bičiuliai ta proga priėmė šią rezoliuciją:

“Europos LF Bičiulių konferencija Hüttenfelde 1967 m. rugpiūčio 22 d., sustojusi prie aktualiųjų reikalų, priėjo išvadą, kad kitais (1968) metais įvyksianti Lietuvos valstybės 50 metų atstatymo sukaktis ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės seimas duoda gerą progą VLIK-ui atsinaujinti ir savo svorį pakelti lietuvių visuomenėje. Todėl konferencija kviečia VLIK-ą sudarančias grupes ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybą susitarti taip, kad greta Lietuvos partijų ir kovos sąjūdžių atstovų VLIK-e būtų atstovaujama lietuvių visuomenė per PLB valdybos skirtus pilna-teisius atstovus, kurių skaičius nebūtų mažesnis už tų atstovų skaičių, kurį į VLIK-ą deleguoja partijos ir kovos sąjūdžiai”.

ŽODIS LAISVOJO PASAULIO IR PAVERGTIESIEMS LIETUVIAMS

(Perduotas į Lietuvą per Vatikano radiją)

XIV-sios Lietuviškųjų studijų savaitės dalyviai iš Anglijos, Belgijos, Italijos, Olandijos, Prancūzijos, Švedijos, Šveicarijos ir Vokietijos, o taip pat iš Australijos, Jungtinių Amerikos Valstybių ir Kanados, susirinkę 1967 rugpiūčio 20-27 dienomis Vasario 16 gimnazijoje, Romuvoje, sveikina seses ir brolius pavergtoje Tėvynėje ir visame pasaulyje.

Svarstydami ir gilindamiesi į mūsų tautos likiminius klausimus, mes priėjome išvadą, kad svarbiausioji jėga glūdi pačioje Lietuvos valioje būti sąmoninga, valstybinga, solidaria ir kultūringa tauta ir kad ryškiausias šitos valios įsikūnijimas yra tautinio pasipriešinimo dvasia ir darbai.

Su tokiu nusiteikimu mes ryžtamės ir kviečiame visus lietuvius atnaujinti lietuviškojo pasipriešinimo dvasią, kad ji mus ypatingai įkvėptų deramai sutikti artėjančią Lietuvos nepriklausomybės atstatymo 50-čio garbingą ir įpareigojančią sukaktį.

EUROPOS LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIAI

Lukša-Daumantas ir jo testamentas

“ ... Rengėmės žygiui, min-timis kartodami duotos priesai-kos žodžius”, — rašo Juozas Lukša - Daumantas savo knygoje “Partizanai už geležinės už dangos” (pusi. 350), — “at-kakliai tęsti kovą už tiesos ir teisingumo triumfą žemėje ir už žmogaus teises, apie kurias tiek daug pasaulyje prikalbėta ir tebekalbama, kurias mes vis dar privalome savo krauju pirk-ti... Ir iki šiol dar neišpirkome ...

Partizanai įpareigojo mus tą jų pradėtą išpirkimo darbą bei

kovą tęsti toliau iki galutinės pergalės.

Lukšos ir kitų partizanų testamentas

“ ... Pragmatiniai žmonės, kurių apščiai esama lietuviškoje visuomenėje”, kalbėjo dr. Adolfas Damušis, LFB Vyr. Tarybos pirmininkas, tardamas žodį partizanų minėjime Dainavoje Lietuvių Fronto studijų savaitėje (1967 metų rugpiūčio mėn. 14 - 20 dienomis), — “nesuvokia spontaniško lietu-

Partizanų grupė, lydėjusi Juozą Lukšą-Daumantą ligi sienos (kelionei su misija į laisvąjį pasaulį); kairėje priklaupęs Juozas Lukša-Daumantas, didysis Lietuvos partizanų vadas.

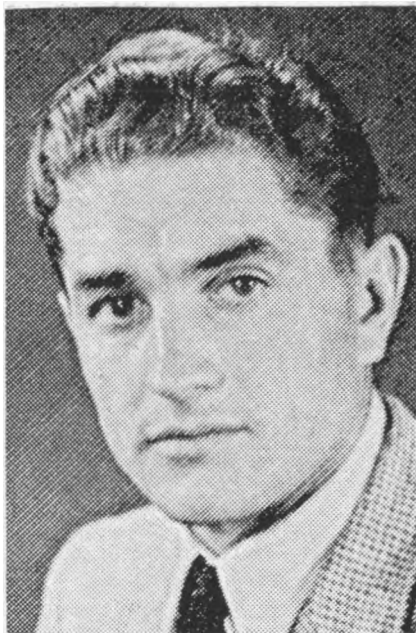
viškosios sąžinės sukilimo prieš vergiją. Ir dažnai tie, kurie skelbiasi siekią laisvės ir žmoniškumo, naiviai pasiduoda smurtininko vilionėms ir nepajėgia išgirsti pavergto žmogaus pagalbos šauksmo. Jų pragmatinė dvasia padaro juos imliais smegenų plovimui ir smurtininko klasta gali juos lengvai suvedžioti. Jie tiki galingųjų diktatorių propaganda, kuri kontroliuoja viešą spaudą ir technologines komunikacijos priemonės ir, nors būdami inteligentingi, negirdi Lietuvos partizanų milžinkapių balso bei persekiojamo žmogaus skundo..

Juozo Lukšos - Daumanto ir kitų virš 30,000 žuvusių partizanų testamentas pasilikusiems tėvynėje ir išsibarsčiusiems po laisvąjį pasaulį yra trumpas ir labai aiškus: "Pilna ir bekompromisinė kova prieš pavergėją; pilnos laisvės ir nepriklausomybės iškovojoimas Lietuvai".

Partizanų didysis vadas

1967 metų rugsėjo mėnesį sukako 16 metų nuo karžygiškos Juozo Lukšos - Daumanto mirties Lietuvoje. NKVD organų informacijomis, Juozas Lukša - Daumantas - Miškinis, apsuptas ir atsidūręs beviltiškoje padėtyje, "gyvas nepasidavęs".

Komunistai, keršto pagauti, šluote nušlavė beveik visus Juozo Lukšos artimuosius. 1944-1949 metų kovoje dėl Lietuvos laisvės savo galvas paguldė 11

JUOZAS LUKŠA - DAUMANTAS, partizanų iškiliausias vadas.

jo giminės narių, tarp jų 75 metų amžiaus tėvas Lukša ir broliai studentas Jurgis ir Stasys, o per 20 giminės narių buvo deportuoti į Sibirą, tarp jų brolis Antanas (mokytojas) ir Vincas (ūkininkas). Senutė motina, išvyta iš namų, gyveno duoneliaudama.

Juozas Lukša gimė ir augo tuo metu, kai savanoriai jau buvo apgynę Lietuvos laisvę. Gimnazijoje įsijungė į tuometinį slaptą ateitininkų sąjungą. Ateitininkuose subrendo Juozo tvirtas pasiryžimas nepavargstamai kovoti už didžiuosius idealus. Per pirmą bolševikmetį jis buvo suimtas ir kalintas.

JUOZAS LUKŠA-DAUMANTAS PAČIOJE JAUNYSTĖJE — Lietuvos moksleiviai 1938 metų pavasarį medelių sodinimo šventėje. Pirmoje eilėje iš kairės sėdi Juozas Lukša; paskutinėje eilėje pirmas iš kairės stovi jo brolis Jurgis, žuvęs Lietuvos laisvės kovose pora metų anksčiau už brolių Juozą.

Nacių laikais lankė universitetą ir dalyvavo rezistencinėje veikloje. Bolševikinei lavai antrą kartą užliejant Lietuvą, Juozas pasiliko krašte. 1944 metų rugsėjo mėnesį Juozas su broliu Jurgiu, abu technikos studentai, grįžo į VDU. 1945 metų pradžioje susiorganizavo Lietuvos Išlaisvinimo Taryba, ir jis išitraukė į jos veiklą. Vėliau šis vienetas persiorganizuoja į Vienybės Komitetą. Juozas tapo šio vieneto bendradarbis ir ryšininkas su besiplečiančiu partizanų sąjūdžiu. Kai Juozui pasidarė "karštoka" Kaune, jis 1945 metų pabaigoje nutraukė studijas, pasitraukė į tėviškę ir 1946 metų pačioje pradžioje su broliu Stasiu aktyviai įsijungė į partizanus. Par-

tizanuose Juozas buvo paskirtas spaudos ir organizacijos skyriaus vadovu. Jis redagavo "Kovos kelią" ir "Laisvės žvalgą". Spaudos ir organizacijos reikalais Juozas apylankė visą eilę partizanų vienetų Suvalkijoje ir Aukštaitijoje. Prieš kelionę į laisvąjį pasaulį ir po sugrįžimo atgal į tėvynę, Juozas Lukša užėmė pačius aukščiausius postus Lietuvos partizanų armijoje.

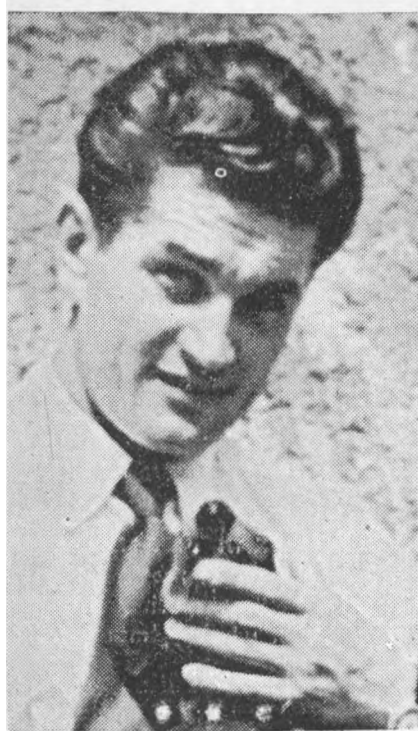
Ryšių mezgimas su laisvuoju pasauliu

1947 metų pradžioje Juozas pasiekė Lenkiją, ten užmezgė ryšį su laisvuoju pasauliu. 1947 metų pabaigoje Juozas su bičiuliu Mažvydu (žuvęs 1949

metais) gavo uždavinį pasiekti laisvąjį pasaulį. Jiems pavyko prasiliužti pro geležinę uždangą. Šie narsieji partizanai atgabeno Lietuvos tikinčiųjų laišką Popiežiui ir nežinomojo lietuvio laišką laisvajam lietuviui. Kaip Lietuvos laisvės kovų sąjūdžio įgaliotinis, Juozas atnešė laisvajam lietuviui krašto laisvės kovų sąjūdžio prasmę ir parodė aktyviosios rezistencijos tragiškai sunkų kelią.

(Nukelta į 46 pusį.)

JUOZAS LUKŠA-DAUMANTAS 1950 metų vasarą Vakarų Vokietijoje prieš grįždamas į pavergtą Lietuvą laisvės kovų tęsti.

APIE PARTIZANŲ VADĄ MIŠKINĮ

Kersteno komitete buv. MVD pulkininko liudijimas 1954.VI.28 apie Lietuvos partizanų vadą Miškinį yra taip užrašytas:

MR. MCTIGUE (komiteto tardytojas): Koks lietuvis buvo, pulkininke, garsiausias ir daugiausia rūpesčių pridaręs jūsų patyrimo su partizanais?

Pulk. leit. BURLICKIS: Daugiausia rūpesčių pridaręs ir visuotinai pripažintas vadinamo lietuvių bandidų judėjimo vadas buvo lietuvis, vardu Miškinis. Lietuvių tauta laikė šitą Miškinį tautiniu didvyriu, ir jis turėjo milžinišką autoritetą tarp lietuvių.

Mr. MCTIGUE: Kas su juo nutiko, pulkininke, ar jūs žinot?

Pulk. leit. BURLICKIS: Kiek tai liečia kovą su Miškinio grupe, aš šiek tiek žinau įvykius 1946-50 metais. Nuo 1948 iki 1949 ir 1950 — tuo laiku, pagal informacijas, pateiktas vietinių NKVD organų, Miškinis baigė dviejų metų žvalgybos kursus amerikiečių mokykloje ir 1950 grįžo į Lietuvą, buvo į Lietuvą infiltruotas, ir tuo metu buvo miškelyje netoli Prienų šilų. Pagal įsakymą likviduoti jo grupę ir jį patį buvo sukoncentruota, sutraukta į vieną vietą daug kariuomenės. Operacijoms Miškiniui suimti ir likviduoti vadovavo pats Kruglovas. Jam buvo pavestos visos operacijos. Apsuptas ir pasijutęs absoliučiai beviltiškoje padėtyje, pagal vietinių NKVD organų informacijas, Miškinis nusižudė.

Partizanai prie Biržulio ežero

VLADAS RAMOJUS

Viename reportaže rašoma, kad prie Biržulio ežero, netoli Pavandenio miestelio, Žemaitijos gilumoje, retai žmogus užklysta. Ten klampūs pakraščiai, apaugę žilvičių ir juodalksnių krūmais, vietomis daro jį visiškai neprieinamą. Tik įvairūs vandens paukščiai pliuškenasi tankiuose meldynuose, vakarais žaliuose mauruose traukia savo nuobodžias dainas varlės.

Šitose neprieinamose vietose prie Biržulio ežero 1945 metais

JUOZAS LUKŠA...

(Atkelta iš 45 pusi.)

*Lieka ištikimas partizano
priesaikai*

Gyvendamas laisvajame pasaulyje Juozas parašė partizanų istoriją — “Partizanai už geležinės uždangos”. 1950 metų rudenį jis grįžo tėvynės laisvės kovos tęsti ir mirti Lietuvos žemės laukuose. Paklaustas kartą, ar tas jo grįžimas yra prasmingas, Juozas nedvejodamas atsakė: “Turiu grįžti. Kitaip jausčiau dezertyras. Verčiau žūti kovojant, nei gyventi, sulaužius duotą žodį”. Laisvės kovos prasmė Juozui buvo tokia aiški, kad paties tokio klausimo kėlimas jam skambėjo jau nusikaltimu tautai.

(jg.)

ėmė spiestis iš Pavandenio apylinkių kilę žemaičiai partizanai. Iš čia jie patraukdavo į miestelį, užeidavo į kleboniją, apėidavo ir platesnes apylinkes. Kad žinotų okupantas, kokia jėga Biržulio ežero pakrantėse ir kitose vietovėse yra susibūrusi, partizanai dažnai slapta išklijuodavo atsišaukimus:

“Broliai lietuviai, mūsų tėvynė verkia kruvinomis ašaromis suklupusi sunkiame Golgotos kelyje, kada jos kūną — pūslėtomis rankomis išpurentą, gausiu prakaitu sumirkytą žemę gabalais plėšo užmiršę Viešpatį ir Jo prisakymus bedieviai. ..”

Partizanų kovos apie Pavandenį liepsnojo iki 1949 metų, kol beveik visi kovotojai paguldė galvas kovos lauke.

Pirmasis Pavandenio apylinkės partizanų dalinio vadas buvo *Bronius Tekorius*. Jo mirties data nežinoma, bet jis žuvo. Sekantis vadovauti stojo Povilas Andriuška — “Bajoras”.

Vieną naktį iš Biržulio pakrantėje buvusios stovyklos P. Andriuškos - “Bajoro” vadovaujami keli partizanai atvyko į Pavandenio pieninę ir ją užėmė. Iš pieninės norėjo pasiimti

sviesto savo daliniui. Kai kiti vyrai darbavosi pieninėje, partizanų sargybinis, paliktas lauke, pastebėjo, kad pro šalį pralėkė įtartinas asmuo ir nudūmė į Varnius. Perspėti partizanai paliko pieninę ir traukėsi Šatrijos kalno link. Po kurio laiko iš Varnių į Pavandenį jau atlėkė sunkvežimis su sribais. Tarp sribų buvo lt. Žalimas, Monstavičius, Sevelkevas ir kiti.

Užtikę besitraukiančių partizanų pėdas, sribai ėmė juos vyti ir persekioti. Partizanus apsupo atvirame arime, nespėjusius pasiekti netoli esančio miško. Kautynių ugnyje žuvo dalinio vadas *Povilas Andriuška* — “Bajoras” ir jo brolis *Jonas Andriuška* — “Smilga”.

Žuvusio brolio Povilo vietoje būriui vadovauti atėjo Kazys Andriuška — “Čerčilis”. Partizanų kraujui Pavardenio apylinkėj liejantis ir žuvusių lavonus enkavedistams betampanant po turgaus aikštę, Pavardenio klebonas kun. Urbonavičius iš sakyklos atvirai kreipėsi į visus tikinčiuosius lietuvius, prašydamas “nenuvyti tų, kurie ateina naktimis ir beldžiasi į langus, bet suteikti jiems šventą pagalbą, nes jie eina Kristaus keliu ir veda kovą už Bažnyčią...”

Po tokio pamokslo valdžia apšaukė kleboną “banditų” organizatorium, jų vadu. Vyskupas perkėlė kleboną kitur, bet NKVD surado, suėmė, tardė ir kalino.

1948 metų pavasarį partizanų veikla Pavardenio apylinkėse labai gyvai reiškėsi. Bolševikai viešai pripažįsta, kad “visos liaudies gynėjų bei Pavardenio aktyvo pastangos užklupti banditus nueidavo niekais. Banditai, pajutę persekiojimą, ištirpdavo kaip vandenyje...”

1949 metai Pavardenio partizanams buvo patys skaudžiausi. Kautynėse smarkiai sužeistas partizanas *Juška*, dar turėdamas jėgų, bandė šliaužti, ir nušliaužė į Vasiliausko ūkį. Šeiminkai pusgyvį paslėpė daržinėje po šiaudais. Bet iš paskos, Juškos nutekėjusio kraujo pėdsakais, atsekė sribai su enkavedistais ir surado Jušką. Laipei, jis jau buvo miręs, ir enkavedistų kankinimai nebebuvo baisūs. Šie beapsiėmė tik lavoną, kad galėtų spardyti ir valkioti po turgaus aikštę.

Tuo pat gyvas pateko į prieš rankas Broniaus Tekorio, buvusio pirmojo būrio vado, pusbrolis Zeipertas. O po šio suėmimo sekė pats didžiausias smūgis dar tebesilaikantiems Pavardenio partizanams. Vieną dieną (data neskelbiama) Pareškėčių kaimo laukuose žuvo paskutinis dalinio vadas *Kazys Andriuška* — “Čerčilis”, jo brolis *Vladas Andriuška* — “Zableckis” ir jų sesuo *Bene Andriuskaitė* — “Žarija”.

Andriuškų šeimos auka Lietuvos laisvės aukurai begaliniai didelė — sudėtos keturių brolių ir sesers partizaninės gyvybės. Kaip Lukšų šeimos Suval-

Revoliucionieriai prieš revoliuciją

(SVETLANOS ALELIUJEVOS STALINAITĖS PROTESTAS)

DR. JONAS GRINIUS

Žvelgiant į XX amž. pirmąją pusę, nekyla abejonės, kad greta dviejų pasaulinių karų Rusijos revoliucija turi taip pat pasaulinės reikšmės, nors be pirmojo karo ji nebūtų kilusi, o be antrojo — iš revoliucijos atsiradusi Sovietų Sąjunga nebūtų įgavusi pasaulinio svorio, kokį ji dabar turi. Kadangi šiemet Sov. Sąjunga stengiasi kuo iškilmingiausiai paminėti vadinamąją spalio revoliuciją, kuri įgalino rusų komunistus pasigrobtį valdžią Rusijoje, todėl kiekvienas rimtai galvojantis žmogus negali nepamąstyti apie aną prieš 50 metų įvykusį politinį bei visuomeninį perversmą. Stabtelėjant prie jo, čia neke tiname nei jo eigos piešti, nei pasakoti Sov. Sąjungos istorijos, nei įvertinti to perversmo reikšmės mūsų tėvynei Lietuvai. Tesinori padaryti tik kelias vertina-

kijoje, Krivickų Aukštaitijoje, brolių Gaižauskų Krakių vls. ir daugelio kitų.

Ištrauka iš Vlado Ramojaus knygos *Kritusieji už laisvę*, 107-110 pusl.

mąsias pastabas, kurias pažadina Stalino dukters Svetlanos Aleliujevos pabėgimas iš Sov. Sąjungos į Vakarus.

Pirmiausia, ar revoliucija yra teigiamas veiksnys visuomeninei ir politinei pažangai? Vienodo atsakymo į tai neduoda nei istorikai, nei sociologai. Tie, kurie neturi pasaulėžiūrinio tikslo revoliucijai teisinti, į ją dažnai žiūri neigiamai, nes ji neapseina be nekaltų gyvybių naikinimo ir dažniausiai nepasiekia tų tikslų, kokių revoliucijos dalyviai ar jų vadai prieš tai norėjo. Su revoliucijomis šitaip atsitinka dėl to, kad apskritai kilnūs žmonių tikslai blogomis priemonėmis ne tik nepasiekiami, bet duoda net priešingus vaisius. Tuo tarpu pačioje revoliucijos esmėje glūdi prievarta, kuri, netvarkoma teisingų įstatymų, savaime traukia į savivalę ir nelaisvę. Šitoks pavojus ypač grėsė Rusijos revoliucijai, nes jos vadų žymi dalis (socialrevoliucionieriai ir bolševikai) pateisino visokias priemones savo partijų tikslams pasiekti.

Palyginti mažai aukų tepareikalavo vad. vasario mėnesio

revoliucija, bandžiusi Rusijoje įvesti demokratinę tvarką, bet ji nepatenkino radikalųjų, ypač komunistų, nes jie trim atvejais puolė vos užgimusią silpną Rusijos demokratiją. Liepos mėnesį (1917 metais) komunistų vadui Leninui nepasisekė nuversti laikinosios vyriausybės, kurios svarbiausias uždavinys buvo sušaukti Rusijos konstituantą (seimą), bet tai pavyko spalio mėnesį. Tai nebuvo revoliucija, o paprastas perversmas arba pučas prieš demokratiją ir socialistus, nes tada komunistai pasigrobė valdžią iš socialisto A. F. Kerenskio vadovaujamos laikinosios vyriausybės. Galutinį smūgį rusų demokratijai bolševikai sudavė 1917 metų gruodžio mėnesį, išvaikydami demokratiškai išrinktą Rusijos konstituantą, kurioj komunistų tebuvo 175 atstovai tarp 707. Šitas paskutinis smūgis, kuriuo buvo įvesta neva proletariato diktatūra, buvo nukreiptas iš esmės prieš socialistus, nes minėto steigiamojo seimo daugumą sudarė social-revoliucionierių ir socialdemokratų (menševikų) žmonės.

Šitaip trim peilio smūgiais demokratijai ir socialistams į nugarą komunistai likvidavo revoliuciją, iš kurios dauguma rusų laukė taikos, duonos (ekonominės gerovės), laisvės ir lygybės, ir per keletą mėnesių buvo pasiekta priešingų vaisių — komunistinės diktatūros, tariamai proletariato diktatūros, kuri vadinosi sovietų valdžia. Užtuot lauktos taikos, Rusijoje į-

vyko pilietinis karas, kuris vietoj duonos nešė badą; vietoj laisvės ir lygybės diktatūra atnešė prievartą, nelaisvę ir nelygybę, kuri truko 50 metų ir kurios galo nesimato nė šiandien. Todėl teisingai sakoma, kad komunistų skelbta proletariato diktatūra tapo diktatūra prieš proletariatą, nes per 50 metų niekas nebuvo komunistų labiau eksploatuojamas kaip žemės ūkio kolchozininkai ir fabričių darbininkai. Taigi, Rusijos revoliucija yra nepasisekusioji arba suniekintoji revoliucija.

O suniekino ją tie, kurie skelbėsi nuosekliausiais revoliucionieriais, tikraisiais Markso pasekėjais: Leninas su savo partija politiškai likvidavo Rusijos revoliucijos vadą A. Kerenskį ir socialistų persvaroj buvusią Rusijos konstituantą. Lenino įpėdinis Stalinas likvidavo raudonosios armijos kūrėją, daugiausiai lėmusį komunistų diktatūrą įtvirtinant, L. Trockį, jį ištremdamas iš Sovietų Sąjungos ir nužudydamas Meksikoje. Stalinas nužudė ir kitus revoliucionierius (Zinovjevą, Kamenjevą), su kuriais Leninas vykdė perversmą prieš Rusijos revoliuciją ir įvesdinėjo diktatūrą, o Staliną po mirties morališkai sulikvidavo N. Chruščiovas, visam pasauliui paskelbdamas jo kruvinas niekšybes.

Šitaip Rusijoje susidarė visa grandinė revoliucinių kovų prieš revoliucionierius vis var-dan tos pačios teorijos, marksizmo, kuris dažnai vadinasi

mokslineiu socializmu, nors iš esmės tai yra ateistinė religinė sistema, reikalaujanti tikėti į amžiną materiją bei jos amžiną keitimąsi tikėti į klasių kovą, žmogaus prigimties gerumą ir į tobulą bėkląse visuomenę komunizme. Kadangi šitokios pseudoreligijos nepripažįsta krikščionys, todėl kova prieš Kristaus mokslą, jo įsteigtą Bažnyčią ir jos narius Rusijoje yra vedama įvairiomis priemonėmis nuo pat sovietinio perversmo. Šitoj kovoje prieš krikščionis komunistams geros visos priemonės. Šituo atžvilgiu marksistinis ateizmas Sovietijoje labai panašus į islamą: kas netiki į komunizmo pranašus ir į komunistų partiją kaip neklaidingą „bažnyčią“, tam nėra nei pasigailėjimo, nei išganymo. Tai trunka jau 50 metų. Bet kokie vaisiai?

Iš paviršiaus atrodo, kad marksistinis ateizmas laimi taip pat, kaip laimėjo komunistų diktatūra, sunaikindama Rusijoje socialistus ir savo partijos daugelį vadų. Sovietijoje ir jos pavergtuose kraštuose ateistai gausėja, tikinčių krikščionių skaičius mažėja, o kiti slepiasi „katakombose“. Tačiau iš vidaus vyksta sukilimo procesas, pirmiausia pačių revoliucionierių, arba jų vaikų sukilimas prieš tėvų pseudoreligiją. Pažvelkime čia į keletą pavyzdžių.

Pirmiausia keli žodžiai apie jugoslavą Milovaną Džilą. Jis dalyvavo Ispanijos pilietinia-

me kare, už komunistinę veiklą sėdėjo karališkos Jugoslavijos kalėjime, per II-jį pasaulinį karą veikė partizanuose prieš nacių, buvo artimas Tito bendradarbis, kuriant komunistinę Jugoslaviją, tapo jos viceprezidentu, bet nuo 1953 metų pradėjo kritikuoti komunistinę biurokratiją ir dėl to 1954 metais buvo pašalintas iš visų valdžios postų. 1957 metais už knygą „Naująją klasę“ jis buvo nuteistas kalėti 7 metus, o už „Pasikalbėjimus su Stalinu“ — 9 metus. Džilas tiek metų kalėjimui buvo pasmerktas už savo nebetikėjimą komunizmu, arba už jo kritiką, kurią buvęs komunistas išsamiai išdėstė savo „Naujosios klasės“ knygų. Joje jis parodė, kad, pasigrobę valdžią, komunistai su savo padėjėjais sukūrė naują privilegijuotą klasę, kuri, valdydama visą tautos turtą, išnaudoja dirbančiuosius, ir, už diktatūros pasislėpusi, gina savo privilegijas ir šitaip tampa pažangos kliūtimi.

Trumpai kalbant, kiek Leninas iš marksizmo buvo padaręs komunistų pseudoreligiją, tiek Džilas nuo komunizmo numėmė tariamai išganomąją kaukę: jis parodė jį nuogą, sakydamas: „Maskvoje baigėsi didžiųjų komunistinių monarchų ir didžiųjų idėjų epocha ir prasidėjo vidutinių komunistų biurokratų viešpatija“, o „sovietų imperializmas taip pat buvo priverstas pakeisti savo pažiūras į išorinį pasaulį“.

Kad rusų šviesuoliai carų

autokratijos laikais svajojo apie revoliuciją kaip savotiškai šventą ar kilnų dalyką, tai žinoma visiems. O tų šviesuolių tarpe nemažai buvo rašytojų, kurių žymiausias ir garsiausias — M. Gorkis. Tačiau iš revoliucijos išaukęs sovietinis perversmas rašytojus dvasiškai labiausiai pavergė. Apie tai Stalino duktė Svetlana Aleliujeva rašo: “O, jūs rusų literatūros kankiniai! Niekas nepakito nuo Radiščevo ir dekabristų laikų... Kaip kad ir seniau, žandarai ir policininkai yra pirmieji rašytojo kūrinį kritikai. Tik carų Rusijoje nei Gogolis, nei Ščedrinai nebuvo pasmerkti už savo satyrų žiaurumą, ir jų niekas nebaudė už pasityčiojimus dėl rusų gyvenimo absurdo. Bet dabar gali būti nuteistas už metaforą ir pasiūstas į stovyklą už stilistinę figūrą”.

Šita proga Svetlana Aleliujeva prisimena sovietų pasmerktuosius rašytojus L. Pasternaką ir Andrių Siniavskį. Apie šį pastarąjį ji rašo: “Apskritai, Andrei, tu neturėjai nieko nepaprasto ir tu nebuvai gražiausias vyras pasauly, bet tu turėjai drąsos būti nuoširdus sau ir tiesus su savo sąžine. Todėl tu rašei noveles ir romanus, kad išreikštum tai, ką tu galvojai, nors ir paslapčia, ir kad liktum garbingas savęs ir Dievo atžvilgiu”. Su šilta liūdna užuojauta mąsto Stalino duktė apie “savo vargingą ir skausmingą draugą” Andrių Siniavskį, šąlantį ir vargstantį koncentracijos stovykloje (ten jis nuteistas

7 metams drauge su rašytoju Danielių, kuris nubaustas penkeriems metams, kai beveik tuo pačiu metu į psichiatrinę ligoninę buvo uždarytas rašytojas Val. Tersis, o paskui išleistas į užsienį ir nubaustas pilietybės atėmimu).

Čia reikia taip pat priminti, kad priverčiamiems darbams yra buvęs nuteistas ir Aleksandras Solženicinas, kuris šiemet įvykusiam IV-tam sovietinių rašytojų suvažiavimui skundėsi raštu dėl sovietinės cenzūros savivalių ir rašytojų persekiojimų. Savo skundą Solženicinas baigė šiais žodžiais: “Esu ramus savo sąžinėje, kad atlikau savo pareigą kaip rašytojas ir ją atliksiu dar geriau, kai būsiu miręs. Tiesos niekas negali sulaikyti. Dėl jos aš žiūriu ramiai mirčiai į akis. Bet vis dėlto pagaliau turėtume suprasti, kad niekas iš to nelaimi, kai išmušame rašytojui plunksną iš rankų, jam gyvam tebesant. Mūsų istorijoje nėra jokio atvejo, kad šitokiu būdu būtume atlikę patarnavimą savo tautai”.

Panašiai kaip Sov. Sąjungoje nuo komunistų persekiojimų kenčia rašytojai okupuotuose kraštuose ir vad. satelitinėse valstybėse. Kad negalėjo prieš tai neprotestuoti mūsų tylusis V. Mykolaitis - Putinas, aiškiai liudija jo eilėraštis “Vivos plango” (Gyvuosius apverkiu). Kelia protesto balsą net satelitai čekai, kurie apskritai mėgstą girtis savo kairumu, nors iš

tikrųjų savy nešioja nemažą dozę oportunizmo. Tačiau dėl oportunizmo niekas į kalėjimą nesėda. Tuo tarpu rašytojas Jan Beneš, kuris garsiai protestavo dėl rusų rašytojų Siniavskio ir Danielio nuteisimo, už opozicinę veiklą prieš komunistinę režimą buvo uždarytas už grotų.

Kitaip pasielgė jo tautietis Ladislovas Mnačko. Šis komunistas, du kartu apšauktas „užsitarnavusiu meno veikėju“, kuriam buvo suteikta aukščiausia Čekijoje Klemento Gotvaldo premija, protestuodamas prieš komunistų proarabišką politiką Izraelio ir arabų karo atveju, išvažiavo iš Čekijos į Izraelį. Išvykdamas L. Mnačko viešai paskelbė žinąs, kad savo protestu jis nusižengiąs prieš valdžios politiką. Bet jis žadąs sugrįžti ir stoti prieš teisumą, rizikuodamas kalėjimo bausme. Tačiau šitaip neįvyko. Čekoslovakijos vyriausybė išmetė Mnačką iš komunistų partijos, atėmė visus jo nuopelnų žyменius drauge su Čekijos pilietyste, kad rašytojas nebegalėtų sugrįžti iš Izraelio.

Tačiau iš visų revoliucionierių ir revoliucijos augintinių protestų prieš sovietinę santvarką garsiausias yra Svetlanos Aleliujevos Stalinaitės šiemetinis pabėgimas iš Rusijos per Indiją į Vakarų, į JAV. Kas gi galėjo įsivaizduoti, kad sukaktuviniaus Rusijos revoliucijos metais nebepajėgūs sovietinės santvarkos pakęsti duktę

didžiausio komunisto, kuris tą santvarką statė per trisdešimt metų? Kas galėjo tikėti, kad Svetlana, komunistiškai ir bedieviškai išauklėta nuo lopšio, atmes komunistinę ideologiją, sovietinę santvarką ir marksistų ateistinę religiją, nors ir visai nepasmerkdamą savo tėvo? Ji žurnalo „Spiegelio“ vyriausiam redaktoriui Jacobini pareiškė mananti, kad sovietinėj sistemoj būtų galėjęs išaugti kitas Stalinas. Svetlana apie komunizmą kalbėjo: „Aš visada tikėjau, kad visa sistema ir ideologija buvo klaidingos. Gal būt mano tėvas buvo geriausias tos sistemos įrankis arba geriausias jos įkūnijimas. Bet man iš Rusijos politinės istorijos žinoma, kad trisdešimtųjų metų antrojo pusėj buvo laikas, kada jis jokių būdu nebuvo valdanti asmenybė partijoje ir todėl jos viduj vyko kovos — tik dalis partijos jį rėmė ir jie padarė jį tokiu, koks jis tapo vėliau“.

Atmesdama sovietinę santvarką, Svetlana Aleliujeva atmetė ir marksistinę ideologiją, „Spiegelio“ redaktoriui pareikšdama: „Aš manau, kad po penkiasdešimt metų ideologija Rusijoje, arba tai, kas vadinama marksizmu - leninizmu, kažkaip nebėra pirmaujanti tautos pasaulėžiūra. Kadaisė ta ideologija buvo laikyta kažin kokių labai pažangiu dalyku, ji taip žavėjusi žmones, kad šie ją sekę; bet aš negaliu pasakyti, kad šitaip būtų likę. Ir aš ne-

su jokia išimtis. Aš paprasčiausiai priklausau tai rusų tautos kartai, kuri yra apsigyvenusi šita ideologija ir pagaliau ją laiko klaidinga, nes ji nedavė tautai to, ką pradžioj buvo pažadėjusi”.

Redaktoriaus Jakobinio paklausta, kaip Svetlana Aleliujeva, negavusi jokio religinio auklėjimo bei mokymo, galėjo tapti religinga, ji atsakė: “Pirmiausia aš manau, kad religinis jausmas yra prigimtas taip, kaip žmogus gimsta poetu arba muziku. Auklėjimas rašytojo nepadaro. Religinis jausmas yra kažin kas, ką turime nuo gimimo. Mano abi seneles — mano motinos motina ir mano tėvo motina — buvo giliai tikinčios ir niekada nenustojo būti pamaldžios. Aš manau, kad senėdamas žmogus tampa religingas. Kai gyvenimas pasidaro sunkus ir kartais nebėra žmogaus, kuriuo galima pasikliauti, tada vidaus gyvenimas tampa labai svarbus. Šitokiu būdu žmonės suranda religiją. Šitai atsitiko su manim”.

Pirmą kartą Amerikoje kalbėdama su spaudos atstovais Svetlana buvo sakiusi, kad be Dievo širdy gyvenimas neturi prasmės, kad prie religijos ji priėjusi pati mąstydamą ir skaitydamą, kol pagaliau slaptai pasikrikštijusi. “Spiegelio” redaktoriui dar pridūrė: “Aš nelinkstu labai į religinius ritualus — bažnyčios lankymą ir panašiai. Bet religingumo atsiradimas Rusijoje yra plačiai pa-

sklidusi raida, nes aš žinau daug žmonių, kurie pergyveno tą patį, kaip aš. Tai jiems nebuvo primesta iš šalies, nes jie patys surado tai, ko ieškojo — jie norėjo melstis savo būdu”.

Susitikimą su savo mirusiu vyru indu Singh, savo pabėgimą iš Sovietijos ir savo skausmą dėl ten paliktų vaikų Svetlana Aleliujeva pergyvena kaip likimą arba Dievo Apvaizdos kelią. Savo atvirame laiške vaikams ji rašo: “Likimas patvarkė, kad aš jus palikčiau, kad aš sukrėčiau visą savo gyvenimą ir nebegrįžčiau į tą bevertį buvimą, kuriame praleidau keturiasdešimt metų. Gal būt tokia likimo valia, kad aš padaryčiau ką nors gero visų labui, taip pat ir jūsų, mano brangieji...”

Ir kokie išmintingi keliai, Viešpatie, tavo pasauly: Tu man neduodi šio naujo gyvenimo tam, kad aš paprastai galėčiau ramiai džiaugtis civilizuoto pasaulio patrauklumais. Ne, Viešpatie, tu mane supažindinai su žodžiais, kokių aš anksčiau nepažinojau. Tu man įsakei pasakyti tiesą viso pasaulio žmonėms, kad mano draugai ten, Rusijoje, pabustę iš savo ilgo snaudulio, kad jie šoktelėtų, tartum išgąsdinti šūvio, ir pagaliau pajustę savy, kad yra riba tam, ko negali beiškėsti žmogiškos būtybės.

Ar ne mano lig tol tuščiam gyvenimui pakeisti Tu man atsiuntei pasiuntinį iš tolimosios

Pasaulio ir Lietuvos konsularinė tarnyba

DR. JULIUS J. BIELSKIS

Konsularinė tarnyba, pasiekusi šių dienų lygį, yra įdomi savo praeitimi ir būtina, svarbi ir reikšminga valstybių tarptautiniuose santykiuose. Kaip ir kiekviena kita sritis, konsularinė tarnyba turi savo istoriją. Ši tarnyba vystėsi, šakojosi ir tobulėjo šimtmečių laikotarpyje. Šių dienų modernios ir nepriklausomos valstybės be konsularinės tarnybos vargiai pajėgtų patenkinamai palaikyti ryšius tarptautiniuose santykiuose, o ypač ekonominėje srityje.

Šios tarnybos pradžia siekia gilią senovę. Pats vardas ar pavadinimas — “konsulas” ar “konsulatas” — reiškė tada visai ką

kitą, gi pati tarnyba turėjo visai kitokius tikslus bei pareigas, negu kad šiais laikais.

Senovės Romos respublikoje, dar prieš krikščionybės laikus, pašalinus iš pareigų karalius, naujieji du vyriausieji krašto valdovai buvo vadinami “konsulais — teisėjais”. Ši praktika Romos imperijoje tęsėsi ilgą laiką. Napoleonas Bonaparte, įsigalėjęs Prancūzijoje, pasivadino “konsulu”, kas reiškė vyriausią valdovą. Jis laikėsi to titulo iki 1804 metų, kol tapo imperatoriumi.

Konsularinės tarnybos istorija

Šių dienų konsularinės ir diplomatinės tarnybos istorija

Indijos?” (Le Figaro Littéraire, 1967 m. birželio 19-25 d. Nr. 1105).

Be abejo, kad marksistinės religijos fanatikams gali sukeltis galva, beskaitant šitokius religinius susimąstymus, kuriuos čia atskleidžia Svetlana Aleliujeva, buvusi lepūnėlė, didžiausio tirono “pasaulio mokytojo, vado ir tėvo” duktė. Jos pabėgimo į kapitalistinį pasaulį reikšmei ir jos žodžių

svoriui sumenkinti šiandien komunistai ją įvairiai šmeižia: vadina liguista, psichiškai nenormalia, seksuališkai iškrypusia, tėvynės išdavike. — “Šmeižk, šmeižk”, pasakytų Voltaire, “nes vis kas nors prilips”. Gal tada pasaulis menčiau dėsīs į širdį žodžius tos, kuri pasisako prieš Rusijos revoliucijos pasėkas, nors pati buvo revoliucijos tėvų mylimiausias vaikas.

yra tarptautinės teisės istorijos dalis. Dabartinio supratimo konsularinės tarnybos forma prasidėjo dvyliktame šimtmetyje. Tuo metu Italijoje ir kitur besivystanti ir beplintanti tarp miestinė ir tarpvalstybinė prekyba susidūrė su įvairiais nesusipratimais ir ją trugdančiomis nesantaikomis. Todėl pirklių, prekybininkų bei pramonininkų organizacijos pradėjo skirti iš saviškių tarpo žymesnius bei patikimesnius asmenis būti tarpininkais - teisėjais tiems nesusipratimams išspręsti ir užkirsti jiems kelią ateityje. Tie pareigūnai buvo vadinami "konsulais - teisėjais" arba "teisėjais - konsulais". Jie sprendavo jiems pavestas bylas be jokių teisminių formalumų.

Miestų, valstybių bei valstybių vadovybės ar vyriausybės pastebėjo, kad ta prekyautojų bei pramonininkų praktika gera ir naudinga. Atskiri miestai ir kraštai pasisavino šią pirklių praktiką ir pradėjo skirti savo konsulus kitiems miestams bei valstybėms rūpintis prekyba su užsieniu, ją plėsti ir tobulinti.

Nors konsularinė tarnyba, maždaug panaši į šių dienų formą, prasidėjo dvylikto šimtmečio pabaigoje, tačiau pilnai šaknis įleido ir išpilietino tik devyniolikto šimtmečio pabaigoje. Tada beveik visos nepriklausomos valstybės priėmė tą sistemą kaip tinkamą ir pastovią priemonę prekybos santykiams su kitais kraštais palaikyti ir reguliuoti.

Konsularinėje tarnyboje yra kelių laipsnių pareigūnai: generaliniai konsulai, konsulai, vicekonsulai ir konsulariniai agentai. Generalinius konsulus ir konsulus skiria paprastai pats vyriausias krašto valdovas (prezidentas, ministeris pirmininkas ar pan.). Kitus konsularinius pareigūnus skiria užsienių reikalų ministeriai. Visad, pirm paskiriant, patikrinama, ar numatytas kandidatas skiriamai valstybei yra priimtinas asmuo ("persona grata").

Konsulas, atvykęs į paskirtą kraštą, gavęs to krašto vyriausybės egzektvūrą — savo rūšies diplomą, tampa pilnai pripažintas. Žemesnio laipsnio konsulariniai pareigūnai gauna pripažinimo raštus iš užsienių reikalų ministerių. Eidami savo pareigas, konsulai santykiauja su vietos, steito ar provincijos vyriausybėmis. Kartkartėmis tenka konsulams siekti centrinės ar federalinės vyriausybės. Tuo atveju konsulai tai atlieka per savo kraštų pasiuntinybes ar ambasadas.

Konsulų pareigos

Konsulų pareigos yra įvairios ir sudėtingos. Seniau, žinoma, tokios nebuvo. Senesniais laikais konsulai stengdavosi plėsti prekybos tinklą ir rūpintis savo krašto piliečių teisių apsauga. Laikui bėgant, konsulų pareigos ir darbai didėjo. Šiandien, be jau paminėtų pareigų ir darbų, konsulai turi rūpintis ir šiais reikalais: (1) praneš-

ti savo krašto vyriausybėms ar atitinkamoms įstaigoms apie užsienio rinkai taikomų produktų rūšiavimą bei jų paruošimą eksportui; (2) suteikti savo krašto vyriausybei visą galimą informaciją apie to krašto ekonominę padėtį, muitus, įstatumų pakeitimus ir kit.; (3) paruošti specialius vyriausybės ar kitų institucijų prašomus pranešimus; (4) stropiai sekti ir pranešti savo kraštui apie žmonių ir gyvulių pasirodančias ligas bei epidemijas; (5) stengtis apsaugoti savo krašto piliečių teises ir, reikalui esant, padėti jiems teisinėje srityje; (6) globoti mirusių piliečių palikimus bei atstovauti to turto paveldėtojams.

Valstybei, turinčiai prekybos laivyną, konsulų pareigos dar labiau padidėja: (1) konsulai tarpininkauja laivų įgulų narių tarpe įvykstančiuose vieno ar kitokio pobūdžio nesusipratimuose ir grąžina ten tvarką bei santaiką; (2) prižiūri jūreivių samdymą bei atleidimą ir rūpinasi jų globa; (3) laivus, plaukiančius į konsulo kraštą, aprūpina reikalingais dokumentais; (4) prižiūri, kad gabenamos prekės jo kraštan būtų įleidžiamos ir kad būtų sutvarkyti visi muitų reikalavimai; (5) išduoda užsieniečiams vizas ir stengiasi apsaugoti savo kraštą nuo nepageidaujamų asmenų.

Konsulai, be visų jau sumintų pareigų ir darbų, sudaro

eilę dokumentų ir tvirtina įvairius raštus. Jie seka gyvenamo krašto spaudą, visuomeninius bei kultūrinius įvykius, stengiasi apsaugoti savo krašto gerą vardą ir palaiko gerus santykius su gyvenamo krašto vyriausybe, jos nariais, institucijomis bei pavieniais asmenimis.

Privilegijos ir imunitetas

Neliečiamybės privilegija yra suteikiama konsulams, konsulatų įstaigoms ir konsulų rezidencijoms. Konsulai yra lasvi nuo miestų, steitų, provincijų teismų jurisdikcijos; jie yra tik federalinio teismo jurisdikcijoje. Be abejo, konsulai privalo gerbti gyvenamų valstybių įstatymus ir prisilaikyti tų kraštų nustatytos tvarkos. Konsulai yra atleidžiami nuo vietos ir valstybių mokesčių. Krašto ir tarptautinė teisė garantuoja tas visas privilegijas, ir jos yra paprastai įrašomos į tarpvalstybinės konsularines sutartis.

Karjeros ir garbės konsulai

Skirtumas tarp karjeros ir garbės konsulų yra visai nedidelis. Gal svarbiausias skirtumas yra tas, kad karjeros konsulai yra valstybių vyriausybių atlyginami (gauna algas), o garbės konsulai eina jiems skirtas pareigas be algos ir be jo atlyginimo. Vieno ar kito krašto garbės konsulai yra atlyginami pagal susitarimą su savo užsienių reikalų ministerijomis. Garbės konsulai skiria-

mi neribotam laikui, gi karjeros konsulai toms pačioms pareigoms paprastai perkeliama iš krašto į kraštą. Garbės konsulai netvarko pilietybės ir pasų išdavimo reikalų, gi visos kitos jų pareigos yra tokios pat, kaip kad karjeros konsulų.

Tenka pažymėti, kad "garbės" žodis konsularinėje tarnyboje vartojamas visai kitokia prasme, negu kad kasdieniniame gyvenime. Šiuo žodžiu atžymima konsularinių pareigūnų kategorija. Vienos konvencijoje 1963 metais "konsulariniams santykiavimams" aptarti buvo bandyta "garbės" žodį visai išimti iš konsularinės tarnybos terminologijos, aptariant konsulų skirtumą tik ta prasme, kad vieni yra už darbą atlyginami, o kiti — ne. Šis pasiūlymas konvencijoje nepraėjo.

Dauguma garbės konsulų yra gyvenamojo krašto piliečiai ir jie nuo tos valstybės mokesčių nėra atleidžiami. Jie ribotai naudojami ir kitomis privilegijomis, tačiau jų archyvams teikiama pilna neliečiamybė.

Garbės konsulus dažniausiai skiria mažesnės ir neturtingos valstybės. Įdomu pastebėti, kad pirmasis JAV-bių prezidentas George Washington paskyrė pirmuosius septyniolika konsulų ir penkis vicekonsulus be algų, leisdamas jiems verstis prekyba šalia einamų pareigų. Ši praktika buvo dalinai pakeista 1856 metais, gi šiandien JAV-bės teskiria tik karjeros konsulus su pilnais atlyginimais.

Lietuvos konsularinė tarnyba

Atkurtoje Lietuvos respublikoje buvo pasirūpinta ir konsularinės tarnybos reikalais. Lietuvos valstybė priėmė šioje srityje beveik visa tai, kas buvo praktikuojama didžiųjų pasaulio valstybių. Garbės konsulų tarnybos reikalu buvo praves-tas atskiras įstatymas 1930 metų sausio mėn. 30 dieną. Po kelių mėnesių Lietuvos užsienių reikalų ministerija paskelbė garbės konsulų tarnybos statutą. Štai, ištrauka iš to statuto:

"... Garbės konsulai skiriami žmonės, neabejotinai gero vardo, iš pasiturinčių pirklių, pramonininkų ir panašiai. Jie gali būti generaliniai konsulai, konsulai ir vicekonsulai. Garbės konsulai negauna iš valstybės izdo nei atlyginimo nei pensijos. Išimtiniais atsitikimais, specialiu susitarimu, Užsienių reikalų ministerija gali skirti reikiamą sumą raštinės išlaidoms padengti. Garbės konsulus skiria Respublikos Prezidentas, Užsienio reikalų ministerijai pristačius. Jie yra Užsienių reikalų ministerijos žinioj. Garbės konsulai Europoje kas trys metai, o kitur kas penki metai atsilanko Lietuvoje. Garbės konsulatuose gali būti skiriami sekretoriai ir kiti tarnautojai. Garbės konsulai siunčia pranešimus Užsienių reikalų ministerijai..."

Konsularinė sutartis tarp Lietuvos ir Jungtinių Amerikos

Valstybių buvo paruošta, priimta ir pasirašyta 1940 metų gegužės mėnesio 10 dieną. Lietuvos vardu sutartį pasirašė ministras Povilas Žadeikis, o JAV-bių vardu — Valstybės sekretorius Cordell Hull. Sutartis buvo pasiūsta JAV-bių Kongreso Senatui ratifikuoti. Senato užsienių reikalų komisijos tuometinis pirm. senatorius Pittman ir kiti komisijos nariai perdavė tą sutartį Senatui ratifikuoti. Netrukus, birželio mėn. 15 d., Sovietų Rusija okupavo Lietuvą, ir tos sutarties įgyvendinimas buvo sutrūgdytas.

Konsularinės ir diplomatinės tarnybos

Senesniais laikais skirtumas tarp konsularinės ir diplomatinės tarnybos buvo didelis. Laikei bėgant, tas skirtumas gerokai sumažėjo.

Senovės laikais kraštų valdovai, siųsdami savo įgaliotinius į kitus kraštus, elgėsi labai atsargiai. Pavyzdžiui, paskirto atstovo žmonai nebuvo leidžiama vykti kartu su vyru. Mat, buvo bijoma, kad žmona neišduotų svarbių paslapčių. Siunčiamasis pasiuntinys turėjo vežtis savo virėją, kad ano krašto žmonės nenunuodytų siunčiamo ten pasiuntinio. Ir eilės kitų atsargumo priemonių buvo laikomasi senovės laikais.

Tarptautinėje teisėje buvo nurodyta, kad diplomatinis pareigūnas atstovauja krašto valdovui, o konsularinis pareigū-

nas — krašto piliečiams. Abiejų tarnybų aptarimai nuo Vienos kongreso (1815) laikų tapo tarptautinės teisės dalimi. 1963 metų Vienos konvencijos pasitarimuose konsularinių santykiavimų reikalams aptarti dalyvavo 92 valstybių atstovai. Dauguma valstybių, įskaitant ir komunistinius kraštus, pasisakė už abiejų tarnybų suartinimą ir jų teisių bei privilegijų suvienodinimą. Nors minėtoje ir kitose konvencijose griežtų sprendimų tuo klausimu nepadaryta, bet praktikoje tų dviejų tarnybų suartėjimas vyksta. Daugelis valstybių konsularinę ir diplomatinę tarnybas jau yra sujungusios į vieną, pavadindamos "užsienių tarnyba". Dabar jau gana dažnai konsulai perkeltami diplomatinėn, o diplomatai — konsularinėn tarnybon. Mažesnių valstybių generaliniai konsulai dažnai eina diplomatinės pareigas. Štai, šiomis dienomis buvęs Anglijos ministras vienoje Pietų Amerikos valstybėje perkeltas į Los Angeles generalinio konsulo pareigoms. Buvęs Los Angeles mieste Danijos, Belgijos ir Filipinų generaliniai konsulai buvo paskirti ambasadoriais į kitus kraštus. Buvęs Anglijos diplomatas Lenkijoje perkeltas į San Francisco miestą Britanijos generalinio konsulo pareigoms.

Įvairūs pasisakymai apie diplomatus

Yra begalės visokiųjų ir keisčiausių pasisakymų apie

Visas dėmesys Lietuvos laisvinimo darbui

PAŠNEKESYS SU ANTANU B. MAŽEIKA, JR., LIETUVIŲ
BENDRUOMENĖS TARYBOS PREZIDIUMO NARIU
INFORMACIJOS REIKALAMS

Antanas B. Mažeika, Jr. (gim. 1940.IV.I) augo ir aukštąjį mokslą baigė New Yorko mieste. Vidurinę mokyklą (La Salle Academy) baigė 1954 metais, o kolegiją (Queens College) — 1963 metais, įsigydamas bakalaureato laipsnį (B. S.) bio-chemijoje. Šiuo metu lanko specialų informacijos institutą New Yorke, norėdamas pagilinti savo žinias toje srityje. B. Mažeika yra atlikęs karinę tarnybą, šiuo metu yra ar-

mijos rezervo narys (member of the 307th General Hospital Army Reserves). Gražina (naujųjų ateivių duktė) ir Antanas augina sūnų Tada. Dirba Institute of Neuro Chemistry, New Yorke.

— *Gimėte ir augote Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Iš kur pas Jus tiek daug meilės Lietuvai ir lietuviškiems reikalams?*

— Ne tik aš, bet jau ir mano tėvai yra gimę ir auge

diplomatus ir jų tarnybą. Sakoma, kad diplomatas turįs būti ištikimas savo kraštui, kantrus, kuklus, neišduodąs savo krašto paslapčių, visus darbus atliekąs skubiai ir kruopščiai, pasitikįs savimi ir savo krašto vyriausybe. Skamba puikiai, bet praktikoje tokių savybių suderinimas nevisuomet pavyksta.

Savo laiku prelatas A. Dambraskas apie diplomatus yra taip išsireiškęs: “Diplomatas, įeidamas, savo lietsargį ir kaliošus palieka už durių”. Soviet-

tų buvusio diktatoriaus J. Stalino žodžiai diplomatams, kaip ir visiems kitiems, yra labai grubūs: “Diplomato žodžiai nesisiderina su jo veikla. Mandagūs žodžiai būna tik kaukė blogiems darbams pridengti. Nuoširdus diplomatas yra neįmanomas, lygiai kaip kad yra neįmanomas sausas vanduo, arba medinė geležis”. Nagi, dr. S. Aliūnas “Drauge” yra pareiškęs: “Diplomatija yra menas mokėti sakyti gražius žodžius tol, kol surandi progą nusitverti akmenį”.

Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Mano tėvas buvo ir tebėra nepaprastai aktyvus lietuviškoje veikloje (Lietuvos Vyčių organizacijoje ir kitose katalikiškose grupėse). Nuo mažens teko su tėvais dalyvauti suvažiavimuose, konferencijose bei šimtuose susirinkimų. Lietuvos ir lietuviškieji reikalai augtė įau go manyje. Panaši padėtis yra ir su mano seserimi bei broliu, kurie yra kiek jaunesni už mane. Ir vienas ir kitas aktyviai dalyvauja lietuviškoje veikloje. Mano tėvai buvo patys didieji lietuviškos dvasios įžiebėjai manyje.

— *Ko pasigendate lietuviškoje veikloje?*

— *Pasigendu jaunimo, kovojančio dėl Lietuvos laisvės* — to jaunimo, kuriam dar daugiau ar mažiau teko gyventi Lietuvoje. Tūkstančiai lietuvių pasitraukė paskutinio karo metu iš Lietuvos. Didelė dalis jų gyvena JAV-se ir jau yra šio krašto piliečiai. Dauguma tų tremtinių nebuvo eiliniai Lietuvos piliečiai, o grietinėlė: ministrai, didžiųjų įstaigų viršininkai, aukšto rango karininkai, kolegijų ir universitetų profesoriai, mokyklų mokytojai, rašytojai, gydytojai, inžinieriai ir kitų profesijų žmonės. Kur jų vaikai? Ant rankos pirštų galima suskaityti tuos, kurie kovoja dėl Lietuvos laisvės. Kur kiti? Jungtinėse Amerikos Valstybėse jų yra tūkstančiai. Dauguma jų čia yra baigę aukštuosius mokslus. Jei jie

visi pilnai išlietų į Lietuvos laisvinimo darbą, tai, kaip žmonės sako, būtų galima žemę pajudinti. Gaila, kad tie Lietuvos pareigūnai neįkvėpė savo vaikams tos dvasios kovai dėl Lietuvos laisvės.

— *Ar dalyvavote Jaunimo Kongrese Chicagoje 1966 metų vasarą? Ten buvo suplaukę keli tūkstančiai mūsų jaunimo.*

— Tiesa, ten buvo suvažiavę nemaža jaunimo, kaip amerikiečiai sako, “turėti ‘good time’”. Tai ir viskas. Ir žmona ir aš dalyvavome tame kongrese. Poroje simpoziumų mėginau kelti Lietuvos bylos klausimą, bet atsimušau kaip į sieną. Beveik visi suvažiavimo dalyviai (su labai mažomis išimtimis), įskaitant ir kongreso vadovus, neturėjo beveik jokio supratimo apie Lietuvos vadavimo darbą. Mes, žygininkai, davėme prieš tą suvažiavimą eilę sugestijų bei patarimų to kongreso vadovams. Beveik nieko jie nedarė ta linkme. Kongreso pirmuoju smuiku grojo liberalai, kurių galvosena Lietuvos ir JAV-bių opiaisiais klausimais patriotinei amerikiečių ir lietuvių visuomenei nebepriimtina. Jaunimo Kongresas Lietuvos laisvės klausimu beveik nė piršto nepajudino. Visas dėmesys buvo skirtas kultūrinei sričiai. Kalbę dėl to gal turėtų prisimti to jaunimo tėvai? Tai buvo pavyzdys, kaip nereikia lietuviams ruošti tokio pobūdžio suvažiavimų ar kongresų.

— *Jaunimas ta proga suorganizavo peticiją Jungtinėms Tautoms. Juk tai nemažos apimties darbas?*

— Parašus ant peticijų rinko visi, ir jaunimas ir senimas. Kiek teko matyti, parašų rinkėjais buvo jau ne pirmos jaunystės lietuviai. Tiesa, parašų buvo surinkta apie 140,000. Tai mažokas skaičius. Bet tai nebūtų buvę taip bloga. Kongreso vadovai, ėmęsi peticijos darbo, nesitarė su to reikalo žinovais ir iki paskutinio momento neplanavo ir nežinojo ką su peticijomis daryti. Kongreso vadovai manė, kad U Thant (Jungtinių Tautų generalinis sekretorius) priims juos su peticijomis išskėstomis rankomis. Toli gražu taip neįvyko. Kongreso vadovai peticijos ėtikimo dienos rytą paskambino į U Thant įstaigą. Sekretorė atsakė, kad U Thant nebūsią kelias dienas įstaigoje; jie galį savo peticijas pasiųsti paštu. Vėliau tos peticijos buvo ėteiktos ne JAV-bių ambasadoriui prie Jungtinių Tautų A. Goldberg'ui, kad jis perduotų U Thant'ui, bet tik JAV-bių ambasados prie Jungtinių tautų pareigūnui R. Monsen (Director of Public Affairs). Jis pažadėjęs tas peticijas ėteikti U. Thant'ui. Čia vėl kitas pavyzdys, kaip nereikia tokio žygio organizuoti ir praveisti. Tai buvo nereikalingas laiko ir pinigų eikvojimas, neatnešęs jokios naudos Lietuvos bylos reikalui. Tai buvo pirmasis egzaminas Lietuvos laisvini-

mo darbe, ir tas jaunimas to egzamino neišlaikė.

— *Kodėl tiek mažai vietinių lietuvių dalyvauja lietuviškoje veikloje?*

— Jų tėvai ir jie patys dėl vienos ar kitos priežasties atitolė nuo lietuvių, nebeišmoko lietuvių kalbos, o mes jų nemėginome ir nemėginame pasiekti. Tiems lietuviams būtinai reikalingas laikraštis anglų kalboje. Lietuvių Bendruomenė turėtų imtis iniciatyvos, nes jai priklauso visi lietuviai. Tas angliškas lietuvių laikraštis lietuviškai nebekalbantiems lietuviams turėtų būti ir įdomus ir patrauklus. Su tuo laikraščiu galėtumėm siekti ir amerikiečių mases, supažindindami jas su Lietuvos bylos reikalu ir kviesdami jas į talką darbu ar pinigine parama. Kitas būdas siekti lietuviškai nebekalbantiems lietuviams ir amerikiečių mases — tai radijo programos anglų kalboje, kaip kad mes turime New Yorke ("Laisvės Žiburys"). Panašias radijo programas lietuviai galėtų (ir turėtų) turėti kiekvienoje didesnėje lietuvių bendruomenėje.

— *Ar mes pakankamai išnaudojame didesnius savo įvykius Lietuvos bylos kėlimui ir gynimui?*

— Kiekvienas didesnis (ar net ir mažesnis) mūsų parengimas ar įvykis turėtų būti panaudotas Lietuvos bylos kėlimo ir gyvenimo reikalui, suinteresuojant amerikiečius įdomiu,

elegantišku ir moderniu būdu. Turėjome ir turėsime didelių parengimų: dainų šventės, tautinių šokių festivaliai, įvairūs kongresai bei suvažiavimai, atskirų organizacijų suvažiavimai bei seimai. Su jais turėtumėm išiveržti per amerikiečių spaudą, radiją ir televiziją į amerikiečių mases, akcentuodami iki aukščiausio laipsnio kovą dėl Lietuvos laisvės. Pagrindiniai tokių parengimų kalbėtojai turėtų būti žymūs ir įtakingi amerikiečių politinio gyvenimo vairuotojai. Jų lūpomis mes turėtumėm apeliuoti į amerikiečių mases Lietuvos laisvinimo reikalu. Jei to nepadarome, tai visi tie parengimai yra tik jėgų, laiko ir pinigų eikvojimas. Praėjusiais metais dalyvavau dainų šventėje Chicagoje. Apie ją Chicagos amerikiečių spaudoje tebuvo tik kelios eilutės, o ką bekalbėti apie kitų vietovių spaudą. O juk tai buvo JAV-bių ir Kanados lietuvių didžiulis įvykis. Vėliau skaitėme spaudoje, kad rengėjai turėję apie \$12,000 dolerių pelno. Jei jie patys nepajėgė, tai kodėl jie nesikreipė į kokią nors amerikiečių specialią agentūrą (public relations agency ar pan.), kuri už tam tikrą sumą pinigų būtų tą įvykį prakišusi į JAV-bių ir Kanados spaudą ir perleidusi per abiejų kraštų radijo ir televizijos programas. Tai būtų kainavę kelis tūkstančius dolerių, bet būtų gavę reklamos Lietuvos reikalui už šimtus tūkstančių dolerių.

— *Formuojamas Lietuvių Informacijos Centras Chicagoje. Ar nemanote, kad padėtis tik ką minėtoje srityje gerės?*

— Tie asmenys, formuojantys centrą Chicagoje (kun. G. Z. Sabataitis, SJ ir kiti) turi nepaprastai daug gerų norų ir energijos, bet to dar nepakanka. Taip pat pažymėtina, kad chicagiškiai tesuinteresuoti tik kultūriniu, o ne politine informacija. Informacijos centrui turėtų vadovauti ne mėgėjai, bet specialistai. Antra, toks informacijos centras (Public Relations — Information Center) turėtų būti ne Chicagoje, bet New Yorke ar Washingtone, kur verda pasaulio politinis gyvenimas. Politiniu atžvilgiu Chicagos miestas — tai tik bažnytkaimis. Trečia, panašus informacijos centras turėtų būti kurios nors centrinės lietuvių organizacijos (ar organizacijų) žinioje. Lietuvių Bendruomenė yra vienintelė, kuri turi užnugarį — lietuvių mases. Jai ir tikėtų imtis iniciatyvos suorganizuoti pilna to žodžio prasme Lietuvių Informacijos Centrą (Lithuanian Public Relations - Information Center), kuris nesiribotų tik viena ar kita vietoje, bet apimtų visą kraštą. Darbo horizontai tokiame informacijos centrui būtų tiesiog neriboti bei neišmatuojami. Tarp eilės visų kitų darbų, šis informacijos centras galėtų išvystyti savo veiklą ir šiose srityse: (1) padėti išgauti iš krašto vadovybės specialų pašto ženklą Lietu-

vos nepriklausomybės 50 metų atstatymo sukakčiai atžymėti; (2) padėti perkelti Lietuvos bylą į Jungtines Tautas; (3) padėti mūsų mokslininkams ir kultūrininkams įsiskverbti į amerikiečių organizacijas; (4) padėti atskirų vietovių lietuvių bendruomenėms suorganizuoti ir įdėti didelius skelbimus į savo vietos amerikiečių dienraščius 1968 metais Lietuvos bylos klausimu ir kit. Kiek man žinoma, ta linkme Lietuvių Bendruomenė jau yra padariusi pirmuosius žingsnius. Chicagoškiams linkėtina puikios sėkmės lietuvišką reikalą išnešti į Chicagos ir apylinkės amerikiečių tarpą.

— *Visuose atsakymuose accentuojate politinį darbą. Kas, Jūsų nuomone, turėtų vadovauti visai politinei veiklai?*

— Paskutinių kelerių metų laikotarpyje didieji darbai Lietuvos laisvinimo žygyje buvo atlikti ne mūsų veiksmų, o kitų vienetų bei pavienių asmenų, kurie nepretenduoja į jokių veiksmus: Lapkričio 13-sios manifestacijos žygininkai, Rezoliucijoms Remti Komitetas ir kit. Nei Amerikos Lietuvių Taryba, nei Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas kažkaip vis nepajuda iš vietos. Ir vienas ir kitas vienetas yra išsisėmę visais atžvilgiais: neturi pakankamo skaičiaus pajėgesnių ir sumanesnių darbininkų, neturi beveik jokio užnugario, neturi beveik jokios organiza-

cijos, nenaudoja naujų ir modernių darbo metodų. Vėl pabrėžiu, kad vienintelis vienetas, kuris turi ir plačiai išplėstą organizaciją, ir tikrai pajėgių darbuotojų, ir mases darbininkų yra Lietuvių Bendruomenė. Jos vadovybė nieko nelaukdama turėtų imtis iniciatyvos suformuoti stiprią ir pajėgią politinę komisiją, kuri užpildytų mūsų politiniame darbe susidariusią tuštumą.

— *Kokie yra didesnieji lietuvių negalavimai?*

— Mes dėl vienos ar kitos priežasties bijome kelti viešumon savo tarpe besireiškiančius negalavimus. Čia turėtų rodyti kiek galima daugiau iniciatyvos mūsų laikraščių redaktoriai bei spaudos žmonės. Iš lietuvių laikraščių tik, galima sakyti, vienas "Darbininkas" nebijo pasisakyti dėl įvairių mūsų negalavimų ir išeiti su konkrečiais pasiūlymais bei planais. Kiti mūsų laikraščiai vengia to. Gyvename krašte, kur yra pilna spaudos laisvė. Neperžengdami jos ribų, ta laisve naudokimės iki aukščiausio laipsnio. Antra, mes labai netiksliai vertiname savo darbuotojus. Juos vertiname ne pagal jų atliekamus darbus, bet pagal tų asmenų grupinę priklausomybę. Jei Jonas ar Petras ką nors gera padarė, neatsižvelgiant kuriai grupei jie bepricklausytų, atiduokime jiems, kaip amerikiečiai sako, priklausomą "kreditą".

— *Kitaip tariant, mūsų spauda šlubuoja viešosios opinijos formavime savųjų tarpe. Ar mes pilnai suprantame viešosios opinijos svarbą mūsų tautinės grupės gyvenime kitų amerikiečių ir laisvojo pasaulio tautų tarpe?*

— Šioje srityje mes esame atsilikę šimtmečiais, tebegyvename viduramžiuose. Senesniųjų protams gal tas yra sunkiau besuprantama, bet tikrai buvau, kaip amerikiečiai sakytų, “shocked” (priblokštas) Jau-nimo kongrese Chicagoje matydamas, kad lietuviškasis jaunimas, augęs ir baigęs aukštuosius mokslus JAV-se, nepajėgia savo protais to aprėpti. Turime labai aiškių pavyzdžių, rodančių, kad galima išjudinti savo reikalą ir amerikiečių spaudą, ir radiją, ir televiziją, ir legislatorių, ir kitus žymiuosius amerikiečius, kurių balso klauso visas pasaulis. Rezoliucijoms Remti Komitetas sukėlė ant kojų JAV-bių Kongreso visus narius, ir jie vienbalsiai priėmė Lietuvos laisvinimo reikalą rezoliuciją (H. Con. Res. 416). Ne paslaptis, kad rezoliucijos JAV-bių Kongrese pravedimas “suminkštino” sovietų režimą vienoje ar kitoje srityje pavergoje Lietuvoje ir kitose Pa-

baltijo respublikose. Demons-tracijos prieš Baltųjų Rūmų rengėjai 1965 metų pavasarį ir Lapkričio 13-sios manifestacijos rengėjai 1965 metų rudenį Madison Square Garden (New York'o mieste) perleido Lietuvos bylos reikalą per visą amerikiečių spaudą, radiją ir televizijos programas. Tai tik pavyzdžiai. Viešosios opinijos formavimas laisvojo pasaulio tautų tarpe Lietuvos bylos reikalu yra ir būtinas ir nepaprastai svarbus. Čia galime atsiekti milžiniškus laimėjimus ir net Kremlių sudrebinti. Norint gauti apčiuopiamų rezultatų, reikia ir organizacijos ir pinigų. Ir vėl pabrėžiu, kad daugiausiai potencialo šiam darbui turi Lietuvių Bendruomenė.

Kam lietuviai turėtų skirti šiuo metu didžiausią dėmesį?

— Didžiausias mūsų dėmesys turėtų būti skirtas Lietuvos vadavimo darbui. Į šį darbą turėtumėm įjungti geriausius savo protus ir pajėgiausius šioje srityje darbuotojus. Mėgėjai čia tik pagalbinėse rolėse. Skubiai paruoštiną kiek galima pilnesnį to darbo planą (“master plan”), suorganizuotina finansinė parama ir tas planas tuoj pradėtiną įgyvendinti, (rd.)

AR ESI PASIUNTUS “Į LAISVĘ” PRENUMERATOS MOKESTĮ UŽ 1967 METUS?

- Jei nesi atsilyginęs (pasiuntęs prenumeratos mokesčio) už 1967 metus, malonėk atsiteisti kaip galima greičiau.
- Malonėk atnaujinti “Į Laisvę” žurnalo prenumeratą 1968 m.!

DARBAI IR ĮVYKIAI

LAISVŲJŲ IR PAVERGTŲJŲ LIETUVIŲ DARBŲ IR ŽYGIŲ APŽVALGA

PAVERGTOJE LIETUVOJE: —

- Kremlius nepasitiki Lietuvos komunistais
- Revoliucija studentijos komjaunime Lietuvoje

TAUTINĖS DRAUSMĖS KLAUSIMAS: —

- Veržimasis į koegzistenciją
- Renka medžiagą apie raudonuosius partizanus

LIETUVOS BYLA JUNG TINĖSE TAUTOSE: —

- Šimtai įtakingų amerikiečių jungiasi į Rezoliucijoms Remti Komiteto žygį

LIETUVIŲ BENDRUOMENĖJE: —

- JAV LB Penktosios Tarybos I-ji sesija
- Bronius Nainys, naujasis JAV-bių LB centro valdybos pirmininkas

LAISVINIMO VEIKSNIAI IR JŲ DARBAI: —

- Veiksnių konferencija Washingtone
- Nutraukti ryšiai su latviais ir estais

LIETUVOS VALSTYBĖS ISTORINĖS DATOS: —

- Karalystė nuo 1251 metų
- Lituanistikos Instituto Istorijos skyriaus pasisakymas Lietuvos valstybės įkūrimo klausimu

JAUNIMAS LIETUVOS LAISVINIMO DARBE: —

- Jaunimas savo galvosena išgąsdino senimą

EUROPOS LIETUVIUOSE: —

- Atsinaujinimas pasipriešinimo dvasia

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ GRETOSE: —

- Vytautas Galvydis, vadovavęs trejus metus JAV-bių ir Kanados LF bičiuliams
- JAV-bių ir Kanados frontininkai renka naują centro valdybą
- Lietuvių Fronto Bičiulių studijų savaitė

DARBŠTIEJI KŪRYBOJE, VEIKLOJE IR GYVENIME

KREMLIUS NEPASITIKI LIETUVIAIS KOMUNISTAIS

Nors Lietuvos kompartijos pirmuoju sekretorium po Kapsuko mirties paskirtas 1936 A. Sniečkus visą laiką išsilaikė, nepaisant pasikeitimų pačiame Kremliuje, iš paviršiaus žiūrint, jis būtų labiausiai patikimas Kremliaus patikėtinis, tačiau faktiškai yra kiek kitaip. Nepaisant Sniečkaus sugebėjimo įsiteikti ir Stalinui, ir Chruščiovui, ir Brežnevui ir nežiūrint jo intymių ryšių su Suslovu, Kremlius vis tiek prie Sniečkaus antruoju sekretorium laiko tikrą maskvinį rusą. Nuo 1961 tuo antruoju sekretorium yra Borisas Popovas. Prieš jį buvo Borisas Šarkovas. Popovas yra ne tik Kremliaus akys ir ausys Lietuvos kompartijos centro komitete, sekretariate ir politbiure, bet ir Lietuvos rusinimo pagrindinis variklis. Jis visur kiša rusus arba surusėjusius lietuvių kilmės hibridus. Todėl ir dabartiniame kompartijos centre yra net 35 rusai. Taip pat ir administracijoje bei pramonėje visur kišami rusai. Administracijos viršūnėse greta tikrų maskvinių rusų, kaip Nikalojus Belianinas, ryšių "ministras", Borisas Dubasovas, Centrinės Statistikos Valdybos viršininkas (tarp kita ko, šios valdybos vedama statistika yra dvejopa: viena skirta tik kompartijos ir administracijos viršūnėms, paremta tikrais faktais ir duomenimis, antra — skirta viešumai ir atitinkamai sufrizuota; pirmosios duomenys laikomi po raktu ir tik su Dubasovo leidimu galima juos pamatyti). Vadinamas "ministras pirmininkas" yra Josifas Antonovičius Maniušis, jo pavaduotojas — Povilas Aleksandrovič Kulvietis, automobilių transporto ir plentų "ministras" — Vladislavas Petrovič Martinaitis, prekybos "ministras" — Anatolijus Ivanovič Mikutis, popierio ir medžio apdirbimo pramonės "ministras" — Povilas Michailovič Kuryš, Vilniaus universiteto prorektorius

Lazutka, geležinkelių valdybos viršininkas Žemaitis ir daugelis kitų. Nors jų pavardės dar lietuviškos, bet dažnas jų yra uolesnis Kremliaus pataikūnas už pačius tikruosius rusus. Lietuvių vengia, ir jų vadovaujamoje įstaigoje lietuviui gauti tarnybą sunkiau, negu kupranugariui pralįsti pro adatos ausį.

Pastaruoju metu ypatinga įtampa atsirado Popovo - Zimano santykiuose. "Tiesos" vyr. redaktorius Henrikas Zimanas, proletuviškų nuotaičių žydas, lietuvių kalbą mokąs geriau už daugelį pačių lietuvių, jau nekalbant apie iš Rusijos atgabentus surusėjusius lietuvius komunistus, savo keliu yra taip pat gerai išlaikęs ir savo žydiškumą. Nors pats jis sinagogos jau nebelanko, bet tradicines žydų šventes ir jų papročius praktikuoja. Zimanas esąs Vilniaus žydų faktiškas dvasios vadovas. Jo artimiausi bendradarbiai mėgsta iš Zimano pasišaipyti kaip iš ortodokso žydo. Iki praėjusios vasaros Izraelio - arabų karo Zimanas bolševikinėje hierarchijoje jokių sunkumų neturėjo. Karas visoje Sovietų Rusijoje iššaukė stiprų antisemitizmą. Tos nuotaikos neaplenkė ir okupuotos Lietuvos. Čia yra ir Popovo - Zimano santykių įtampos šaknis.

Prieš porą metų pagarsėjusioje svetimos valiutos spekuliantų byloje, kurioje keletas teisiamųjų buvo nubauti mirties bausme, ir Zimanas buvęs įveltas, bet dėka savo įtakingų draugų rusų iš tos bėdos tada sausą kailį išnešęs, "Šluota" tada sukombinavusi juoką, kad apsukrusis ir ašarų pakalnėje gebąs sausą vietelę susirasti. Bet dabar Popovas iš naujo tuos valiutinius kaltinimus Zimanui prikaišiojęs, leisdamas gandus, kad, jei kam reikalingi doleriai, tegu kreipiasi į vyr. "Tiesos" redaktorių. Kažkuriuo būdu Zimanas yra prisi-

dėjęs prie Vilniaus šv. Jono bažnyčios pavertimo "Tiesos" popierio sandėliu. Kad popieriui daugiau būtų vietos, Zimanas patvarkęs išgriauti vargonus. Vėliau kai kurie tų vargonų vamzdžiai milicijos buvę rasti pas degtindarius. Todėl Vilniuje prastas "samagonas" yra pramintas Zimano vargonais. Tai vis, esą, Popovo pastangomis. Būk tas ruskis neturįs gėdos net "lietuviškų buržuazinių nacionalistų" laisvajame pasaulyje paskelbtą versiją apie Pirčiupio tragediją skleisti Lietuvoje, kad tik Zimaną "sudirbtų". (Kaip žinome, "Darbininkas" pirmas atidengė faktą, kad dėl Pirčiupio kaimo tragedijos pirmasis kaltininkas yra Zimanas, kurio vadovaujami sovietiniai partizanai be jokio tikro reikalo provokavę Pirčiupio gyventojus prieš

vokiečius). Dėl šitų ir kitų įvairių Popovo intrigų Zimano pozicija esanti pašlijusi pačiame Lietuvos kompartijos centre. Nepaisant Zimano pataikavimo rusinimui ir dialektinio įrodinėjimo, kad komunizmo statyba neišvengiamai veda į bendros visoms respublikoms kalbos ir kultūros susidarymą ir atskirų tautų savitumo sunykimą, nepaisant taip pat ir Zimano pastangų įsiteikti laikuriems Kremliaus potentatams, parūpinant jiems Lietuvos gamybos pirmos rūšies baldų komplektus, Popovo intrigų dėka Maskva sukludžiusi Matulio pastangas Zimaną padaryti Mokslo Akademijos nariu. Kuo ta Popovo-Zimano dvikova pasibaigs, šiuo metu dar neaišku, nes Zimanas taip pat turi Kremliuje stiprų užnugarį.

(tp.)

REVOLIUCIJA STUDENTIJOS KOMJAUNIME LIETUVOJE

"Niekam ne paslaptis", kalbėjo P. Vaitkevičius, universiteto komjaunimo komiteto sekretorius, keturioliktoje komjaunimo konferencijoje, įvykusioje 1966 metų pabaigoje Vilniuje, "kad šiandieną randa vietos komjaunuolių tarpe abejingumas, miesčioniškumas, politinis bukumas, nesąžiningumas". Ir čia jis išvardina visą eilę iškrypimų, pairimų bei pasipriešinimo komjaunimo linijai pačių komjaunuolių tarpe pavergtos Lietuvos studentijoje, štai, keletas iš P. Vaitkevičiaus visos virtinės suminėjų pavyzdžių, perduodami jo paties žodžiais:

"... štai II k. lituanistė komjaunuolė Žarskytė per nepilnus dvejis metus sugebėjo padirbti net 12 dėsytųjų parašų, apsigvogti. Kas gali patikėti, kad jos draugai komjaunuoliai nežinojo apie tai? Niekas. To negali būti. Žinojo ir tylėjo tol, kol žinios nepasiekė dekanato. Po pokalbio dekanate Žarskytė bandė žudyti. Dabar guli ligoninėje..

".. .Kaip žinome, paskutiniu metu kai kurie mūsų jaunuoliai pamė-

go naujamadžius "talismanus" ... šituo pavyzdžiu seka ir mūsų studentai, net komjaunuoliai. Su aukso kryželiu ant kaklo vaikšto Ema Žilinskaitė, IV k. ekonomistė, fakultete vadinama aktyviste. Paklausta, kodėl ji nešioja kryželį, labai nustebo, girdi, kas čia tokio, laiko mada, galų gale tai mūsų (suprask, studentų) ženklas?!"

"... Abejingumas, apolitiškumas, amoralumas, girtavimas, liberalizmas neišskiriami draugai, štai II k. Jovaišos istorija. Nuo pat pirmos dienos universitete Jovaiša gėrė. Greitai jis, žinoma, pakliuvo į išblaivinimo įstaigą, nelankė paskaitų. Kurso komjaunuoliai tai matė ir žinojo, tik niekas "žaliūkui", gimusiam 1946 m., nepasakė ryžtingo "ne". Tiesa, jis keletą kartų buvo svars-tomas, visi aimanavo, galėjosi. Jovaiša, galų gale, Raseinių restorane girtas sukėlė triukšmą, dainavo dainas, savo turiniu svetimas tarybiniam studentui. Tada įvyko lemiamas komjaunimo susirinkimas, kuriame Jovaiša buvo pašalintas iš

komjaunimo, o netrukus ir iš universiteto, tačiau ir šio susirinkimo metu atsirado verkšlentojų, atseit, negalima taip žmogų "skalpuoti"...

"... Nežiūrint į tai, laikraštis "Tarybinis Studentas" (komjaunimo leidžiamas laikraštis studentams. Red.) ne visai atitinka reikalavimus, keliamus aukštosios mokyklos laikraščiui. Komjaunimo gyvenimo redakcijos skyriui vadovavo VVU (Vilniaus Valstybinio U-to. Red.) komjaunimo komiteto narys, etatinis redakcijos darbuotojas R. Urbonas. Greitai po išrinkimo į komjaunimo komitetą teko kalbėti su Urbonu komiteto posėdyje apie jo netinkamą elgesį bendrabutyje ir dažnus išgėrimus. Jis buvo perspėtas ir pasižadėjo pasitaisyti. Tačiau taip neįvyko. Reikėjo antrą kartą kalbėti su Urbonu komjaunimo komiteto posėdyje (III.18). Šį kartą Urbonui už girtuokliavimą buvo pareikštas griežtas papeikimas su įrašymu į asmens dokumentus. Nepadėjo ir tai. Urbono pavyzdys rodo, kaip moralinis palaidumas veda į savo principų, įsitikinimų praradimą... š. m. rugsėjo 15 d. VVU komjaunimo komitetas apsvarstė 'TS' komjaunimo gyvenimo skyriaus veiklą. R. Urbonas už sistematingą girtuokliavimą pašalintas iš VLKJS eilių ir atleistas iš darbo..."

Žemas komjaunimo intelektualinis lygis. "Tarybinio Studento" 1966 metų spalio mėn. 5 d. numeryje studentai - komjaunuolė A. Vosilyūtė žiaurškai pasisakė komjaunimo organizacijos reikalu. Anot jos, "mūsų jaunimo tarpe reiškiasi stipri tendencija į mokslinę veiklą, bet tie norai nėra realizuoti... komjaunimo organizacija dėl žemo intelektualinio lygio negali patenkinti studentų poreikių..." A. Vosilyūtės išvada: Lietuvos jaunimui esanti reikalinga kita organizacija, o ne komjaunimas. Universiteto komjaunimo komiteto sekretorius P. Vaitkevičius jai atšauka: "... Autorė užmiršo, kad komjaunimo organizacijos intelektualinis lygis yra komjaunuolių intelektualinis lygis..."

P. Vaitkevičius aiškiai nepasako apie tikslų narių skaičių studentijos komjaunime. Štai, kaip jis kalba apie komjaunimo gretas ir jų kontroliavimą:

"... Universitete šiuo metu yra 242 pirminės komjaunimo organizacijos. Pirminės komjaunimo organizacijos sudarytos akademinėse grupėse ... Pirminių organizacijų dydis nuo 5 iki 40 (vidutiniškai apie 25) VLKJS narių. Tokio dydžio organizacijos teikia galimybę pastoviai kontroliuoti, stebėti kiekvieno komjaunuolio visuomeninę veiklą, mokymąsi, elgesį..."

Komjaunuoliai nevertina savo dokumentų. Komjaunuoliai nesaugoja komjaunimo dokumentų. Čia P. Vaitkevičius vėl dejuoja:

"... Per ataskaitinį laikotarpį komjaunimo organizacijoje pamesti, tiksliau, prarasti 28 komjaunimo bilietai ir 7 įskaitos kortelės. Kiekviename komjaunimo komiteto ir biuro posėdyje buvo svarstomi komjaunuoliai už abejingumą komjaunimo dokumentams. Taip, tik už abejingumą. Štai, pavyzdžiui, Danguolės Railaitės (buv. FF komj. biuro sekretorės) teigimu, tašę su komjaunimo bilietu jai pavogė 'Pergalės' kino teatre. Šis faktas yra klasikinio abejingumo pavyzdys, nes jos pačios teigimu, tašę su komjaunimo bilietu ji padėjusi ant grindų, šalia kojų. Komjaunuolis pats meta bilietą ant grindų. Abejingumą komjaunimo dokumentams liudija ir tie faktai, kad komjaunuoliai palieka bilietus bendrabučio būdinčiam ant staliuko kaip bet kurį kitą dokumentą. Štai, pavyzdžiui, II k. filologas Petras Dirgėla savo bilietą būdinčiam paliko kaip tik tuo metu, kai universiteto komjaunimo organizacijoje vyko dokumentų tikrinimas ... Pirminės komjaunimo organizacijos duoda kiekvienam komjaunuoliui atestaciją. Tiems, kas būdamas komjaunime nieko neveikė, kas lauzė komjaunimo įstatus ir teršia komjaunuolio vardą, nauji komjaunimo dokumentai nebus išduodami..."

VERŽIMASIS Į KOEGZISTENCIJĄ

Praėjusiame „Į LAISVĘ“ numeryje buvo užsiminta apie krepšininkų organizuojamų išvyką į okupuotą Lietuvą. Nežiūrint laisvinimo veiksmų, lietuviškų organizacijų, spaudos bei patriotinės visuomenės nepitarimo, „Vilnės“ ir „Vienybės“ laiminama („Dieve, jiems padėkl“) iš antraeilių žaidėjų sudaryta krepšinio komanda rugpiučio antroje pusėje svečiavosi pavergtoje Lietuvoje. Komandą sudarė: R. Gudas, P. Miniotas, R. Miknaitis, J. Jansonas, A. Sepe-tavičius, A. Jankauskas, J. Janky-Jankauskas, A. Razutis, J. Kaunas, R. Dirvoms; palydovai: R. Mieželis, dr. G. Byla-Bylaitis, A. Janulaitis, R. Babickas, A. Juškyš.

Išvykos koordinatoriais lietuvių visuomenei prisistatė R. Babickas, R. Dirvonis, V. Germantas, J. Kaunas, R. Mieželis, dr. T. Remeikis ir R. Stakauskas (žiūr. „Draugas“, 1967 m. liepos mėn. 13 d.). Išvykos rengėjų buvo paskelbtas toks rėmėjų sąrašas: R. Aleksišūnas, B. Andriukaitis, R. Aninkevičius, dr. J. Any-sas, R. Babickas, A. Barakauskas, V. Bazis-Baziliauskas, R. Blinstrubas, dr. G. Byla, E. Čelkis, Z. Degutis,

R. Dirvonas, A. Gelažius, V. Germa-nas, dr. Giedraitis, dr. A. Gleveckas, A. Gureckas, V. Karpuška, J. Kau-nas, dr. F. Kaunas, A. Kiemaitis, R. Rožėnas, J. Kregždys, T. Leo-nas, N. Martinka, dr. P. Mažeika, V. Martinaitis, V. Memėnas, R. Mieže-lis, V. Mikūnas, R. Misiūnas, L. Moc-kūnas, G. Moors, P. Naris, dr. A. Paulius, V. Pauperas, dr. A. Petkus, G. Procuta, J. Puzinauskas, dr. L. Ragas, dr. J. Ramonas, dr. Z. Re-kašius, dr. T. Remeikis, R. Stakaus-kas, L. Stankaitis, D. Stakytė, D. Šatas, A. Šenbergas, R. Šliažas, dr. J. Šmulskštys, dr. V. Užgirda, V. Vepštas, R. Vėžys, A. Vosylius, S. Zupkus, Z. Žiupsnys. („Draugas“, cit.).

Iš šio sąrašo viešus atsiribojimus nuo rėmimo paskelbė dr. J. Anysas, T. Leonas, dr. P. Mažeika, V. Memėnas.

Sportininkus į kelionę iš Chicagos išlydėjo Ed. Šulaitis ir nevyksta „koordinatoriai“, New Yorke sutiko, globojo ir palydėjo vietos santariečiai - šviesiečiai, vadovaujami Gu-recko, Misjūno, Zauniutės, vienybiečiai — A. Šalčius, J. Valaitis, S. Nar-keliūnaitė ir dailininkas V. Jonynas.

Pamini ir Kubilių. Vilniaus universiteto rektorius J. Kubilius, lan-kydamasis JAV-se, gerokai pamaišė vandenį lietuvių tarpe. Tokie asme-nys komunistams yra vertingi. P. Vaitkevičius savo apyskaitiniame pranešime pamini, kad studentai komjaunuoliai „klausėsi prof. J. Ku-biliaus pasakojimo apie jaunimo gy-venimą ir kovą JAV ...“ Rektorius J. Kubilius ir visas jo personalas, atrodo, nepaprastai talkina komjauni-mui, ir P. Vaitkevičius tai iškelia sa-vo pranešime: „... Rektoratas tei-kia mums didelę, moralinę, dalykinę ir materialinę pagalbą ..(ut.)

Išvykos dalyvių ir rėmėjų tarpe pastebimas tikras margumynas, nuo pasiklydusių apaštalių, visai situaci-joje nesusivokiančių smalsuolių, iki senstančių, bet dar labai norinčių žaisti krepšininkų, neįvertintų „did-vyrių“, W. E. B. DuBois klubo na-rių, paprastų nuotykių ieškotojų, nuolatinį „rezistentų“ prieš tvarką, drausmę ir bendruomenišką autori-tetą. Tam tikra dalis „koordinatorių“ ir rėmėjų viešumoje nepasirodė. Jie likosi užkulisiuose dėl oportunistams charakteringo atsargumo (pažiūrėsi-me, kas iš viso to išeis — pradžioje tegu galvas kiša kiti), dėl turi-

mų Amerikos lietuvių gyvenime oficialių pozicijų arba dėl baimės sugadinti asmeniškų "biznį".

Lietuvoje krepšininkai pasirodė blankiai ir kaip sportininkai (oku puotos Lietuvos laikraščiuose rašyta, jog nė vieno jų į pirmąjį "respublikos" penketuką neįtrauktų) ir kaip lietuviai (savo tarpe kalbėjosi ir žaidynių metu rėkavo angliškai

—ir sekliai moką angliškai buvę priskirti). Į Ameriką grįžo tyliai, prier kitur bendraminčių pagerbti ir paguosti. Privačiai ar uždaruose susirinkimuose jų pasakojamos istorijos prieštaraujančios: vieni matę skurdą, antri — pažangą, vieniems ten laisvė, antriems — vergija; kartais net tas pats kelionės dalyvis su vienais kalba vienaip, su antrais — kitaip, nors, grįžtant, palydovai šiek tiek ir informavę, kaip kalbėti.

Kai kuriems giliau galvojantiems šios išvykos dalyviams ir rėmėjams po viso to kiek atsivėrė akys: jaučiasi tuo "tautos gelbėjimo" žygiu apsvylę ir gailisi iš vis į jį įsivėlę.

Koordinatorius K. Mieželis, ALT-boje atstovavęs Santaros - Šviesos federacijai, vieningu nutarimu (prieš balsuojant tik dr. J. Valaičiui) 1967 metų rugpjūčio mėn. 4 posėdyje iš ALT-bos buvo pašalintas. Dr. T. Remeikio, vyr. "Lituanus" redaktoriaus, aktyvus įsijungimas į išvykos organizavimą jau praktiškai į pavojų pastatė šio labai reikalingo žurnalo egzistenciją, o neblogai suplanuotas "Lituanus" fundacijos vežimas kažin ar iš vis pajudės, jei tautinį darbą ir kovą dėl Lietuvos laisvės remianti patriotinė visuomenė negaus reikiamų užtikrinimų.

Amerikos lietuvių spauda apie išvyką daug rašė iki sportininkų iškeliavimo. Spaudos ir patriotinės visuomenės nusistatymas buvo neigiamas. Išvykos rengėjai paskelbė vieną ilgesnį pareiškimą ir antrą trumpesnį — atsiribojimą nuo komunistinės "Vilnies" solidarumo, nors spaudai skirtą informaciją siuntinėjo ir komunistų laikraščiams.

Nepasisakydama dėl išvykos rengėjų deklaruotos "meilės ir ištikimybės Lietuvai ir lietuvių tautai", patriotinė spauda reiškė sekančius abejojimus:

1. Išvykos rengėjai viešai skelbė, kad "išvyka .. vykdoma visiškai privačiu pagrindu", kai tuo tarpu slapta įsteigė ad hoc fiktyvią organizaciją "American Lithuanian Sports and Cultural Activities Committee" ir ją inkorporavo Illinois valstybėje.

2. Jie skelbė, kad esą kviečiami (mano pabraukta — J. ž.) ir laukiami kaip svečiai Lietuvos Krepšinio Federacijos, kada tokios federacijos pavergtoje Lietuvoje nėra.

3. Išvykos dengimas JAV prezidento Lyndon B. Johnsono ir buv. prezidento Dwight D. Eisenhowerio bei Jaunimo kongreso rezoliucijų autoritetu buvo laikomas pigiu rengėjų manevru lietuvių visuomenei dezorientuoti.

Grįžusius iš kelionės sportininkus Amerikos lietuvių spauda sutiko visiškai tylą. Nelauktą išimtį (nekalbant apie komunistiškų ir prokomunistiškų laikraščius) padarė Clevelande išeinanti "Dirva", kuri pagrindinio bendradarbio B. Railos rašalų išvyką labai palankiai įvertino, tik veiksniai, girdi, 'perdaug pasikarščiavę' ir 'baisiai sužaloję savo autoritetą' (žiūr. "Dirva", 1967 m. spalio mėn. 13 d., Nr. 109).

Prisiminus, kad, iš vienos pusės, vos prieš mėnesį dėl nepagrįstų įtarinėjimų tą pati "Dirva" atsakė spausdinti ilgamečio tautininkų veikėjo, finansinio rėmėjo ir Amerikos Lietuvių Tautinės Sąjungos garbės nario Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininko Juozo Bachuno straipsnį ir kad jis su savo pareiškimu turėjo nueiti į "Draugą" (žiūr. 1967.IX.19 numerį), iš kitos pusės, pasekus 1967 m. bėgyje tame laikraštyje paskelbtus straipsnius (jų buvo bent keliolika) apie dr. Mariją Gimbutienę, kuri "vaisingai bendradarbiaujanti ir su tarybiniais etnografais" ("Dirva", 1967 m. rugpjūčio mėn. 9 d., Nr. 87) ir tarybinėmis

institucijomis, "Dirvos" zigzagai bendravimo ir bendradarbiavimo klausimu darosi dar labiau mįslingesnė.

Okupanto kontroliuojama pavergtos Lietuvos spauda, priešingai mūsų šiei, žaidynių nereklamavo ir apie besilankančius iš JAV lietuvius sportininkus tylėjo. Santūriai prabilo ir vieną kitą nuotrauką įdėjo jau jiems iš krašto išvykus. Tarybiniai organai neleido pažadėtų žaidynių praveisti nei Kaune, nei Klaipėdoje, nei Panevėžyje, būk "dėl įsitempusios tarptautinės padėties". Vietoj to jie buvo nuvežti į ... Druskininkus, kur "tarptautinė įtampa" būk mažesnė. Išvykos vadovai nuolankiai vykdė tarybinių organų įsakymus ir dėl susitarimo laužymo protesto nereiškė. Kitaip pasielgė prieš kelis mėnesius Maskvoje amerikietis negras trambonistas: atsidūręs panašioje situacijoje, pareiškė protestą ir pagrąsino tuoj pat iš Sov. Sąjungos išvyksiąs. Tąsyk jo reikalavimai buvo patenkinti.

Amerikos lietuvius sportininkus, atvykusius į Vilniaus aerodromą, sutiko ir vėliau globojo "Kultūrinių ryšių su užsienio lietuviais komitetas", veikias tiesioginėje Maskvos kontrolyje.

Kalbant apie visą šį reikalą, svarbiausia reiktų išsiaiškinti, kodėl Maskvai prireikė įsivilioti į pavergtą Lietuvą organizuotą Amerikos lietuvių vienetą ir paskui jį izoliuoti nuo Lietuvos žmonių. Į pirmą klausimo dalį tiksliausią atsakymą, tur būt, davė "Vienybės" Girkalis: "Sportininkų išvyka tikrumoje yra protestas prieš 1966 m. Clevelande veiksnų konferencijos priimtą rezoliuciją". Maskvai rūpėjo surasti tautinės atsakomybės jausmo neišugdžiusių ar jį jau praradusių žmonių grupę, kuri išdrįstų sulaužyti užsienio lietuvių vedamos kovos už Lietuvos laisvę solidarumą. Tokių surado, ir tai galės įrašyti į komunistų revoliucijos 50 m. sukakties aktyvą. Padarius pradžia, Maskva tikisi, ateityje atsiras ir gausiau panašių "drąsuočių", ir vieningas laisvės kovos fron-

tas visai bus suardytas. Tąsyk okupacijos įteisinimas — tik laiko klausimas. Maskva planus ruošia ne vienai dienai.

Taip pat lengva suprasti, kodėl Maskvos patikėtiniai atsikviestus sportininkus laikė "pavožę po puodu". Juk net mažytė reklama į žaidynes būtų sutraukusi tūkstantines minias, kurios būtų pademonstravusios tikruosius pavergtos tautos jausmus komunistų skelbiamiems "tautos degeneratams", "karo nusikaltėliams", "nacionalistiniams banditams" ir jų vaikams. Tautinio entuziazmo banga iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio būtų persiritusi per visą Lietuvą. Prie to okupaciniai pareigūnai jokių būdu negalėjo prileisti, tad tyliai ir išvežė paklusnią grupelę į Druskininkus, kur "tarptautinė įtampa" mažesnė.

Sportininkai į pavergtą Lietuvą buvo išskiesti ne išeičių ryšiams su tauta krašte užmegzti, bet Lietuvos pavergimui įstiprinti ir eventualiam okupacijos įteisinimui kelius nutiesti. Jei kas iš išvykos organizatorių ir rėmėjų vykstančius sportininkus į pavergtą tėvynę kitokiom viltim palydėjo, įrodė totališką (ir fatališką) Lietuvos okupanto nepažinimą ir savo politišką kūdikystę.

Išvykos rengėjai, koordinatoriai, palydovai, dalyviai, viešieji ir slaptieji rėmėjai, nežiūrint, kokios būtų buvusios jų intencijos, šiuo žygiu patapo laisvės kovos dezertyrais ir atžymėjo save tautinės ir asmeninės gėdos žymėm. Jų pareiga negarbingas žymes garbingai nusiplauti.

RENKA MEDŽIAGĄ APIE RAUDONUOSIUS PARTIZANUS

Vilniaus M. K. Čiurlionio vardo meno mokyklos ir technologinio technikum mokiniai, universiteto ir dailės instituto studentai, dėstytojai bei kitų mokslo ir švietimo įstaigų darbuotojai 1967 m. vasarą buvo išvykę

ŠIMTAI ĮTAKINGŲ AMERIKIEČIŲ JUNGIASI Į
REZOLIUCIJOMS REMTI KOMITETO ŽYGI

Jungtinių Amerikos Valstybių kongresas, priimdamas Monagan rezoliuciją (H. Con. Res. 416), vienbalsiai pasisakė už Lietuvos ir kitų Pabaltijo valstybių bylos perkėlimą į Jungtines Tautas ir laisvo apsisprendimo teisių tose valstybėse atstatymą. Nei Valstybės departamentas, nei JAV-bių prezidentas nesiima iniciatyvos

tą rezoliuciją įgyvendinti. Rezoliucijoms Remti Komitetas mobilizuoja visas galimas jėgas Valstybės departamentą ir JAV-bių prezidentą pakenkti mūsų pusėn.

Įtakingi amerikiečiai didina
žygininkų gretas

į Merkinės apylinkę rinkti tautosaką ir medžiagą apie raudonųjų partizanų veiklą šiose apylinkėse vokiečių okupacijos metu. Ekspedicijoje dalyvavo apie 100 įvairių specialybių žmonių. Ruošiamasi apie Merkinę išleisti knygą. Rinkta medžiaga ir apie 1831 bei 1863 m. sukilimus. Medžiagą apie Lietuvos partizanus, kovojusius prieš rusų okupaciją po II-o pasaulinio karo nesidomėta.

Gan įdomu, kad šioje ekspedicijoje dalyvavo ir "studentė Danutė Gimbutaitė — Kalifornijos universiteto profesorės dr. Marijos Alseikaitės - Gimbutienės dukra, atstogaujanti šią vasarą Lietuvoje" ("Gimtas kraštas", 1967 m. rugpiučio mėn. 31 d., Nr. 31).

(Apie šios studentės mamytės su-ruoštą lietuvių liaudies meno parodą buvo rašyta "Į Laisvę" 1967 m. kovo mėn. numeryje).

J. Žiograkalnis

Redakcijos pastaba. Bronys Raila "Dirvoje" (1967 m. liepos 21, Nr. 80) paskelbė, kad "Į Laisvę" bendradarbis, pasirašęs J. Žiograkalnio slapyvardžiu, esąs J. Kojelis. Raila paskelbė netiesą. Už šią žemo lygio žurnalistiką atsakomybę neša ne tik B. Raila, bet ir "Dirvos" redaktorius, leidžiąs savo bendradarbiui laikraštį-je begėdiškai sauvaliauti.

1987 metų antroje pusėje šimtai pačių įtakingiausių amerikiečių įsijungė į Rezoliucijoms Remti Komitetą. Visų išvardinti nė nemėginama, čia suminimi tik tie, kurie yra žinomi visame krašte. Štai, dalis tų žymiųjų amerikiečių: —

Politikai visuomenininkai, kultūrininkai — RICHARD M. NIXON, buvęs JAV-bių viceprez.; FRANK D. O'CONNOR, New Yorko miesto tarybos pirmininkas; DR. MAX RAFFERTY, Kalifornijos steito švietimo skyriaus valdytojas; JOHN RICHARDSON, Jr., Laisvosios Europos (Free Europe, Inc.) organizacijos pirmininkas; vyskupas EDWARD E. SWANSTROM (New York, N. Y.); REV. RAYMOND J. SWORDS, S. J., Holy Cross kolegijos prezidentas (Worcester, Mass.); JESSE M. UNRUH, Kalifornijos leigslatures žemųjų rūmų pirmininkas ir kit.

Laikraštininkai, kolumnistai, redaktorai — L. BRENT BOZELL, katalikų žurnalo The Triumph vyr. redaktorius; WILLIAM F. BUCKLEY, Jr., kolumnistas, televizijos komentatorius ir The National Review politinio žurnalo vyr. redaktorius; JOHN CHAMBERLAIN, kolumnistas; WILLIAM F. KNOWLAND, The Oakland Tribune dienraščio vyr. redaktorius ir leidėjas; ROBERT F. LATHAM, The Human Events laikraščio redakt.; RE V. DANIEL

LYONS, S. J., katalikų laikraščių kolumnistas; VICTOR RIESEL, kolumnistas; ir kit.

Steitų gubernatoriai — SPIRO T. AGNEW (Maryland), DAVID F. CARGO (New Mexico), JOHN H. CHAFEE (Rhode Island), STANLEY K. HATHAWAY (Wyoming), WARREN E. HEARNES (Missouri), OTTO KERNER (Illinois), JOHN W. KING (New Hampshire), PAUL LEX ALT (Nevada), HAROLD LeV ANDER (Minnesota), JOHN A. LOVE (Colorado), GEORGE ROMNEY (Michigan), RAYMOND P. SHAFER (Pennsylvania), JOHN A. VOLPE (Massachusetts).

Didžiųjų miestų burmistrai: HUGH J. ADDONIZIO (Newark, N. J.), JOSEPH M. BARR (Pittsburgh, Penn.), J. D. BRAMAN (Seattle, Wash.), THOMAS R. BYRNE (St. Paul, Minn.), JOHN F. COLLINS (Boston, Mass.), TOM CURRIGAN (Denver, Colo.), RICHARD J. DALEY (Chicago, Ill.), MILT GRAHAM (Phoenix, Ariz.), FRANK T. LAMB (Rochester, N. Y.), TERRY D. SCHRUNK (Portland, Ore.) JOHN F. SHELLEY (San Francisco, Calif.), JAMES H. J. TATE (Philadelphia, Penn.), SAMUEL WM. YORTY (Los Angeles, Calif.).

Senatoriai — GORDON ALLOTT (Colo.), DANIEL B. BREWSTER (Md.), EDWARD W. BROOKE (Mass.), JOSEPH S. CLARK (Penn.) CARL T. CURTIS (Nebr.), PETER H. DOMINICK (Colo.), MARK O. HATFIELD (Ore.), FRANK J. LAUSCHE (Ohio), GEORGE MURPHY (Calif.).

Kongresmanai — J. B. ANDERSON (Ill.), F. ANNUNZIO (Ill.), B. BROCK (Tenn.), B. B. CONABLE, Jr. (N. Y.), S. O. CONTE (Mass.), G. CUNNINGHAM (Nebr.), E. J. DERWINSKI (Ill.), C. C. DIGGS, Jr. (Mich.), J. D. DINGELL (Mich.), T. J. DULSKI, (N. Y.), J. N. ERLENBORN (Ill.), L. FARBSTAIN (N. Y.), G. R. FORD (Mich.), S. N. FRIEDEL (Md.), J. G. FULTON (Penn.), E. A. GARMATZ (Md.), S.

HALPERN (N. Y.), J. J. HOWARD (N. J.), D. J. IRWIN (Conn.), E. F. KELLY (N. Y.), C. J. KING (N. Y.), M. R. LAIRD (Wise.), G. P. LIPSCOMB (Calif.), C. D. LONG (Md.), D. E. LUKENS (Ohio), C. MacGREGOR (Minn.), R. McCLORY (Ill.), J. M. McDADE (Penn.), C. MAY (Wash.), J. S. MONAGAN (Conn.), W. T. MURPHY (Ill.), T. P. O'NEILL, Jr. (Mass.), M. PRICE (Ill.), R. C. PUCINSKI (Ill.), E. REINECKE (Calif.), P. W. RODINO, Jr. (N. J.), J. J. ROONEY (N. Y.), W. L. ST. ONGE (Conn.), S. S. STRATTON (N. Y.), C. W. WHALEN, Jr. (Ohio), B. WILSON (Calif.), C. J. ZABLOCKI (Wise.), (Calif.), C. J. ZABLOCKI (Wise.), J. W. STANTON (Ohio), E. R. ADAIR (Indiana), H. D. DONOHUE (Mass.).

Reikalinga visų lietuvių talka ir parama

Amerikiečiai noriai mums padeda, ir mes patys turime pajudėti visa sparta. Tai yra tikrai konkretus darbas Lietuvos laisvinimo žygyje. Rezoliucijoms Remti Komitetas laukia šiam žygiui visų galimų darbo rankų ir visos galimos finansinės paramos. (ap.)

• Ar Jūsų pažįstami ir draugai prenumeruoja „Į Laisvę“ žurnalą? Jei ne, paragink juos šį žurnalą užsisakyti.

• Surask bent vieną naują „Į Laisvę“ prenumeratorių; arba — užsakyk „Į Laisvę“ žurnalą savo gimnaziui ar draugui.

• Malonė kaip galima greičiau atnaujinti „Į Laisvę“ žurnalo prenumeratą 1968 metams!

• Padaryk tai dar šiandien!

• Prenumeratos mokestis — \$5.00 (JAV-se ir Kanadoje); visur kitur — \$3.00.

• Naudok tam tikslui kartu siunčiamą voką.

• Ar esate jau atsilyginęs už 1967 metus? Jei ne, pasiųskite mokestį ir už 1967 metus.

JAV LB PENKTOSIOS TARYBOS I-JI SESIJA

JAV LB V-ji Taryba pirmajai sesijai rinkosi New Yorkan ir 1967.IX. 23-24 posėdžiavo Statler Hilton viešbutyje. Organizacinė praktika lemia pirmajai sesijai apsiriboti standartinę programą: buvusios tarybos veiklos apyskaitų priėmimas, naujai kadencijai tarybos prezidiumai ir centro valdybos pirmininko rinkimas ir bent provizorinis ateinančioms trim metams darbo paplanavimas. Tų tikslų atsiekimui ir šios sesijos programa daugmaž buvo sukirpta, žinoma, taip pat visi kiti tradiciniai, turint laiko, reikalingi, bet gal ir ne visai būtini priedai, k. t., sveikinimai, banketas su koncertine dalimi ir paskaita, na, ir nereikalingi ginčai pasenusiais ir ne taip jau svarbiais klausimais.

Sesija priėmė buvusios kadencijos tarybos prezidiumo ir centro valdybos veiklos apyskaitas, išrinko naujus organus, išgirdo kontrolės komisijos, garbės teismo bei kai kuriuos informacinius pranešimus, tik pritrūko laiko ateities darbams paplanuoti.

Išsamius, Lietuvių Bendruomenės gyvastingumą liudijančius pranešimus padarė IV-sios tarybos prezidiumo pirmininkas V. Volertas, centro valdybos pirmininkas J. Jasaitis, švietimo tarybos pirmininkas J. Ignatonis, Kultūros fondo pirmininkas Z. Dailidka, Jaunimo sekcijos pirmininkas V. Kleiza. Iždininko M. Šimkaus paruoštą finansinės apyskaitos aktą perskaitė c. v. pirm. J. Jasaitis, kontrolės komisijos (pirm. dr. St. Biežis) aktą perskaitė dr. L. Kriaučeliūnas; garbės teismo pirmininkas Ve. Sidzikauskas padarė oficialų pasisakymą c. v. narius liečiančiu klausimu.

Sesijos darbams vadovavo vyriausias amžiumi Tarybos narys dr. S. Matulionis, talkinant T. Blinstrubui ir dr. A. Razmai, sekretoriavo jauniausia amžiumi tarybos narė J. Gailiūšytė.

Mandatų komisiją sudarė kun. L. Jankus, J. Kapočius (vėliau dr. K. Keblys) ir B. Raugas; nutarimų komisiją — A. Barzdukas, T. Blinstrubas, dr. A. Budreckis, kun. J. Jutkevičius, V. Kasniūnas, dr. A. Klimas ir D. Tallat-Kelpšaitė; nominacijų komisiją — dr. K. Ambrozaitis, dr. K. Bobelis, dr. P. Kisielius, J. Kojelis, dr. L. Kriaučeliūnas ir dr. B. Matulionis. (Vargu tikslu darbo prezidiumo nariams dalyvauti komisijų sąstatuose).

Naujuoju centro valdybos pirmininku išrinktas čikagietis inž. Bronius Nainys. Tarybos prezidiumą suvažiavimas apsisprendė sudaryti Atlanto pakraštyje. Išrinktieji prezidiumo nariai pareigomis pasiskirstė sekančiai: J. Kapočius — pirm., kun. V. Dabušis ir kun. J. Jutkevičius — vicepirmininkai, A. Barzdukas — sekret., A. Mažeika — informacija nelietuviams.

Garbės teisman išrinkti: B. Brazdžionis, dr. A. Klimas, dr. B. Nemickas, Ve. Sidzikauskas ir J. Šlepetys; kontrolės komisijon — dr. K. Ambrozaitis, V. Kasniūnas ir dr. St. Biežis.

Pranešimus padarė S. Barzdukas (PLB veikla), P. Wytenus (lietuviškas kryžius Flushing Meadows parke New Yorke), dr. A. Razma (Lietuvių Fondas), kun. G. Sabataitis, S. J. (informacijos centras Chicagoje); dr. A. Budreckis ir A. Mažeika pateikė planą politinės informacijos centrui suorganizuoti. Suvažiavimui pristatytas ir pagerbtas jaunimui skirtos giesmės konkurso laimėtojas poetas B. Brazdžionis.

Dr. B. Nemickui, dr. P. Vileišiui ir buv. c. v. pirmininkui J. Jasaičiui konkrečių LB uždavinių panagrinėti nebeteko. V. Kamanto pranešimas apie ateinančių trijų metų dar-

bus labai sutrumpintas ir neišdiskutuotas. O tai buvo vieni iš svarbiųjų sesijos tikslų. Kodėl taip įvyko? Aiškintasi, jog laiko pritrūkę. Laiko pritrūko, nes pirmą suvažiavimo dieną laikas nepateisinamai bergždžiai buvo eikvojamas. Jau pirmose diskusijų minutėse tvarka paio, ir ji visą dieną liko neatstatyta.

Laiką negailestingai ėdė kai kurių sesijos dalyvių atsisakymai paklusti pirmininkaujančių patvarkymams, žodžiai "dėl tvarkos", kėlę naujas ir nedovanotinas netvarkas, nuolatinis gražinimas į diskusijas klausimų, kuriais iki nuobodulio per eilę metų jau aiškintasi ir diskutuota. Kalbėta, paprašius žodžio ir nepaprašius.

Niekam nemalonu, kai susirinkimo dauguma nepalaiko tavo nuomonės ir legali juridinė interpretacija neparemia tavo įsitikinimų ar norų, bet demokratinė kultūra neleidžia dėl to reikšti protestų. Buvusioji centro valdyba, kuri tam tikra prasme atsidūrė "pralaimėjusių" pusėje, tolimesniu faktišku dalyvavimu sesijos darbuose demokratinę kultūrą pademonstravo, deja, kai kurie karštesni šios valdybos šalininkai reikiamo santūrumo neparodė.

Atrodo, nuosaikesni turėtume būti ir pačioje diskusijų "technikoje". Kietesnis ar piktesnis žodis dar nereikia svaresnio argumento, o menkesnių tikslų dengimas aukštais principais tuos principus kaip tik degraduoja. Šios ligos simptomų, kurių gausiai privisę dalyje lietuviškos spaudos, netrūko ir tarybos sesijos diskusijose.

Ankstyvesnėse JAV LB Tarybos sesijose yra buvęs keltas įstatų perredagavimo klausimas, bet prie konkrečių nutarimų niekad nebuvo priėta. Mat, argumentas, kad "ne įstatai, bet žmonės lemia veiklos sėkmingumą", vis atrodydavo nesugriaujamai tvirtas, šioje sesijoje įstatų perredagavimo reikalas pilnai buvo pajustas. Suvažiavimo eiga irgi nesugriovė minėto argumento, bet jį kiek papildė: tiesa, kad veiklos sėk-

mingumą lemia žmonės, bet geri įstatai gali žmones apsaugoti nuo netvarkos ir laiko eikvojimo.

Laiko sutaupyti ateities uždavinių svarstymui buvo galima, trumpinant centro valdybos narių apyskaitinius pranešimus. Tiesa, kad jie turėjo daug ką pranešti, nes veikla buvo naši ir vaisinga, bet visi pranešimai buvo gražiai ir tvarkingai paruošti raštu, multiplikuoti ir išdalinti sesijos dalyviams. Po ištisinio c. v. pirmininko pranešimo, kiti nariai galėjo pasitenkinti pranešimų santraukomis ir išvadinių minčių pateikimu. Juoba, kad po išsamių pranešimų diskusijos nuvingiavo į nevaisingas dykumas.

Nutarimų komisija pasiūlė ir sesija priėmė eilę nutarimų, iš kurių reikšmingesni šie:

1) Didžiai vertinamas Jungtinio finansų komiteto sudarymas telkti lėšom Lietuvos nepriklausomybės atstatymo 50 m. jubiliejui.

2) PLB valdyba prašoma tartis su Vliku dėl PLB įstojimo į Vliką.

3) Pritariant Rezoliucijoms Remti Komiteto veiklai, lietuviai kviečiami vieningai remti šį žygį.

4) Pakartotinai pritariama 1966 Clevelando veiksmų konferencijos nutarimam bendradarbiavimo su pavergta Lietuva reikalui.

5) Prašoma tarybos prezidiumą sudaryti įstatų peržiūrėjimo komisiją, o centro valdybą kiek galint greičiau įgyvendinti visuomeninių ryšių biuro mintį.

6) LB apylinkės prašomos įjungti ir ankstesnės imigracijos bei čia gimusius lietuvius, kartu rūpinantis informacija kitataučiam.

Atskiri, kad ir ne pilnai formuluoti nutarimai priimti lietuviškų parapijų, lituanistinių mokyklų, Lietuvių Fondo, Balfo, sporto ir kitais klausimais.

Suvažiavimą globojo LB New Yorko apygarda, vadovaujama A. Vak-

selio. Banketo programai vadovavo V. Bražėnas. Invokacijos kalbėjo kun J. Borevičius, SJ, ir kun. L. Jankus. Banketo metu meninę programą atliko solistai J. Stankūnaitė ir L. Stukas, akompanuojant kompozitoriui J. Stankūnui.

Reikia tikėtis, kad nuomonių išsi-

skyrimas V-sios tarybos pirmojoje sesijoje neprasisės į praktišką JAV Lietuvių Bendruomenės veiklą. Pasi- karščiavimai suvažiavimuose ir susi- rinkimuose gali būti suprantami ir pateisinami, o visuomenini subrendi- mą paliudysime tik sutartinu darbu.

J. Kojelis

BRONIUS NAINYS, NAUJASIS JAV-BIŲ LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS CENTRO VALDYBOS PIRMININKAS

Jungtinių Amerikos Valstybių Lie- tuvių Bendruomenės naujai išrinkto- ji Taryba turėjo savo pirmą sesiją 1967 metų rugsėjo mėnesio 23 ir 24 dienomis New York'o mieste ir su- darė savo vykdomuosius organus. Centro valdybos pirmininku išrink- tas Bronius Nainys iš Chicagos (Il- linois).

Bronius Nainys gimė 1920 metų lapkričio mėnesio 15 dieną Gri- kėdžių kaime, Pašvitinio valsčiuje, Šiaulių apskrityje. Baigė Linkuvos gimnaziją, P. L. P. karo mokyklą (aspirantu) ir Vytauto Didžiojo uni- versitetą. Studijas gilino Chicagoje

(Illinois Institute of Technology), į- sigydamas magistro laipsnį civilinėje inžinerijoje, šiuo metu dirba kaip skyriaus vedėjas vagonų statybos į- monėje Chicagoje. Yra užpatentavęs kelis išradimus.

Bronė (Vilcinaitė) ir Bronius Nai- niai augina dvi dukras: Laimą, bai- gusią gimnaziją, Chicagos aukštes- niąją lituanistinę mokyklą ir Chica- gos lietuvių pedagoginį institutą, šiuo metu Loyolos universitete Chi- cagoje studijuojančią politinius moks- lus ir Rūtą — lankančią Marijos aukštesniąją ir Chicagos aukštesnią- ją lituanistinę mokyklą.

Bronius Nainys savo veiklą Lietu- vių Bendruomenėje pradėjo Vokietij- joje. Atvykęs į JAV-bes 1950 me- tais, apsigyveno East Chicago (In- diana) ; čia padėjo suorganizuoti LB apylinkę ir aktyviai dalyvavo tos apylinkės veikloje. 1960 metais per- sikėlė į Chicago ir vėl pilna spar- ta ir jėga įsiliejo į LB veiklą. Be visų kitų užimamų vietų bei postų, Bronius Nainys sumaniai ir energin- gai išdirbo ketvertą metų LB Chi- cagos apygardoje: porą metų kaip apygardos valdybos vicepirmininkas

BRONIUS NAINYS, Chicago, Illinois (JAV), JAV-bių Lietuvių Bendruo- menės centro valdybos pirmininkas su žmona Brone ir dukromis — Rūta (kairėje) ir Laima (dešinėje).

LAISVINIMO VEIKSNIAI IR JŲ DARBAI

VEIKSNIŲ KONFERENCIJA WASHINGTONĖ

1967 metų spalio mėnesio 21 ir 22 dienomis laisvinimo tradicinių veiksmų viršūnės buvo suplaukusios specialiai konferencijai į JAV-bių krašto sostinę Washingtoną. Konferencija atsiribojo nuo kitų gyvų mūsų politinių junginių, neatsižvelgdama visai į tai, kad pastarųjų atsiekti laimėjimai paskutinių kelerių metų laikotarpyje buvo žymiai didesni, negu kad amžiumi senesniųjų veiksmų.

Konferencijos dalyviai

Konferenciją organizavo ir jai iki aukšto laipsnio vadovavo Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas, pakviesdamas LB, diplomatinės-konsu-

larinės tarnybos, ALT-bos ir LLK-to atstovus. Štai toms penkioms grupėms atstovavę asmenys:

VLIK-as — Dr. K. Valiūnas, J. Audėnas, dr. A. Budreckis, J. Son-da, P. Vainauskas ir dr. Br. Nemic-kas.

Lietuvių Bendruomenė — J. Ba-chunas, St. Barzdukas, dr. A. Nas-vytis, J. Staniškis, J. Gailiušytė, M. Lenkauskienė, Br. Nainys, A. Rin-kūnas ir A. Mikulskis.

Diplomatinė - konsularinė tarny-ba — J. Kajeckas, A. Simutis, dr. P. Daužvartis, dr. S. Bačkis ir dr. J. Žmuidzinas.

ir porą metų kaip valdybos pirminin-kas. Suorganizavo apygardos švieti-mo komisiją ir porą metų jai vado-vavo. Bronius Nainys buvo išrinktas į JAV-bių LB IV-tąją Tarybą ir vėl išrinktas į V-ją.

Aktyviai dalyvaudamas nuo 1960 metų LB Chicagos apygardos veik-loje, suorganizavo ir pravedė visą ei-lę didesnių ar mažesnių manifestaci-jų, eisenų bei parengimų. Tur būt, daugiausiai darbo bei pastangų Bro-nius Nainys įdėjo į 2-sios JAV-bių ir Kanados lietuvių tautinių šokių šventės suorganizavimą ir pravėdi-nimą.

Bronius Nainys nesitenkino savo veikla vien tik Lietuvių Bendruome-nėje, o visad rėmė ir darbu ir pi-nigine auka kitus pozityviuosius lie-tuvių darbus JAV-se: labai aktyviai reiškėsi Rezoliucijoms Remti Kom-i-teto veikloje, pravedant rezoliuciją (H. Con. Res. 416) JAV-bių Kong-rese, telkė lėšas Lapkričio 13-sios manifestacijai New Yorke 1965 me-

tais, aktyviai dalyvavo visoje eilė-jų kitų vienetų bei grupių darbuose.

Naujai išrinktasis JAV-bių LB centro valdybos pirmininkas aktyviai dalyvavo ir amerikiečių veikloje. Bū-damas LB Chicagos apygardos va-dovaujamoose postuose, buvo užmez-gęs tamprius ryšius su Chicagos ir apylinkės abiejų politinių partijų veikėjais. Lietuviams atstovavo visoje eilėje amerikiečių parengimų. Bronius Nainys buvo pakviestas ir da-lyvavo prezidento Lyndon B. John-son inauguracijoje 1965 metais kraš-to sostinėje Washingtone. Rezoliuci-jos pravedimo reikalu palaikė ryšius su eile legislatorių ir dalyvavo Re-zoliucijoms Remti Komiteto delegaci-jose, lankant kongresmanus ir se-natorius Washingtone.

Bronius Nainys yra parodęs daug sumanumo, iniciatyvos ir išradingu-mo visoje savo veikloje praeityje. Be abejonės, dabartinėse pareigose išves Lietuvius Bendruomenę į dar plates-nius vieškelius. (rd.)

Amerikos Lietuvių Taryba — A. Rudis, dr. V. Šimaitis, L. Šimutis, T. Blinstrubas, E. Bartkus ir M. Vaidyla.

Lietuvos Laisves Komitetas — V. Sidzikauskas, dr. J. Puzinas ir V. Vaitiekūnas.

VLIK-o vadovybė buvo pakvietusi į konferenciją kelių laikraščių bei žurnalų (ne visų!) redaktorius. Anot vieno vlikininko, konferencija buvo si uždara ir tik lietuvių reikalams.

ALT-bos šaltas atsinešimas

Šį kartą ALT-ba į konferenciją atsivežė buvusį vykdomojo komiteto pirmininką L. Šimutį, o paliko Chicagoje karštuolį dr. P. Grigaitį. ALT-bos žmonės buvę mandagūs, bet labai santūrūs ir šalti. Ypatingų nutarimų konferencijai netekę padaryti, ir ALT-bos atstovai nebuvo įsibangavę. Kai buvęs svarstomas aukų rinkimo reikalas, tai tada ALT-bos žmonės “pakėlę savo balsą”. Anot jų, Jungtinis Lėšų Telkimo Fondas 1968 metų programai esąs neblogas dalykas, bet ALT-ba pasi-
liekanti teisę 1968 metų vasario mėnesį aukas rinkti tik sau ir niekas kitas šiuo reikalu neturįs teisės tą mėnesį “lįsti žmonėms į akis”.

Konferencijos nutarimai

Pagrindinis konferencijos tikslas — priimti ir pasirašyti manifesto tekstą. Tai ir buvo atlikta be didesnių ginčų. Sakoma, kad konferencijos “rabinai” kiek pasiginčinę dėl pasi-

rašymo eilės: vieni norėję pasirašyti pirmieji, o kiti nenorėję būti nustumti į pačią apačią.

Konferencijoje buvo paliestas bendravimo su tauta reikalas. Nutarta išplėsti bei detalizuoti Clevelando konferencijos priimtą nutarimą dėl bendravimo su pavergta tauta. Washingtono konferencija pasmerkė besąlyginio bendravimo šalininkus ir pareiškė apgailestavimą dėl patriotinio ekstremizmo. Nutarta ir ateityje panašias konferencijas kviešti veiksmų bendradarbiavimo stiprinimui. Tai — ir viskas!

Išvados. Jau spaudoje pasigirdo balsų dėl tos konferencijos šaukimo tikslingumo. Jei pagrindinis konferencijos tikslas buvo priimti ir pasirašyti manifestą, tai tos konferencijos tikrai nereikėjo šaukti. Įvykusioje konferencijoje pasigesta veiklos planų bei žygių ateičiai. Nebandyta Lietuvos bylos išnešti į amerikiečių tarpą. Jei jau buvo nusistatyta suvažiuoti į Washingtoną, tai ir reikėjo ta proga, kaip žmonės sako, “pajudinti žemę”. Be uždaru konferencijų reikėjo turėti ir viešų posėdžių ar kitokio pobūdžio parengimų, pasikviečiant į juos ir kitų lietuvių ir taip pat įtakingų amerikiečių. Ar manifestas ir kiti nutarimai pasieks amerikiečių spaudą, radiją ir televiziją? Jei ne, tai konferencija laikytina nepasisekusia. Priimtas manifestas mums beveik nieko nereiškia, jei jis nepasieks laisvojo pasaulio masių. Ar buvo bandyta tai padaryti? Jei ne, ar bus bandoma? Tai klausimai, kurie prašosi atsakymų. (ap.)

NUTRAUKTI RYŠIAI SU LATVIAIS IR ESTAIS

Prieš keletą metų JAV-bių lietuviai, latviai ir estai suformavo taip vadinamą Joint Baltic American Committee. Lietuviams tame komitete atstovauja Amerikos Lietuvių Taryba. Šis vienetas niekad ypatingos veik-

los nebuvo išvystęs; pasitenkindavo pora ar trejetą rutininių metinių posėdžių. Šiais veiklos metais (1966-67) to komiteto pirmininko postas priklausė lietuviams, ir jį pasiėmė A. Rudis, ALT-bos vykdomojo komite-

KARALYSTĖ NUO 1251 METŲ

Per beveik 50 metų besididžiuodami atgauta nepriklausomybė, nepasirūpinome ir nepasistengėme jaunųjų respublikų sujungti su senąja praeitimi. Šimtametė rusų priespauda buvo išdildžiusi visus valstybinio gyvenimo likučius. Lietuva atgimė tik tautinės sąmonės išbudinta. Nepriklausomybę atgavus, visi valstybiniai pagrindai reikėjo kurti naujai.

Bet laikas ėjo, ir susirūpinimas augo: Lietuva sena valstybė, dargi karalystė, o mes iškilmingai minime tik vos prieš keletu dešimtmečių atgautą nepriklausomybę, dažniausia net neužsimindami apie gilių senovę, lyg jos nebūtų buvę. Kartais atrodydavo, lyg kai kuriose sferose todėl nenorėta senovės prisiminti, kad nebūtų užtemdyta naujai iškovota nepriklausomybė.

Bet kai nepriklausomybės metai buvo perviršyti naujos vergijos metų, kai pasaulyje atsirado dešimtys naujų valstybių, kilusių iš laukinių

genčių, niekad neturėjusių tautinio-valstybinio gyvenimo, laisvieji lietuviai su nerimu pradėjo ieškoti ryšių su giliąja praeitimi. Prasidėjo mindauginis sąjūdis. Kai prieš 5 metus Baltimorėje Vasario 16 minėjime iškėliau reikalų minėti ne Ūk nepriklausomybės paskelbimo, bet ir valstybės įsteigimo sukaktį, tai minėjimo dalyviai šiam pasiūlymui gyvai pritarė. Buvo suorganizuota specialiai peticija Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybai. Spaudoje nuolat pasirodydavo mindauginėmis temomis straipsnių.

Dabar viso šio sąjūdžio pirmasis laimėjimas pasiektas. Lituanistikos Instituto Istorijos skyriaus vedėjas (kun. dr. V. Gidžiūnas, O.F.M.) tik ką paskelbė to skyriaus pasisakymų (spausdinamų atskirai), padarytų Lituanistikos Instituto suvažiavime, įvykusiam 1967 m. gegužės 6 d. Minėto instituto istorijos skyrius nutarė, kad galutiniu Lietuvos vaisty-

to pirmininkas. Buvo lauktina veiklos gyvinimo ir santykių su latviais ir estais stiprinimo. Toli gražu taip neįvyko.

“Ponas Rudis šiais metais nesusaukė nė vieno posėdžio”, “Į Laisvę” bendradarbiui kalbėjo Bruno Albats, JAV-bių Latvių Bendruomenės centrinės įstaigos vedėjas Washingtone. “Ponas Rudis šaukė posėdį Vasario 16-sios proga”, tęsė toliau Bruno Albats savo skundų bei nepasitenkinimų lietuviais. “Suvažiavo latvių ir estų atstovai į Washingtoną su tartai dienai ir valandai. Ponas Rudis paskambino sutartos dienos rytą, kad jis neturėsįs posėdžiui laiko. Taip šiais veiklos metais ir neturėjome nė vieno posėdžio. Visai ki-

ta padėtis buvo, kai lietuviams vadovavo ponas Šimutis. Ponas Gri-gaitis yra šiuurkštus ir piktas, bet sukalbamas. Pono Rudžio negalime iš viso pasiekti”.

Latvių ir estų organizacijos krašte yra nepaprastai užpykusios ant lietuvių dėl solo išėjimo už pašto ženklų. Lietuvių masės čia, žinoma, niekuo nekaltos. Latviai ir estai norėtų, veikiant kartu, išgauti JAV-bių pašto ženklų visų trijų Pabaltijo valstybių 50 m. nepriklausomybės sukakčiai atžymėti. ALT-bos vykdomasis komitetas nusistatęs su latviais ir estais nesusirišti ir pašto ženklų išgauti atskirai Lietuvai. Ar verta dėl pašto ženklų nutraukti ryšius su latviais ir estais? (Itd.)

bes įkūrimu reikia laikyti Lietuvos karalystės įkūrimo datą — 1251 m. liepos 17 d.

Popiežius Inocentas IV tą dieną 4 raštais "pakeldamas Lietuvą karalyste, įvedė ją į tarptautinę plotmę, kaip pilnai susiformavusią, nepriklausomą valstybę, dėl to Lituanistikos Instituto istorijos skyrius pataria 1251 m. liepos 17 d. laikyti oficialia Lietuvos karalystės įkūrimo data, nežiūrint to, kad Mindaugas tik 1253 m. vasarą buvo vainikuotas karalium".

Visas pasisakymas apgalvotai paruoštas ir tiksliai pamatuotas istorinė dokumentacija, surašyta septyniuose puslapiuose. Suglaustai šis pasisakymas konstatuoja, kad iki šiol nėra pakankamai dokumentų, įrodančių apjungtos Lietuvos egzistenciją prieš Mindaugo laikus ir kad 4 popiežiaus dokumentai yra pakankamas įrodymas, kad 1251 m.

liepos 17 d. Lietuva buvo ne tik pripažinta egzistuojančia valstybe, bet net paskelbta krikščioniška karalyste.

Šio pasisakymo įtaka mūsų tautiniam - visuomeniniam gyvenimui tuo tarpu sunku pramatyti. Tai be abejo daug priklausys nuo ateities įvykių. Bet jau dabar galima jausti, kad liepos 17 d. laisvoje Lietuvoje bus viena iš gražiausių švenčių. Tai mūsų tautinė valstybingumo šventė, kurioje lietuviai, atgavę savo istorinę sąmonę, minės Mindaugo pasiektus valstybinius laimėjimus, jo krikštą ir posūkį į Vakarus.

Tačiau šiuo metu niekas neturėtų kėsintis liepos 17-ja pakeisti Vasario 16-sios. Priešingai, valstybinis amžius turi sustiprinti nepriklausomybės reikšmę. Todėl liepos 17 ateiina tik Vasario 16 paremti, o ne jos pakeisti.

Cezaris Surdokas

LITUANISTIKOS INSTITUTO ISTORIJS SKYRIAUS PASISAKYMAS LIETUVOS VALSTYBĖS ĮKŪRIMO KLAUSIMU

Lituanistikos Instituto suvažiavime Philadelphijoje, 1967 m. gegužės 6 d., popietiniame posėdyje, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos vykdomasis vicepirmininkas Stasys Barzdukas, Baltimorės Lietuvių Bendruomenės valdybos prašomas, kreipėsi į Lituanistikos Institutą, kad jis nustatytų Lietuvos valstybės įsikūrimo datą. Iš klausęs jo prašymą, suvažiavimo prezidiumas klausimą spręsti pavedė Lietuvos istorijos skyriui, kuris tą pačią dieną savo posėdyje nutarė, kad galutiniu Lietuvos valstybės įkūrimu reikia laikyti Lietuvos karalystės įkūrimo datą — 1251 m. liepos 17 d.

Lietuvos valstybė kūrėsi per keilolika šimtmečių. Jau I-jo amž. gale (apie 98 m.) minimas aisčių vardas. Vėliau iki XI-jo amž. pradžios

minimos įvairios aisčių kiltys, 1009 m. jau paminėtas ir Lietuvos vardas. Nuo to laiko iki Mindaugo įvairiose kronikose užtinkame daug fragmentarinių žinių apie lietuvių kovas su rusais, lenkais ir Livonijos ordinu. Deja, tos kronikos neduoda konkrečių žinių apie Lietuvą ir jos valdovus. Pirmoji žinia apie Lietuvos kunigaikščius, be aiškios datos (1215-1219?), užtinkama Ipatijaus metraštyje, kur tarp kitų kunigaikščių minimas ir Mindaugas.

Šiandieną jau yra aišku, kad Lietuvos valstybė susiformavo Mindaugui vadovaujant, kai jis, pašalinęs kunigaikščius (1220 - 1249), visą Lietuvą paėmė savo valdžion. Pradžioje ir Mindaugui nebuvo lengva Lietuvą išlaikyti savo valdžioje, nes pašalintieji kunigaikščiai prieš jį su-

JAUNIMAS SAVO GALVOSENA IŠGĄSDINO SENIMĄ

Lietuvių Fronto Bičiulių studijų savaitės (įvykusios 1967 metų rugpiūčio mėnesio 14-20 dienomis Dainavoje, Michigan, JAV) organizatoriai įtraukė į programą, ir mūsų studentijos atstovus. Jie simpoziumo forma (rugpiūčio mėn. 19 d.) pasisakė apie savo prisidėjimą prie kovos dėl Lietuvos laisvės ir apskritai apie Lietuvos laisvinimo darbą. Jų pasisakymai ir galvosena tais klausimais sukrėtė ir išgąsdino stu-

organizavo galingą sąjungą. Norėdamas ją susilpninti, Mindaugas, primdamas krikštą (1250 m. gale ar 1251 pradžioje), nuo jos atitraukė Livonijos ordiną. Priėmęs krikštą, Mindaugas pas popiežių pasiuntė savo pasiuntinius ir pasivedė popiežiaus globai.

Tada popiežius Inocentas IV 1951 m. liepos 17 d. duotais 4 raštais Lietuvą paėmė šv. Petro nuosavybėn, o Mindaugą ir jo šeimą ypatingon Apaštalių Sosto globon. Norėdamas apsaugoti Lietuvą ir jos karalių nuo skriaudėjų, jis Kuršo ir Ozelio vyskopus paskyrė Lietuvos karalystės ir jos karaliaus globėjais. Kulmo vyskui įsakė Mindaugą vainikuoti karaliumi ir, Mindaugui pastačius katedrą, konsekruoti vyskupą. Taip popiežius, pakeldamas Lietuvą karalyste, įvedė ją į tarptautinę plotmę, kaip pilnai susiformavusią, nepriklausomą valstybę. Dėl to Lituanistikos Instituto istorijos skyrius pataria 1251 m. liepos 17 d. laikyti oficialia Lietuvos karalystės įkūrimo data, nežiūrint to, kad Mindaugas tik 1253 m. vasarą buvo vainikuotas karaliumi.

LITUANISTIKOS INSTITUTO
ISTORIJS SKYRIAUS VEDĖJAS

dijų savaitės dalyvius, atstovaujančius vidurinei ir senajai kartai.

Simpoziumo dalyviai. Dr. P. Kisieliaus ir kitų pastangomis iš Chicago buvo iškviesti aštuoni aktyvesni lietuvių studentijos atstovai, aktyviai dalyvaujant atseitinkuose ar skautuose: A. Zailskytė, M. Pakalniškytė, G. Mačionytė, U. Juodvalkis, P. Prapuolenis, P. Zailskas, V. Valaitis ir L. Valaitis. Prie chikagiečių prisijungė pora studentų iš Detroito (Michigan): I. Damuštė ir V. Kutkus. Visi išvardintieji yra įpusėję ar jau bebaigę savo studijas kolegijose ar universitetuose. Simpoziumo moderatorius dr. A. Klimas (Rochester, New York, JAV) leido kiekvienam dalyviui išdėstyti savo mintis, vėliau jas papildyti ar atsakyti į klausytojų klausimus. Beveik visi simpoziumo dalyviai turėjo paruošę minėtą temą įžanginius kelių minučių pareiškimus ir juos perskaitė.

Senimą sukrėtė studentijos pareiškimai. Tik vienas ar kitas simpoziumo dalyvis padarė vieną ar kitą šviesesnę ar apgalvotą pareiškimą. Kiti kalbėjo labai išdidžiai ir kartu labai naiviai. To simpoziumo metu ne vienam iš klausytojų susidarė įspūdis, kad tie jaunieji kalbėtojai nėra lietuvių inteligentų dukros ir sūnūs, o amerikiečių studentijos atstovai, pramokę lietuviškai. Didesnė simpoziumo dalyvių dalis kalbėjo laužyta lietuvių kalba, stokodami reikiamų lietuviškų žodžių įvairiems išsireiškimams ir pilnai nebesuprasdami jiems pateikiamų klausytojų klausimų.

Kokie gi buvo tie sukrečią jaunimo pareiškimai? Anot simpoziumo dalyvių (ne visų!), nesą reikalo rūpintis Lietuvos laisvinimu; dauguma lietuvių pavergtoje Lietuvoje esą patenkinti tenyškščiu gyvenimu; so-

vietinių komunistų režimas nesąs joks kolonializmas Lietuvoje; iš viso nežinau, kodėl jie turėtų jungtis į Lietuvos vadavimo darbą; Lietuvos laisvinimo darbas ir pats klausimas esą neprasmingi; už Lietuvos ribų gyveną lietuviai negali niekuo prisidėti prie Lietuvos laisvinimo darbo; niekad nevyksią net ir į išlaisvintą Lietuvą gyventi, nes ten gyvenimo standartas visad būsią žemesnis, negu kad Jungtinėse Amerikos Valstybėse; lietuvių pastangos laisvajame pasaulyje kovoje dėl Lietuvos laisvės prilygstančios negrų riaušiams JAV-se; Lietuvos laisvinimo darbas jų nedominąs ir pan.

Klausimų — atsakymų dalyje simpoziumo dalyviai (vėl ne visi!) savo "tezes" gana įžūliai ir kartu naiiviai gynė. Ne vienas iš jų kalbėjo lyg didžiulis to klausimo žinovas ir žiūrėjo į vidurinės ir senesnės kartos atstovus (klausytojus) iš aukšto, kaip į jų nuomone, neišmanėlius, atsilikusius nuo gyvenimo.

Tos nelietuviškos ir naivios galvosenos bei nusistatymo suformuotajai. Ne vienas iš klausytojų tuoj klausė, kas ir kokie veiksniai suformavę tokią jų galvosena bei nusistatymą Lietuvos laisvinimo klausimu. Vienas iš studentų (simpoziumo dalyvių) tuoj atrėžė: "Ir lietuviški, ir amerikoniški". "Norėčiau", kalbėjo kitas klausytojas, "kad tuos šaltinius ar veiksnius ir išvardintumėt. Išvardinkite bent keletą mūsų knygų — veikalų, laikraščių, žurnalų, organizacijų ir kitų veiksmų". Nė vienas neišdrįso pradėti. Po geros minutės viena studentė prakalbėjo, suminėdama tris laikraščius: "Draugą", "Laisvąją Lietuvą" ir "Dirvą". "Jūs esate studentai, o ne gimnazistai", kalbėjo minėtas klausytojas, "neturėtumėt pasitenkinti tik vienu ar kitu laikraščiu. Lietuvos laisvinimo klausimais yra ir rimtų knygų. Jas jums reiktų perskaityti". Simpoziumo dalyviai nebemėgino replikuoti.

Šviesos atnešę pareiškimai. Daug paslapties atskleidė Indrė Damušytė,

kalbėdama, kad šeštadieninėse mokyklose jai ir kitiems niekad netekę mokytis apie kovas dėl Lietuvos laisvės Pirmojo pasaulinio karo ir pokario metais, apie nepriklausomybės laikus, apie lietuvių pasipriešinimą pavergėjams 1940 - 1944 metais ir partizanų didvyrišką kovą 1944 - 1952 metų laikotarpyje. Anot Damušytės, jai ir kitiems esą sunku suprasti lietuviškus laikraščius, nes jie (studentai) neturį, kaip ji išsireiškė, "background" apie visą lietuvių politinę veiklą. Iš visų jų šviesiausiai kalbėjo Vytautas Kutkus, politinių mokslų studentas. Jis vienam iš komunistuojančių savo profesorių pareiškęs, kad pasirinkęs politinius mokslus, norėdamas visiems kairiesiems ir komunistuojantiems įrodyti, kad Lietuva egzistuojanti ir ji nesanti Sovietų Sąjungos dalis, o tik laikinai pavergta. Jis taip pat padarė puikų simpoziumo užbaigimo pareiškimą. "Jei jums nepavyks Lietuvos išlaisvinti, mes jūsų darbą tęsime ir padėsime lietuviams nusikratyti sovietų komunistinės vergijos".

Išvados. Toje pačioje Dainavoje vyko šią vasarą ir lituanistinių mokyklų mokytojų studijų savaitė. Kiek teko iš spaudos patirti, lietuvių jaunimo neparuošimo lietuviškai veiklai klausimas ten visai nebuvęs pajudintas. Lituanistinės mokyklos pramoko mūsų jaunimą kalbėti bei rašyti lietuviškai, bet nei mokytojai, nei jaunimo tėvai neįdiegia mūsų jaunijoje kartoje meilės Lietuvai ir kovos dvasios žygiui už Lietuvos laisvę.

Tuoj po šio simpoziumo PLB valdybos vykdomasis vicepirmininkas St. Barzdukas kalbėjo mažame ratelyje: "Vis dar neturime šiuo klausimu tinkamo vadovėlio savo mokykloms. Toks vadovėlis — tai pirmoji būtinybė".

Be abejo, visuomeninio mokslo vadovėlis — tai pirmoji būtinybė lietuviško švietimo srityje. Antra, Lietuvos istorija pradėtina 20-tuoju šimtmečiu. Tūkstančiai lietuvių žuvo Lietuvos nepriklausomybės kovose ir

ATSINAUJINIMAS PASIPRIEŠINIMO DVASIA

(Mintys iš XIV-sios lietuvių studijų savaitės)

Kokios tai būtų lietuviškosios studijos, jeigu jose nebūtų liečiami lietuvišybės ir lietuvių tautos klausimai. Nuo šitos savo tradicinės linkmės nenukrypo nė XIV-ji Lietuviškųjų studijų savaitė, įvykusi 1967 metų rugpjūčio 20-27 Vasario 16-sios gimnazijoje, Romuvoje. Ypatinga ji buvo tuo, kad iš dalies sutapo su LK MA VII-ju suvažiavimu ir įsijungė į jo darbus (VIII.23-27). Dėl tos priežasties originali savaitės paskaitinė dalis buvo kiek siauresnė, negu paprastai, ir labiau apsiribojo laiko aktualijomis.

Tautos valia ir pasipriešinimas

Taip pavadintoje paskaitoje d r. K. J. Čeginskas (Švedija) aptarė tautų, išeidamas iš jos valios būti tauta. Anot jo, tauta yra, kas, kiek ir kol nori būti tauta. Analizuodamas tokią "tautos valios" sąvoką, jis iš-

skyrė keturis pagrindinius jos veikimo laukus, kuriuose ji labiausiai pasireiškia: tautinę sąmonę, valstybingumą, visuomeninį solidarumą ir tautinę kultūrą.

Kadangi kiekviena jėga gina savo veikimo lauką, todėl bet koks įsibrovimas susiduria su pasipriešinimu. Tautinis pasipriešinimas parodo, kiek ir kokių jėgų esama tautoje. Tai baus istorijos patikrinimas, bet nepaprastai veiksmingas, teigė paskaitininkas.

Sovietinės spaudos pavyzdžiais jis pailiustravo dabar vykstančią lietuvių tautinio pasipriešinimo kovą. Net pačių sovietinio režimo ramsčių tarpe pastebimos įdomios lietuviškojo sąmoningumo ir savigarbos apraiškos.

Išvadinėje dalyje paskaitininkas nagrinėjo kai kuriuos tautinio pasipriešinimo strategijos ir taktikos dalykus. Jis įspėjo visus būti apdai-

karžygiškame partizanų pasipriešinime Maskvos pavergėjams. Iškeltini Nepriklausomybės kovų, 1941 metų sukilimo ir partizaninių kovų didvyriai ir lietuvių tautos didysis troškimas būti laisva. Istorijos pamokose perskaitytini "Partizanai" ir kitos to žanro knygos. Lituanistinėse mokyklose mūsų jaunimas turėtų būti supažindinamas iki detalių su mūsų veiksniais, jų siekais bei veikla. Turime visą eilę svarbių ir svarių savo organizacijų. Lituanistinių mokyklų mokiniai supažindintini taip pat su centrinėmis mūsų organizacijomis, jų siekais bei veikla. Jau mokyklose mokiniai ragintini įsijungti į vieną ar kitą centrinę organizaciją. Lietuvių Bendruomenė

apjungia visus lietuvius. Mokyklinis jaunimas supažindintinas iki detalių su LB paskirtimi, siekais bei darbais. Moksleiviams kalte kaltina į galvą, kad jie ateityje taptų aktyvūs LB nariai.

Tai tik keletas sugestijų, šioje srityje negalavimai yra nepaprastai dideli, ir jų išlyginimas yra nepaprastai sudėtingas ir sunkus. Mums reikia ne vien tik lietuviškai kalbančio jaunimo, bet ir lietuviškai galvojančio ir visais mūsų reikalais besisielojančio jaunimo. Beveik nieko nebereiškia, jei jaunimas dar kalba lietuviškai, jei pas jį nebėra lietuviškos dvasios ir pilno ir nuoširdaus atsidavimo lietuvių ir Lietuvos reikalams. (rd.)

riais tokiuose svarstymuose. Kalbėti plačia burna, anot jo, galime tik apie tokius dalykus, kuriuos pats okupantas iškelia savo spaudoje, siekdamas kitų tikslų. Kitais atvejais daugelio dalykų kėlimas aikštėn prilygtų tiesiog išdavystei ar nesąmoningam talkininkavimui priešui.

Ką daryti, kai priešas ką neigia ar teigia, peikia ar giria? Pirmuoju atveju tai ženklas, jog esame gerame kelyje. Ir priešingai, jeigu priešas rodo pasitenkinimą, reikia patiems susirūpinti ir peržiūrėti savąją laikyseną, jeigu norime būti nuoseklūs kovos santykyje ir neper-eiti priešo pusėn.

Sunkiau nustatyti teisyklę tais atvejais, kai priešas ką nors teigia-mo pasiūlo. Toks konkretus pavyz-dys — vadinamieji "ryšiai". Tada

STUDIJŲ SAVAITĖJE EUROPOJE
— Kun. dr. V. Kazlauskas (Roma, Italija) su dr. K. J. Čeginsku (Uppsala, Švedija). Visos nuotraukos šia-me puslapyje yra kun. J. Dėdino.

VETERANAI VEIKĖJAI STUDIJŲ SAVAITĖJE — Dr. Juozas Eretas (Bazėi, Šveicarija), kairėje, su dr. Zenonu Ivinskiu (Bonn, Vakarų Vokietija).

STUDIJŲ SAVAITĖJE EUROPOJE
— Kun. Domininkas Kenstavičius (dešinėje) dėsto savo mintis dr. Jonui Griniui (Muenchen, Vak. Vokietija).

reikia atidžiai stebėti, ko siekia priešas, nes mūsų tikslai ir siekiai nesutinkami. Galutinai lemia mūsų kiekvieno apsisprendimas, kokioje pusėje norime būti: savosios tautos ar jos pavergėjo. Kiek mūsų veiksmų prisideda prie lietuviškųjų pozicijų sustiprinimo ir silpnina priešą, tiek jie geri. Ir blogi, jeigu susilpnina lietuviškąjį frontą ar sustiprina priešą.

Diskusijose dėl paskaitininko minčių pasisakė: dr. B. Petkauskas, dr. Z. Ivinskis, dr. J. Grinius, J. Glemža, kun. dr. P. Bačinskas, kun. J.

Dėdinas, dr. P. Karvelis, V. Natkus, kun. B. Liubinas, J. Valaitis, J. Barasas, J. Naujokas ir kt.

Likiminiai lietuvių tautos klausimai
šiandieninės politikos įtampose

Tokia tema buvo nagrinėjama bendrame pokalbyje, kuriam buvo skirta visa diena (VIII.21). Pagrindiniais kalbėtojais buvo: V. Banaitis, J. Glemža, dr. P. Karvelis, J. Norkaitis ir kun. dr. J. Vaišnora.

Pirmasis kalbėtojas dr. P. Karvelis savo priedaidose konstatavo: (1) Lietuva pateko sovietinėn priespaudon ne todėl, kad būtų nesugebėjusi pati savarankiškai tvarkytis ar — kaip sovietai skelbia — dėl dirbančiųjų noro, bet dėl Hitlerio - Stalino suokalbio, kurio padariniai iki šiandien liko nepašalinti; (2) okupacija esanti truncančio pobūdžio; (3) karas esamoje padėtyje nebūtų mūsų tautines aspiracijas patenkinantis sprendimas; (4) nėra duomenų, kad sovietų laikysena Lietuvos atžvilgiu artimoje ateityje pasikeistų, todėl, ligi jie bus priversti peržiūrėti savo nusistatymą, Lietuvai belieka toliau kovoti sovietinės respublikos padėtyje.

Dr. P. Karvelis pabrėžė, kad ir okupacinėmis sąlygomis lietuvių tauta pasirodė gajai ir pajėgi. Toliau jis teigiamai įvertino visą eilę reiškinių tautos ūkio ir kultūros srityse. Apžvelgdamas padėtį krašte, jis sakė, kad reikia džiaugtis, jeigu tautos sumanumo dėka pavyksta išsitvirtinti pramonėje. Darbštus Lietuvos ūkininkas net kolchozinėmis sąlygomis sugebąs susikurti geresnį gyvenimą.

Pats neigiamiausias reiškinys šiandieninėje Lietuvos padėtyje, kalbėtojo nuomone, tai vadinamoji "liaudies demokratija", kuri vykdomi diktatūra ne dirbančiųjų, bet juos valdančiųjų naudai. Dirbančiųjų ir valdančiųjų partinių kadrų susikirtimas esąs neišvengiamas.

Kai kieno peršamą satelitinio statuso mintį dr. P. Karvelis pavadino sovietų įtaigojamu Trojos arkliu.

Šiame sąryšyje jis iškėlė Lietuvos diplomatinės tarnybos užsienyje ir VLIKo vaidmenis, teigiamai juos vertindamas, bet drauge reikalaujamas tam tikro ligšiolinės bendros laikysenos peržiūrėjimo.

Baigdamas dr. P. Karvelis kritikavo mūsų jaunimą dėl jo nepajėgumo vesti tokį "dialogą", kuris darytų jam garbę.

Sekantis kalbėtojas, buv. VLIK-o VT pirm. J. Glemža, sugretino dabartinę trijų Pabaltijo valstybių ir Suomijos padėtį. Prisiminęs nepriklausomybės atstatymo laikus, jis pabrėžė, kad Rusija niekad nenorėjo paleisti Pabaltijo kraštų iš savo imperijos. Rusų dominavimo siekiai tolydžio didėja. Buvo paskaityta ištrauka iš "Komunisto", parodanti, kaip sovietai aukština ir pabrėžia visur rusų tautos vaidmenį. Plačiau paanalizuoti sovietiniai šūkių ryšium su spalio revoliucijos jubiliejumi.

Kalbėtojas toliau atkreipė dėmesį į tai, kad, sprendžiant iš sovietinių statistikų, toliau vykdomas Chruščiovo pradėtasis žemės ūkio sovchozinimas. Ryšium su tuo buvo pabrėžtas reikalas geriau tirti krašto padėties reiškinius. Tuo tarpu tam skiriama permažai dėmesio. Kaltas dėl to perdidelis mūsų individualizmas, išsiblaškyimas.

J. Glemža taip pat pabrėžė Lietuvos žemdirbio nuopelnus, nes jis išgelbėjo nuo bado ne tik Lietuvą, bet iš dalies ir Rusiją. Tačiau Lietuvos komunistams yra ko prikišti dėl ekonominio gyvenimo. Sniečkus, kalbėtojo nuomone, irgi galėtų kartais padaužyti stalą Maskvoje, kaip tai yra padaręs latvis Pelšė, kuris dėl to nenukentėjo, bet dabar kontroliuoja visą SSSR.

Savo žodyje J. Norkaitis, buvęs ilgametis VLIK-o narys, kritiškai įvertino kai kurias dr. P. Karvelio mintis. Anot jo, susidaręs bendras įspūdis, kad po ilgai trukusių visiškai neigiamų vertinimų dabar jau metamasi į kitą kraštutinumą, būtent, sovietinėje raidoje matyti tikrai teigiamybės. Mūsų kritika turinti būti gana atsargi.

Kalbėtojas ragino nedaryti klaidos ir per daug nenuvertinti priešo. Sovietai dirbą ne tik kojom ir rankom, bet ir galva, sakė jis. Nereikia skirti per daug dėmesio visokioms kalboms apie tariamas sovietų krizes. Dėl tos priežasties ir betoks "dialogas" su sovietais nebūtų naudingas.

Bendrą krašto padėties vertinimą, pateiktą dr. P. Karvelio, J. Norkaitis pavadino "persūdytu". Iš vienos pusės, per mažai žinomi tikrieji duomenys, iš kitos — savo kritika negalime sustabdyti sovietinio ūkio rato, kuris sumala kiekvieną, kas į jį patenka.

Jokio pagerėjimo religinėje padėtyje

Toliau kalbėjęs kun. dr. J. Vaišnora apsiribojo religinės padėties Lietuvoje apžvalga. Pirmiausiai jis atkreipė klausytojų dėmesį į du dalykus: (1) sovietinėje sistemoje klastų kova nebetekusi pagrindo, beliko tiktai kova ideologijos srityje tarp religijos, atstovaujančios dvasiniam pradui, ir komunizmo, besiremiančio materializmu; (2) ateizmas, kaip dvasinio prado paneigimas, sudaro esminę komunistinės ideologijos dalį; todėl vykdomas ir administracinėmis priemonėmis, įeina į valdžios siekimų sritį, o tuo pačiu jam pasipriešinimas laikomas nusikaltimu valdžiai, partijos politinei linijai, iš viso to — ypatingas įtampas aštrumas.

Bažnyčia atskirta nuo valstybės, bet ne valstybė nuo Bažnyčios. Jos padėtis Chruščiovo laikais, išskyrus labai trumpą atolydį, pasidarė blogesnė, negu buvo prie Stalino. Tikybą varžančiųjų įstatymų nėra, bet yra įsakymai.

Jeigu šiuo metu Lietuvoje dar tebėra apie 800 kunigų, tai tas skaičius labai apgaunantis, nes didelę dalį sudaro karštinčiai seneliai, ligoniniai ir paliegėliai, sugrąžinti iš Sibiro. Jau esą nemažai bažnyčių, kurios nebeturi savo kunigo. Į kasmet išmiršančiųjų 25 kunigų vietą per didžiausius sunkumus atsiranda vos 4-5 nauji.

Tuo tarpu antireliginėje srityje daug padaryta. Kai kurių masinio poveikio priemonių, kurios pasirodžiusios neveiksmingos, atsisakyta. Už tat juo sunkiau jaučiamos antireliginės kovos priemonės, naudojamos asmeninio spaudimo būdu. Kai žmogui grąšinama atimti darbo ir pragyvenimo galimybes, jam belieka nusileisti ir prisitaikinti.

Retkarčiais vienas kitas Lietuvos dvasiškis išleidžiamas užsienin išpūdziai sudaryti, jog padėtis neva "pagerėjusi". Nors ir tokios nuolaidos irgi yra didelių pastangų ir ištvermingumo vaisius, savotiškas katalikų laimėjimas, tačiau jų sukeliami pavojai yra dideli, nes tai režimo priemonė tikrajai padėčiai nuslėpti.

Šiandieninėje tarptautinėje padėtyje sovietai ieško tiltų į Vakarus ir gerai žino, kad atvirai parodyti savo priešiškamą religijai jiems nenaudinga. Net ir labiausiai sekuliarizuotuose Vakarų sluoksniuose žmogaus persekiojimas už jo įsitikinimus laikomas didžiausiu nusikaltimu. Todėl tikinčiųjų persekiojimas maskuojamas.

Krašto viduje naudojama taktika taip pat keičiama. Savo metu buvo labai madinga kunigus vaizduoti pačiomis juodžiausiomis spalvomis, pavyzdžiui, kunigą su stula šaudytojo vaidmenyje. Tos propagandos vaisiai pasirodė jų autoriams nelaukti. Žmonės, girdėdami tokius šmeižtus, pasidarydavo savaime išvadas: tai — geras kunigas, jeigu taip smarkiai puolamas.

Sąlygos kiek skiriasi priklausomai nuo vietinių organų, kurių vieni parodo daugiau, kiti mažiau pakantos tikintiesiems.

Aplamai, režimas rodo tam tikro atsargumo kovoje prieš religiją, nes bijo suvaryti tikinčiuosius į katakombinį pogrindį; nori turėti galimybes juos kontroliuoti. Dėl to atsiranda kai kurių nukrypimų nuo labai griežtų įsakymų. Išvadoje: religinėje padėtyje nematyti jokio pasikeitimo kokia nors pagerėjimo prasme. Šiuo metu Lietuvoje, panašiai kaip Len-

kijoje, religija ir tautybė labai artimame ryšyje, teigė kun. dr. Vaišnora.

Ar padarys iš mūsų
"penktąją koloną"?

Paskutinis kalbėtojas šiame simpoziume buvo V. Banaitis. Jis pabrėžė, jog galima džiaugtis tuo, kad tauta fiziškai išliko, tačiau negalime pamiršti, jog fizinio išnykimo pavojus buvo realus. Per pastarąjį dešimtmetį okupuotoje Lietuvoje padaryta labai daug, bet visa tai ne okupanto dėka, o tik dėl kiek sušvelnėjusių okupacinių sąlygų. Čia ypač didelių nuopelnų turi nepriklausomoje Lietuvoje subrandintoji karta. Jeigu kas šiandien pasiekta, tai viskas iš lietuvių vargo, kraujo ir ašarų. Tokių kraujo maudynių, kurias teko pereiti, Lietuva nematė nuo kryžiuočių laikų!

Kraštas tebėra okupuotas. Rusinimas jaučiamas kiekviename žingsnyje. Kuo mes galime padėti kraštui toliau kilti? Gerų linkėjimų neužtenka. Tačiau norint konkrečiai padėti, tenka žiūrėti, kad iš didelio noro tautai padėti neišeitų "šuns patarnavimas". Tai liečia, pavyzdžiui, mums labai svarbų tarptautinės padėties pripažinimą. Juk Lietuva socialistinių valstybių sistemoje diskriminuota: neturi net tokio valstybinio "suverenumo", kurį turi vadinamosios liaudies demokratijos.

Kalbėtojas labai iškalbingai teisingo mūsų "senių" darbų pokaryje. Jie gerai darė, pasauliui šaukdami apie Lietuvai daromą skriaudą. Pats Sniečkus už tai turėtų būti dėkingas. Jeigu ne tas mūsų triukšmas, tai ir apie jį šiandien niekas nekalbėtų, būtų mažiau žinomas, negu pirmasis kompartijos sekretorius Sibire.

Sovietinė ofensiva su vadinamais "ryšiais" mėgina panaudoti mūsų lietuviškumo jausmą. Siekiama išeiviją padaryti sąmoninga ar nesąmoninga penktąja kolona, privesti iki konflikto su gyvenamuoju kraštu. Tokiai provokacijai negalima pasiduoti. Net jeigu ji vyktų "lituanistinio bombardavimo" ženkle.

Įdomi kai kurių apsilankiusiųjų krašte psichologija: — nuvažiovo, apsiverkė, sugrįžę tyli, artėjant tautinei šventei pradeda slogomis sirgti, ima šalintis iš tautinės bendruomenės. Niekas negali uždrausti keliauti, tačiau keliaujantys turi žinoti, kad jie lenda į konspiratyvių ryšių tinklą, ir turi gerai pagalvoti, ką daro.

Po to sekusiose diskusijose kalbėjo: kun. A. Bunga, E. Cinzas, J. Didžys, dr. J. Grinius, S. Antanaitis, J. Naujokas, kun. J. Dėdinas ir kt.

Dr. P. Karvelis savo kritikams atsakė, kad jis nesąs optimistas padėties vertinime. Išeivių ir krašto santykiams nusakyti jis priminė vieną iš anapus atvykusiojo posakį — mes jūsų vietoje būtume kaip jūs, o jūs mūsų vietoje kaip mes.

Šio bendro pokalbio vedėjas dr. K. J. Čeginskas užbaigos žodyje padarė išvadą, kad aptartieji dalykai pasirodė labiau sudėtingi, negu paprastai galvojama, kad juos sprendžiant ir į juos basigilinant, paaiškėja tikrieji sunkumai. Todėl tokiais klausimais reikėtų labiau skatinti susidomėjimą, pasiinformavimą, galvojimą ir pasikeitimą nuomonėmis.

Simpoziumui pasibaigus, toliau dar vyko gyvi privatūs pokalbiai, kurie patvirtino šios išvados teisingumą. Reikia paminėti, kad buvo nuomonių, jog simpoziumo forma mūsųose dar labai neįprasta ir klausytojų taip nepagaunanti, kaip paskaitos, o kai kam politinių klausimų svarstymas atrodė atsibodęs ir nepatrauklus.

Pagerbtas V. Mykolaičio - Putino
atminimas

Didelio pasisekimo turėjo ilga ir išsami Vasario 16-sios gimn. dir. V. Natkaus - Natkevičiaus paskaita, skirta neseniai mirusio rašytojo V. Mykolaičio - Putino kūrybos analizei. Ypatinga rimtimi ir susikaupimu buvo išklausyti paskutiniai poeto eilėraščiai Vivos plango ir Mortuos voco.

Gimnazijos mokytojas dail. A. Krievickas kalbėjo apie Rytą ir Vakarus

meno sampratos skirtumus. Palietė kiek ir jaunųjų dailininkų kūrybą Lietuvoje, supažindino su jų kūrybos pavyzdžių rinkiniu.

Rusiškoji Spalio revoliucija 50-mečio perspektyvoje

Tokią temą gvildeno kultūrininkas ir publicistas V. K. Banaitis. Pirmoje dalyje jis išdėstė socializmo idėjų kilmę ir formas. Toliau apžvelgė revoliucinio judėjimo raidą carinėje Rusijoje, spalio revoliucijos priežastis ir padarinius bei visą sovietinės istorijos eigą iki mūsų dienų.

Spalio revoliucija, anot paskaitininko, buvo saujelės perversmas, nukreiptas ne prieš carinį režimą, bet prieš jį nuvertusią demokratiją. Tokiu būdu socialistų išsvajota proletariato diktatūra rusiškomis sąlygomis tapo diktatūra prieš proletariatą, o marksizmo doktrina — priemonė visiems prievartinės valdžios veiksmams dangstyti.

Didžiausias mėginimas pasaulio istorijoje pakeisti privatinę nuosavybę kolektyvine pareikalavo ne tik milijonų žmonių aukų, bet ir nepateisino savęs kaip ekonominė sistema, nes milžinišką kapitalo sukonzentravimą lydėjo dar didesnis lėšų iššvaistymas. Sovietinis eksperimentas parodė, kad daug lengviau ką nors užpulti ir iščiulpti, negu pravesti protingą reformą. Užsimojimas panaikinti žmonių vienas kito išnaudojimą pasibaigė dar žiauresne kolektyvinės eksploatacijos forma.

Kol bus atominis stabdys tolesniam komunistinės diktatūros plėtimuisi, jos agresija krypta į dvasinę sritį. Tačiau marksistinis opiumas žmonių neveikia. Tikrieji idealai glūdi religijoje, nors ją irgi galima iškraipyti.

Po paskaitos diskusijose kalbėjo prel. dr. J. B. Končius, dr. Z. Ivinskis, E. Cinzas ir kt.

Tolesnė savaitės programa

Nuo trečiadienio popiečio (VIII. 23) savaitės dalyviai turėjo galimy-

bę dalyvauti Liet. Kat. Mokslo Akademijos VII-jo suvažiavimo darbuose, kuriuos reikėtų atskirai apžvelgti. Nors paskaitų skaičius buvo didelis, tačiau jų laikas buvo gerai suderintas ir norintiesiems nebuvo sunku aplankyti įvairias sekcijas.

Savaitės metu vyko dail. A. Krivicko darbų paroda. Savo paveikslų buvo taip pat išstačiusi jauna dailininkė J. Jurkonytė.

Kiekvieną rytą kun. dr. Kl. Žalalis, OFM, aukėjo šv. mišias pagal naujuosius liturginės reformos nuostatus gimtąja kalba. Daugelis pirmą kartą užgirdo kunigo kalbamas kanono maldas lietuviškai.

Penktadienio vakare, kaip įprasta, buvo pravesta tradicinė Tėvynės valandėlė, kurioje dalyvavo visi. Daugelis nuo pačių jauniausių savaitės dalyvių iki seniausių prisidėjo prie programos atlikimo, vadovaujant A. Grinienei.

Už XIV-sios Liet. studijų savaitės pasisekimą pirmoje eilėje padėka priklauso jos rengimo komisijai, kurią sudarė: A. Grinienė, A. Veršelis ir šiemetinis Vasario 16 gimnazijos abiturientas A. Šmitas.

Savaitę gyvu žodžiu sveikino buv. gimnazijos direktorius kun. dr. P. Bačinskas, PLB Vokietijos krašto valdybos pirmininkas J. K. Valiūnas; raštu; Diplomatijos šefas min. S. Lozoraitis, kardinolo A. Samorės asmeninis sekretorius prel. V. Mincevičius, LKMA pirmininkas kun. dr. A. Liuima, Saleziečių instituto direktorius kun. P. Gavėnas, "šaltinio" redaktorius kun. dr. S. Matulis, J. Lingis ir kt.

Savaitės uždaryme buvo priimtas sveikinimo žodis Tėvynei, kuriame išreikštas dalyvių linkėjimas viso pasaulio lietuviams atsinaujinti tautinio pasipriešinimo dvasia, kad vertai pasitiktumėm artėjančią Nepriklausomybės atstatymo auksinę sukaktį. Nėra abejonės, kad savaitėje pasėtos mintys, pasklidusios plačiau, galėtų būti atsinaujinimo pradžia.

J. V. (ELI)

VYTAUTAS GALVYDIS, VADOVAVĘS TREJUS METUS JAV-BIŲ IR KANADOS LF BIČIULIAMS

Šiais laikais bet kurios organizacijos ar jos vieneto pirmininko pareigos yra nepaprastai sunkios, pareikalaujančios daug laiko, darbo, kantrybės, patvarumo, ištvermingumo, energijos ir pinigų. Vytautui Galvydžiui teko išbūti Lietuvių Pronto Bičiulių JAV-bių ir Kanados centro valdybos pirmininku ne vienerius, ne dvejus, bet trejus metus, šiomis dienomis jis perduoda valdžią naujai išrinktai LFB JAV-bių ir Kanados centro valdybai, kurios visi nariai yra iš Cleveland'o (Ohio, JAV) ir jo apylinkių.

Vytautas Galvydis, perduodamas valdžią naujai valdybai, gali pasidžiaugti ir kartu pasididžiuoti, nes, jam ir jo bendradarbiams vadovaujant, JAV-bių ir Kanados Lietuvių Fronto Bičiulių veikla ir pagyvėjo, ir sustiprėjo. Visa tai neįvyko be centro valdybos planavimo, pastangų ir darbo. Vytautas Galvydis ir visi jo bendradarbiai verti už tai visų LF Bičiulių padėkos ir pagarbos.

Vytautas Galvydis gimė, augo ir baigė gimnaziją rytų Aukštaitijoje. Aukštojo mokslo studijas pradėjo Vilniaus ir Kauno universitetuose; Lietuvoje buvo pasirinkęs humanitarinius mokslus. Vokietijoje ir JAV-se studijų šaką pakeitė, galutinai apsisprendamas už inžineriją. Inžinerijos studijas pradėjo Tuebingen'o universitete (Vokietijoje), jas tęsė ir baigė Chicagoje (Loyolos universitete ir Chicagos tech. kolegijoje), išsilydams bakalauro laipsnį statybos - konstrukcijos srityje. Šiuo metu jis dirba kaip statybos inžinierius Illinois steito kelių skyriuje.

Vytautas Galvydis yra vedęs vilnietę Onutę Lemetytę ir augina poros dukterę ir poros sūnų šeimynėlę. Vyriausioji duktė Kristina jau tre-

VYTAUTAS GALVYDIS, Cicero, Illinois (JAV), Lietuvių Fronto Bičiulių JAV-bių ir Kanados centro valdybos pirmininkas, netrukus perduodas valdžią naujai išrinktai centro valdybai.

čius metus studijuoja humanitarinius mokslus; sūnus Povilas paskutinį "pre-medical" semestrą; sūnus Jurgis ir duktė Lydija mokose aukštesniojoje mokykloje Chicagoje.

Vytautas Galvydis ateitininkuose veikia nuo pirmos gimnazijos klasės, Lietuvių Fronte — nuo tos organizacijos pirmųjų gyvavimo dienų. Pirmo bolševikmečio metu už patriotinę veiklą buvo komunistų areštuotas ir apie 10 mėnesių įkalintas.

Anot Vytauto, pirminė pareiga — šeimai, toliau — visuomeninis darbas, gi pramogoms teskirtinas atliekamas laikas, jei iš viso jo dar kiek lieką. Jis yra skyręs ir skiria daug dėmesio ir laiko lituanistiniam švietimui, tautiniam moksleivių ansambliui; yra ėjęs įvairias pareigas lituanistinių mokyklų tėvų komitetuose.

Vytautas Galvydis yra aktyvus Lietuvių Bendruomenės veikloje, gi VLIK-e trejetą metų atstovavo Lietuvių Fronto Bičiuliams. Prieš porą metų Chicagoje buvo vienas iš steigėjų - iniciatorių Litas Investing Co., Inc. Ši bendrovė, pradėta su kelių

tūkstančių kapitalu, yra išaugusi į arti pusės milijono dolerių instituciją. Anot jo, tai esąs šalutinis užsiėmimas.

Be visų suminėtų pareigų bei darbų, Vytautas mėgsta kartkartėmis pamedžioti, pasportuoti. Be to, jis yra choro narys. Jis dažnai mėgsta “padejuoti”: “O, kad to laiko būtų kiek daugiau!”.

Vytautas Galvydis, perdavęs valdžią clevelandiečiams, galės kiek laisviau atsikvėpti, bet, be abejo, liks ir toliau aktyvus Bičiuliuose.

(fd.)

JAV-BIŲ IR KANADOS FRONTININKAI RENKA NAUJĄ CENTRO VALDYBĄ

Lietuvių Fronto Bičiulių, gyvenančių JAV-se ir Kanadoje, centro valdyba perkeliama į Cleveland'ą (Ohio, JAV). Trejetą metų centro valdybos būstinė ir visi jos nariai buvo iš Chicagos ir apylinkės. Į naujai renkamą JAV-bių ir Kanados frontininkų centro valdybą kandiduoja (visi iš Cleveland'o): V. Ake-laitis, V. Čyvas, J. Mikonis, V. Palonas, V. Rociūnas, J. Skrinska, J. Vasaris ir J. Žilionis. Rinkimai (korespondenciniu būdu) bus praveda-

mi lapkričio mėnesį. Rinkimų rezultatai paaiškės gruodžio mėnesio pradžioje. Į kontrolės komisiją kandiduoja (visi iš Cicero, Illinois, JAV): G. Bučmys, K. Gimžauskas, V. Laniauskas, K. Račiūnas ir A. Šatas. Rinkiminę komisiją sudaro: V. Skladaitis (pirm.), G. Maurutienė ir J. Gelumauskas. Rinkiminės komisijos adresas: 128 Chambers St. Waterbury, Connecicut, 06708, USA.

(rd.)

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ STUDIJŲ SAVAITĖ

Lietuvių Fronto Bičiulių studijų ir poilsio savaitė įvyko 1967 metų rugpiučio 13 - 20 dienomis Dainavoje (Manchester, Michigan). Studijų savaitės tema — Lietuvos valstybingumo kelias. Tema parinkta atsižvelgiant į tai, kad ši (11-ji iš eilės) studijų savaitė įvyko Lietuvos nepriklausomybės atstatymo 50 metų sukakties ženkle ir išvakarėse. Susidomėjimas buvo nemažas: savaitės dienomis susirinkdavo iki 80 LFB sąjūdžio narių ir svečių, o savaitgalyje sugužėjo net iki 200.

Dauguma bičiulių su šeimomis iš Detroito, Clevelando ir Chicagos suvažiavo jau sekmadienį, rugp. 13 d., nors oficialus studijų savaitės atidarymas įvyko pirmadienio rytą, “Dainavos” kalneliuose pakėlus vėliavą, sugiedojus Lietuvos himną ir LFB JAV ir Kanados cv pirm. V. Galvydžiui tarus žodį. Po to stovyklavietės koplyčioje šv. Mišias atlaikė prel. A. Bačkis, pamoksle akcentuodamas būtinumą lietuvių vieningos kovos už tautos laisvę ir už kenčiančią Lietuvą. Bažnyčią.

Pirmąją paskaitą tema "Lietuvos problema ir Lietuvos diplomatinė tarnyba" skaitė dr. S. Bačkis. Jis pasabrėžė, kad skaudžiausias smūgis Lietuvos problemai ir kartu Lietuvos diplomatijai būtų, jei JAV pripažintų Lietuvos okupaciją. Bet kol kas tokių ženklų nesimato: mirusių konsulų vieton vis paskiriami nauji. Dr. S. Bačkis pastebėjo, kad kai kieno keliama mintis, jog Lietuvai reikia siekti satelitinio statuso, yra labai pavojinga. Kol kas dabartinę Lietuvos okupaciją iš laisvųjų Europos kraštų pilnai pripažinusi yra tik Švedija. Jis iškėlė daug įdomių smulkmenų iš Lietuvos diplomatijos veiklos pokario laikotarpyje. Pastebėjo, kad mūsų diplomatai turi būti labai atsargūs ir negali kištis į jokių lietuvių politinius ar organizacinius ginčus. Liūdnoka žinia, kad Lietuvos diplomatų amžiaus vidurkis 65-70 metų. Kas ateis į jų vietas? Buvo kelta klausimų, ar negalėtų jaunosios jėgos įsijungti į Lietuvos diplomatinę tarnybą? Bet, dr. S. Bačkio žodžiais, kuris universitetą baigęs ir diplomatinei gamybai pasiruošęs akademikas norėtų dirbti už tą atlyginimą, kurį gauna Lietuvos diplomatinės tarnybos žmonės? Kitas klausimas, ar tokius žmones JAV-bių, Britanijos ir kitų kraštų vyriausybės leistų į pareigas įvesti.

Jėgų derinimas kovoje dėl Lietuvos laisvės

Antradienį, rugpiūčio mėn. 15 dieną, įvyko paties tolimiausio studijų savaitės dalyvio ir moderatoriaus Juozo Kojelio (Los Angeles, California) paskaita, tema: "Jėgų derinimas kovoje dėl Lietuvos laisvės". Anot paskaitininko, tik siekiant kokio nors konkretaus ir aiškiai definuoto tikslo, galima kalbėti apie jėgų derinimą. Veik per du dešimtmečius kasmetinėse konferencijose veiksniams nepamisėkė jėgų suderinti, nes jėgų derinimas buvo padarytas pats sau tikslu. Tiesa, kad visi veiksniai

REDAKCIJOS PRANEŠIMAS

"Į LAISVĘ" žurnalo kitas numeris išeis 1968 metų kovo mėnesį. Visa medžiaga tam numeriui (laiškai redaktoriui, pranešimai ir kt.) turi pasiekti redakciją iki 1968 metų sausio mėn. 15 d.

REDAKCIJA

kai ką daro ir kai ką padaro, bet dėl veiklos nesuderinimo perdaug išeikvojama veltui laiko, energijos ir pinigų. Nesame turtingi, kaip žydai, nei italingi, kaip airiai, tad ypač planingi ir racionaliai turime naudoti dvasinį potencialą ir finansinius išteklius.

Iš esmės turime vieną pagrindinį tikslą ir jo siekti turėtume vienoje organizacinėje santalkoje — demokratiškai besitvarkančioje Lietuvių Bendruomenėje. Tačiau kol prie to prieisime, turėtume siekti, kad visi laisvinimo veiksniai šiuo metu derintų jėgas Lietuvos laisvės bylos iškėlimui Jungtinėse Tautose. Reikšmingesnio laisvės kovoje siektino tikslo joks veiksnys iki šiol nėra deklaravęs.

Praeities darbams įvertinti ir dabarties problemoms aptarti buvo skirtas antradienio vakaras. Pasiskaymuose ir diskusijose dalyvavo vien tik LF bičiuliai. Moderavo dr. A. Klimas.

Buvo momentų, kada bičiuliai klausimus diskutavo su emociniu pakilimu, ypač kai buvo paliestos kai kurios šio meto aktualijos LFB organizacinėse ribose ir už jų. Buvo pasakyta vertingų minčių, tik gaila, kad niekas jų neprotolavo. Gera, kad Tarybos pirmininkas dr. Ad. Damušis vis kažką žymėjosi savo užrašų knygutėje.

Moderatoriui atskleidus paslaptį, kad dr. J. Kazickas, bičiuliškų išipareigojimų vedamas, savo vedybinės sukakties dieną leidžia stovykloje, visi dalyviai laimės jam palinkėjo "Ilgiausių metų" garsais.

Tą patį vakarą po rimtų pokalbių apie pačią organizaciją visi "Dainavoje" esantieji atgaivai sugužėjo į trumpą linksmesnės programos dalį, kur dr. S. Aliūnas paskaitė studijų savaitės humoro laikraštį, pilną linksmai aktualijų. Taip pat buvo perskaitytas ir mirusio bičiulio rašytojo-humoristo Alb. Valentino trumpas feljetonas "Paskutinis atviras žodis". Linksmavakaris užbaigtas prie ežero su dainomis, diriguojant St. Barzdukui.

Dr. J. Kazicko paskaita:
"Lietuvos laisvės galimybės"

Trečiadienio pagrindinį paskaitininką auditorijai pristatė dr. J. Pitkinas, diskusijas po paskaitos moderavo J. Kojelis.

Per paskutiniuosius 5 metus šioje ir anoje geležinės uždangos pusėje yra įvykę daug reikšmingų pasikeitimų. Amerikos pokariniams laikotarpį išgelbėta ir ekonomiškai sustiprėjusi Europa politiškai linksta į izoliaciją. Naujoji karta komunizmo pavojaus nebemato, netgi Vakaru Vokietijoje. Tuos tarpu sovietai siekia tų pačių tikslų, kaip ir Stalino laikais, tik kitais metodais: ateina tarsi su nekaltais kultūriniais ir ekonominiais siūlymais Europai.

Europos ir Amerikos liberalai, pagauti ant sovietinio kabliuko, visom išgalėm talkina sovietų politikai. Puola tuos, kurie supranta, kad pagrindiniai sovietų tikslai nepasikeitę.

Nors sovietai veržiasi visur, kur tik susidaro progų, tačiau ir patys turi rimtų problemų. Svarbiausia — sovietinis žmogus ėmė ilgėtis laisvės. Policinėmis priemonėmis sunku darsi laisvės ilgesį užgniauzti.

Autentiški duomenys rodo, kad tautinis sąmoningumas ir laisvės aspiracijos ypatingai stiprios Lietuvoje. Lietuvos partizanai išryškino pavergėjo ir pavgertųjų pozicijas, ir paničia rusams už padarytas ir daromas skriaudas Lietuvoje yra didelė.

Šiuo metu Lietuvoje vedama kova už tautinę nepriklausomybę, bet jei patys rusai Rusijoje išsikovo sau

kiek daugiau laisvių, lietuvių spauda pradės reikalauti ir valstybinės nepriklausomybės.

Kovoje už valstybinę nepriklausomybę Lietuvos žmonės daug tikisi iš laisvojo pasaulio lietuvių. Ypatin-gai sveikintų Lietuvos bylos iškėlimą Jungtinėse Tautose.

"Nebūtinai karas atneš Lietuvai laisvę. Šio meto pasaulio politikos dinamiškumas artina laisvės dienas. Vienu ar kitu keliu Lietuva laisvę atgaus. Aš esu didelis optimistas", — įdomią paskaitą užbaigė dr. J. Kazickas.

Diskusijose dalyvavo S. Balčiūnas, St. Barzdukas, Vl. Butėnas, V. Ake-laitis, dr. J. Pikūnas, dr. J. Kižys, dr. A. Klimas ir kt.

Trečiadienio vakare kitapus Spyglio įvyko L. ir dr. P. Žemaičių su-ruoštos vaišės visiems studijų savaitės dalyviams, kur vėl dr. S. Aliūnas skaitė humoristinį laikraštį "Vėžlio ūsas".

Ketvirtadienio (rugpiūčio mėn. 17 d.) rytą buvo išklausytas kun. K. Pugevičiaus žodis (iš juostos) apie Lietuvos reikalo pristatymą pasauliui. Kun. K. Pugevičius pasakojo, kad Šiluvos koplyčios Washingtone šventinimo metu vienas įtakingas asmuo pasakęs, kad Lietuvos byla turėtų būti pamiršta. Pasak kun. Pugevičių, tokie išsireiškimai esą nai-vūs, ir mes neturį nuleisti rankų. Prieš 75 metus Lietuvos padėtis buvusi žymiai sunkesnė, vienok 1918 m. vasario 16 d. ji prsisikėlė laisvam gyvenimui. Pristatant Lietuvos bylą kitiems, kiekvienas lietuvis turįs būti diplomatas ir kovotojas. Aukštai įvertinęs Chicagoje kun. G. Z. Sabataičio, SJ, įsteigtą informacijos centrą, prelegentas iškėlė reikalą, kad lietuviai radijo valandėlėse (anglų kalboje) plačiau pasiektų amerikiečius su gera muzika bei įdomiais informaciniais pranešimais. Tokie informaciniai pranešimai apie Lietuvą anglų kalba galėtų būti įrašyti į juosteles ir pasiųsti amerikiečių radijo stotims kartu su tautine muzika. Taip daro vokiečiai, italai, tokią programą jau buvęs paruošęs kun.

K. Pugevičius vienai amerikiečių radijo stočiai. Baigdamas kun. K. Pugevičius pastebėjo, kad mes praleidę didelę progą identifikuoti Lietuvos problemą su Izraelio konfliktu.

Mažos tautos daug laimi diplomatija

Ketvirtadienio pavakarį, J. Juknevičienei vadovaujant, vaikučiai atliko trumpą programą, o paskui V. Sidzikauskas skaitė paskaitą apie neprikl. Lietuvos diplomatijos veiklą. Įžangoje V. Sidzikauskas išreiškė sentimentą tiems sambūriams, kurie atstovauja rezistencijos pradą, jų tarpe ir LPB. Jei Nepriklausomybės aktą įgyvendino Lietuvos savanoriai-kūrėjai, kalbėjo V. Sidzikauskas, tai tarptautiškai Lietuvos valstybę įpilietino mūsų diplomatai. Vilnius jau yra ir bus amžinai Lietuvos. Tai mūsų diplomatų ilgo ir sunkaus bei lankstaus darbo vaisius. Klaipėdos, Mažosios Lietuvos ir Kuršių marių srities ateitis taip pat atsivėrusi Lietuvos naudai. Tai privačiuose pokalbiuose pripažinę ir vokiečių užsienio reikalų ministerijos žmonės Bonnoje. Prelegentas taip pat pažymėjo, kad mažosios tautos ypač yra svarbi diplomatija. Net ir Izraelis mokosi iš lietuvių, nes ir jiems tenka vesti nelengvą diplomatinę kovą.

Penktadienio (rugp. 18 d.) rytą prof. J. Brazaitis kalbėjo tema "Nepriklausomos Lietuvos dvasia mūsų literatūroje". Pabrėžė, kad neprikl. Lietuvos literatūroje susitiko net keturios generacijos: Vaišganto - Jakšto, Sruogos - Kiršos - Putino - Krėvės, Miškinio - Aisčio - Brazdžionio ir Bradūno - Niliūno - Mačernio. Į Lietuvos istoriją gilinosi II generacija, o III žvelgė į ateitį. Tarp generacijų kovos nebuvo, bet įtampa vyko tarp dviejų pasaulėžiūrų: idealistinės ir social-revoliucinės. Visa tai profesorius savo įdomioje paskaitoje paryškino eile pavyzdžių.

Popietinį pranešimą padarė iš Clevelando atvykęs svečias, Lietuvių Krikščionių Demokratų centro komiteto pirm. A. Kasulaitis tema "Po-

litiniai emigrantai ir valstybingumo atstatymas". Prelegentas teigė, kad pirmoje eilėje mums turi rūpėti ne materialinio ar intelektualinio išikūrimo galimūmai, o kova už savo pavergtą valstybę. Partizanai metė studijas, profesijas ir darbus, nes visa nesvarbu, kada tėvynė pavojuje. Prelegentas pabrėžė, kad politika išsivijoj reikalinga kaip ir mokslas ir menas. Mes turime siekti, kad valstybingumo dvasia būtų gyva čia ir pavergtoje tėvynėje. Kvietė nekelti anarchijos, būti vieningais, ir priminė Cicerono posakį: "Būkime įstatymų vergais, kad būtume laisvi".

Prieš tai įvykusiame simpoziume "Mūsų bendrieji uždaviniai ir jų konkretus vykdymas Lietuvos laisvinimo kovoje" buvo taip pat gana įdomių pasisakymų. Br. Nainys iškėlė, kad mūsų pirmoji pareiga auklėti jaunimą, detroitietis Polteraitis pabrėžė, kad visi vieningai turi talkinti mūsų veiksniams, V. Galvydis pažymėjo, kad turime išlaikyti tautinę gyvybę, kaip saugojame savo. A. Kasulaitis nusiskundė, kad mūsų jaunimas yra tuščias kevalas, kad neturi idėjų, kad mes jį šokantį ir dainuojantį tik lepiname, bet jame nėra gyvosios lietuviybės, jis nesireiškia lietuviškoj veikloj.

Laisvės kovotojų pagerbimas

Penktadienio vakaras buvo skirtas Lietuvos partizanų prisiminimui. Kun. Br. Dagilis stovyklos koplyčioje už žuvusius Lietuvos laisvės kovotojus aukėjo šv. Mišias, o 9:30 val. vakare, ažuolo šakomis papuoštoje stovyklos salėje, degant žvakėms, įvyko akademija partizanams pagerbti. Ją pravedė knygos "Kritusieji už laisvę" autorius VI. Ramojus. Tyliam susikaupime dr. A. Damušis kalbėjo apie aukos kelią už pavergtą žmogų. Išryškino idealistinį, pilną heroinės dvasios kelią, kurį dabar bando nustelbti praktiskasis kelias. Šis kelias Lietuvos jaunimui atrodo klastingas ir slidus, tad jis ir pasirinko idealistinį, kuris tapo nusagstytas nesibaigiančia virtine kapu.

Aktorė St. Kielaitė skaitė Al. Barono novelę „Žvaigždikis“, kurioje ryškiai atsispindėjo rezistencijos momentai. Baritonas Alg. Grigas, akomponuojant Alv. Vasaičiui, padainavo „Kad širdį tau skausmas“ — J. Naujalio, „Visur tyla“ — Gruodžio ir „Laisvųjų daina“ — VI. Jakubėno. Aktorius J. Kelečius perdavė pluoštą rezistencinių Mykolo Vilties eilėraščių.

Akademiją užbaigė dr. K. Ambrozaitis, atskleidęs pora tragiškai graudžių istorinių faktų iš partizanų kovų.

Jaunimas pasisako Lietuvos laisvinimo reikalais

Šeštadienį, rugp. 19 d., iš ryto pranešimą padarė prof. J. Brazaitis, o po pietų, dr. A. Klimui moderuojant, buvo jaunimo simpoziumas: „Kaip aš suprantu savo pareigą Lietuvai ir kaip galiu prisidėti prie Lietuvos nepriklausomybės atstatymo“. Šis simpoziumas sutraukė, gal būt, patį didžiausią būrį klausytojų, nes kiekvienam buvo įdomu patirti, kaip jaunimas, kuriam, mūsų kartai pavargus, teks perimti Lietuvos laisvinimo vairą į savo rankas, žiūri į Lietuvos išlaisvinimo reikalus ir galimybes (Apie šį simpoziumą atskirai rašoma kitame skyriuje; žiūr. Jaunimas Lietuvos laisvinimo darbe. Red.).

Rezoliucijų ir „Į Laisvę“ žurnalo reikalai

Po šio simpoziumo bičiulių ir svečių būreliuose užsimezgė gyvos diskusijos, bet tuoj vėl rinkomės į salę išklausyti „Į Laisvę“ žurnalo redaktoriaus ir Rezoliucijoms Remti Komiteto pirmininko Leonardo Valiuko pranešimo žurnalo ir rezoliucijų klausimais. Šio pranešimo klausęs „Naujienų“ bendradarbis Alf. Nakas „Naujienų“ dienraštyje, kur L. Valiukas šimtus kartų buvo juodinas, rašė: „Vis dėl to, ilgai nei imi šiam vyriui simpatijos rasti. Tai už jo geležinius nervus ir nepaprastą energiją. Nei pats energingiausias

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Anatolijus Kairys, CURRICULUM VITAE (vienaveiksmė tragedija komiškai). Išleido NIDA, 1 Ladbroke Gardens, London, W. 11, Great Britain. Atspaudas iš 1966 metų „Trenčiosios pradalgės“. Copyright by author. 58 pusl. Kaina nepažymėta.

dabartinis Vliko pirmininkas, tur būt, jo nepavys, neaplenks ..”

Leonardas Valiukas, grįždamas iš trijų savaitių kelionės rytiniuose steituose ir krašto sostinėje Washingtone ir sustojęs pusdieniui Dainavoje, kvietė visus studijų savaitės dalyvius jungtis kaip galima aktyviau į JAV-bių Kongreso prarastą rezoliuciją (H. Con. Res. 416) įgyvendinimo žygi. Trumpai užsiminė ir „Į Laisvę“ žurnalo reikalais. Kvietė visus LFB sąjūdžio narius žurnalą užsisakyti ir kiekvienam surasti dar po vieną naują prenumeratorių.

Studijų savaitės pabaigtuvės

Gyvas ir darbingas šeštadienis užbaigtas tradiciniu literatūros ir dainos vakaru, kurį pravedė dr. P. Kisieliūs, dalyvaudant per 200 bičiulių ir svečių. Novelę „Kaltės išpažinimas“ skaitė rašytojas Aloyzas Baronas. Aktoriai St. Kielaitė ir Jonas Kelečius meniškai įscenizavo ištrauką iš Vinco Krėvės „šiaudinės pastogės“. Solistas Alg. Grigas, akomponuojant Alv. Vasaičiui, padainavo: „Udrio dainos“ ariją iš Klovos operos „Pilėnai“ ir ariją „Užmiršai tėvų kapus“ iš Verdi operos Traviata. Pabaigai dr. S. Aliūnas perdavė savo humoristinių eilėraščių, kurių pasakutinis buvo gausus studijų savaitės aktualijomis.

Organizuojant 11-tąją LFB bendrinę studijų savaitę, ypač daug darbo įdėjo LFB JAV-bių ir Kanados centro valdybos pirm. V. Galvydis, sekr. Vita Baleišytė ir kit.

VI. Ramojus

- Dr. Zenonas Ivinskis, Bonn (Vakarų Vokietija), Bonn'os universitete žiemos semestre (1967-68 mokslo metais, nuo spalio mėnesio 15 d.) skaito kursą: "Pabaltijo valstybės jų nepriklausomybės metais ir II-jo pasaulinio karo metu (1918 - 1945)". Pratybų (seminarų) tema: "Pabaltijo valstybių užsienio politika tarp dviejų pasaulinių karų". Šitam kursui ir seminarui bus panaudota Vakarų Vokietijos užsienių reikalų ministerijos ir kitų vokiečių archyvų medžiaga. Paminėtina, kad prof. dr. Zenonas Ivinskis perrinktas Europos Lietuvių Fronto Bičiulių pirmininku.

- Dr. Antanas Maceina, Muenster (Vakarų Vokietija), dėl sušlubavusios sveikatos negalėjo vasaros semestrą skaityti paskaitų Muenster'io universitete. Jo sveikata nėra pagerėjusi ir nė žiemos semestre negali savo paskaitų tęsti.

- Kun. Jonas C. Jutkevičius, Worcester, Massachusetts (JAV), šv. Kazimiero parapijos klebonas ir JAV-bių LB Tarybos prezidento vicepirmininkas, Kunigų vienybės seime, įvykusiame 1967 metų rugpiūčio mėn. 23-24 dienomis New Yorko mieste, pritariant kitiems kunigams, pateikė ir pravedė rezoliuciją, kuria raginamas JAV-bių prezidentas L. B. Johnson įgyvendinti JAV-bių Kongreso priimtą rezoliuciją (H. Con. Res. 416) Pabaltijo kraštų laisvinimo reikalu, perkeltiant tų kraštų bylą į Jungtines Tautas ir priverčiant sovietus pasitraukti iš Lietuvos, Latvijos ir Estijos. Panašią rezoliuciją kun. kleb. J. C. Jutkevičius pateikė ir pravedė Lietuvos Vyčių seime, kuris įvyko rugpiūčio mėn. 4-6 dienomis Dayton mieste (Ohio, JAV).

- Kun. Kazimieras Pugevičius, Baltimore, Maryland (JAV), buvęs Baltimorės diecezijos televizijos programų vadovas ir tvarkytojas, kardinalo Lawrence Shehan paskirtas tos

diecezijos informacijos biuro direktoriumi. Kun. K. Pugevičiaus atsakomybėje dabar bus ne vien tik viena savaitinė televizijos programa ir dvi savaitinės radijo programos, bet taip pat ir visa informacija, liečianti spaudą. Kun. K. Pugevičius gimęs, augęs ir mokslą baigęs JAV-se, kunigu iššventintas 1955 metais. Jis yra vienas iš lietuviškiausių vietinių lietuvių kunigų JAV-se, labai aktyviai besireiškias ateitininkuose ir kitose katalikiškose mūsų organizacijose. Kun. K. Pugevičius labai aktyviai dalyvavo Rezoliucijoms Reiti Komiteto žygyje, pravedant rezoliuciją (H. Con. Res. 416) JAV-bių Kongrese Pabaltijo kraštų laisvinimo reikalu.

- Vincas Natkus (Natkevičius), Huettenfeld b/ Lampertheim (Vakarų Vokietija), Vakarų Vokietijos LB švietimo komisijos paskirtas Vasario 16-sios gimnazijos direktoriumi. Vincas Natkus gimęs 1918 metų lapkričio mėn. 6 d. Ožkabalių km., Vilkaviškio apskrityje. 1938 metais baigė dr. Jono Basanavičiaus vardo gimnaziją Vilkaviškyje. 1938-1942 metais studijavo Vytauto Didžiojo universitete Kaune ir Vilniaus universitete lietuvių kalbą ir literatūrą bei filosofiją. Lietuvoje lietuvių kalbą ir literatūrą dėstė Aušros mergaičių gimnazijoje Kaune (1941), Alytaus gimnazijoje (1942 - 43) ir Kauno VI-joje gimnazijoje (1943-44). Pasitraukęs į laisvąjį pasaulį, Tuebingen'o universitete (Vakarų Vokietijoje) studijavo filosofiją, 1966 metais įsigydamas magistro laipsnį. Šalutinės studijų šakos buvo psichologija ir istorija. 1966-67 mokslo metais Vasario 16-sios gimnazijoje dėstė lietuvių kalbą ir literatūrą. Vincas Natkus aktyviai dalyvavo ir dalyvauja ateitininkų veikloje ir Lietuvių Fronto Bičiulių Europoje sąjūdyje.

- Kun. dr. Jonas Aviža, Muenchen (Vakarų Vokietija), lietuvių sielova-

dos direktorius Vakarų Vokietijoje, popiežiaus Pauliaus VI buvo neseniai pakeltas į prelatatus. Naujasis prelatas gimė 1913 metais gruodžio mėn. 8 d. Žemaitkiemyje, Ukmergės apskrityje. Baigęs Ukmergės gimnaziją, kurį laiką studijavo mediciną Vytauto Didžiojo universitete Kaune, vėliau įstojo į Kauno kunigų seminariją ir ją baigė 1938 metais. Iki pasitraukimo į Vokietiją, dirbo Kauno arkivyskupijos kurijoje. 1948 metais išvyko į Romą. Studijavo archeologiją ir 1951 metais gavo daktaro laipsnį. Bažnytinę teisę studijavo Luterno ir Mueneheno universitetuose. Prel. kun. dr. J. Aviža aktyviai dalyvauja LB veikloje, ateitininkuose ir kitose patrijotinėse bei katalikiškose lietuvių organizacijose.

- Dr. Antanas Klimas, Rochester, New York (JAV), Rochester universiteto profesorius, dalyvavo tarptautiniame kalbininkų kongrese Rumunijoje. Dr. A. Klimas yra JAV-bių LB Tarybos narys ir Lietuvių Fronto Bičiulių Vyr. Tarybos narys.

- Dr. Vytautas J. Bieliauskas, Cincinnati, Ohio (JAV), Xavier universiteto psichologijos profesorius ir to skyriaus vadovas, 1967 metų vasarą buvo pakviestas skaityti paskaitų Vakarų Vokietijoje ir Belgijoje vyksiančiame psichologų suvažiavime. Prof. dr. V. J. Bieliauskas yra išrinktas JAV-bių katalikų psichologų draugijos direktorių tarybon. Dr. V. J. Bieliauskas yra "Į Laisvę" žurnalo bendradarbis.

- Kun. Antanas Bunga, Bad Wörrishofen (Vakarų Vokietija), paskirtas to miesto šv. Ulricho vokiečių parapijos klebonu. Didesnė jo parapičių dalį sudaro pabėgėliai ar ištremtieji iš Čekoslovakijos ir kitų iš Vokietijos atimtų sričių. Šalia naujai pastatytos jo parapijos klebonijos, Augsburgio vyskupo specialiai nupirktuose namuose buvo įsikūręs a. a. vysk. Pr. Brazys, M.I.C., ir jo katalikiškųjų studijų centras, kuriam sekretoriauja Alina Grinienė ir dirba kun. dr. Klemensas Žalalis, O.F.M. Kun. kleb. A. Bunga aktyviai

dalyvauja Vakarų Vokietijos LB veikloje.

- Dr. Juozas Eretas, Basel (Šveicarija), vienas iš tikrai nuoširdžių ir darbščių lietuvių ambasadorių laisvajame pasaulyje, ir žodžiu ir plunksna kelia ir gina Lietuvos bylą Vakarų Europos kraštuose. Nesvetimi jam yra ir kultūros bei literatūros barai. Įtakingas ir plačiai skaitomas šveicarų dienraštis "Basler Nachrichten" 1967 metų rugpiučio mėn. 25 d. numeryje, literatūrai skirtame puslapyje išsidėjo dr. Juozo Ereto straipsnį "Poesie aus Lituaen" (Poezija iš Lietuvos). Straipsnis parašytas naujo vokiečių kalbon Done-laičio "Metų" vertimo ir jo išleidimo proga. Aptardamas naująjį Donelaičio "Metų" vertimą vokiečių kalbon, dr. J. Eretas akcentuoja vis didėjan-tį tarptautinį susidomėjimą Donelaičiu, nepamiršdamas paminėti ir to kūrinio vertimo anglų kalbon, išleisto šįmet "Lietuvių Dienų" leidyklos Los Angeles mieste.

- Dr. H. Brazaitis, dr. D. Degesys, dr. A. Pacevičius, dr. J. Meškauskas, dr. E. Lenkauskas, dr. J. Valaitis, dr. J. Balčiūnas, dr. O. Gustainienė ir dr. V. Paprockas (visi iš JAV-bių ir Kanados) išrinkti į naująją Pasaulio Lietuvių Gydytojų Sąjungos ir Amerikos Lietuvių Gydytojų Sąjungos valdybą. Gydytojų suvažiavimas įvyko 1967 metų rugsėjo mėn. 2-3 dienomis Cleveland - Sheraton viešbutyje, Cleveland, Ohio (JAV). Pirminku išrinktas dr. H. Brazaitis. Senoji valdyba, vadovaujama dr. S. Budrio iš Chicagos, Illinois, suvažiavimą pravedė gana "dykupiškai". Lietuvių ar Lietuvos bylos reikalas plačiau neišneštas į amerikiečių tarpą. Jei patys gydytojai to nepajėgia padaryti, tai galėtų panašiomis progomis tam tikslui pasisamdyti specialią amerikiečių agentūrą. Reikia manyti, kad naujoji valdyba skirs daugiau dėmesio Lietuvos bylos reikalui ir išjudins iš snaudulio didesnę lietuvių gydytojų dalį, kurie beveik nė piršto nepajudina lietuviškiems reikalams ir tik centus te- duoda Lietuvos laisvės kovai.

Perkelkime Lietuvos bylą į Jungtines Tautas!

- Jungtinių Amerikos Valstybių Kongresas, priimdamas Pabaltijo kraštų laisvinimo reikalu rezoliuciją (H. Con. Res. 416), pasisakė už Lietuvos bylos perkėlimą į Jungtines Tautas.
- Tos rezoliucijos pravedimo žygiui JAV-bių Kongrese vadovavo Rezoliucijoms Remti Komitetas. Ši organizacija deda visas pastangas, kad JAV-bių vyriausybė kaip galima greičiau iškeltų Lietuvos bylą Jungtinėse Tautose ir ją ten tinkamai apgintų.
- Šimtai pačių įtakingiausių amerikiečių jau įsijungė į šį žygį. Tai turėtų būti paskatinimas mums visiems kaip galima pilniau prisidėti prie šio darbo.
- To žygio realizavimas pareikalaus iš Rezoliucijoms Remti Komiteto didelių finansinių resursų. Paremk šį taip svarbų Lietuvos vadavimo darbą savo pinigine auka. Tai tikrai konkretus darbas kovoje dėl Lietuvos laisvės. Visos aukos šiam tikslui siųstinos:

REZOLIUCIJOMS REMTI KOMITETAS

Post Office Box 77048

Los Angeles, California 90007